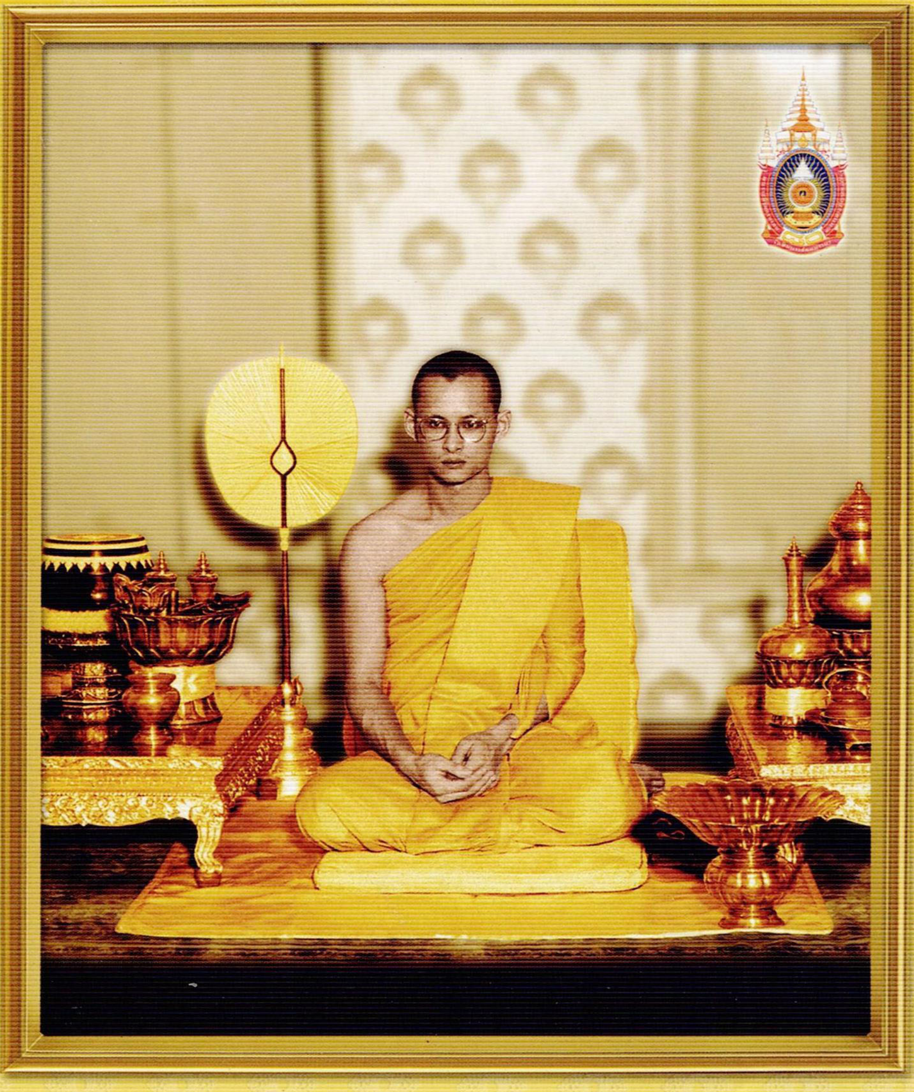

แก่นสารชีวิต

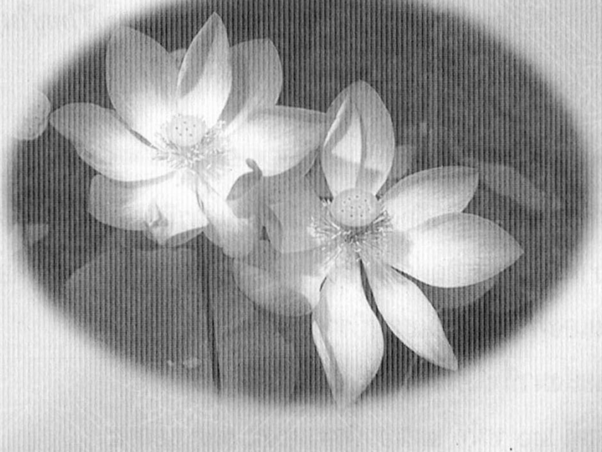
พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

"ทุกคนที่ถือตัวว่าเป็นพุทธศาสนิกชน จะต้องศึกษาพระพุทธศาสนา ตามภูมิปัญญาความสามารถและโอกาสของตนที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องกระจ่างชัดขึ้นในหลักธรรม เมื่อศึกษาเข้าใจและเห็นประโยชน์แล้วก็น้อมนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบร่มเย็น และความเจริญงอกงามในชีวิต"

๑๓ มี.ค. ๒๕๒๒

แก่นสารชีวิต

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยคุ้มครองท่านและครอบครัว
ให้ประสบความสุขความเจริญและโชคดีตลอดกาลนานเทอญ

แด่ ....

....

จาก ....

ชื่อหนังสือ : *แก่นสารชีวิต*

ISBN : *๙๗๘-๙๗๔-๘๓๘๘-๙๒-๒*

ผู้เรียบเรียง : *นายวิทยา ขึ้นแสงสว่าง*

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : *จำนวน ๘,๐๐๐ เล่ม*
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐

ภาพหน้าปก : *หลวงพ่อโต*
วัดพลับพลาชัยชนะสงคราม (วัดบางพลีใหญ่ใน)
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ท่านผู้ใดสนใจหรือต้องการหนังสือแก่นสารชีวิตเล่มนี้ โปรดกรุณาแจ้งความประสงค์ ติดต่อขอรับได้โดยการส่งจดหมายแจ้งนามที่อยู่ของตัวท่านเองพร้อมแนบแสตมป์ราคา ๒๐ บาท

โดยส่งมาที่ : *คุณวิทยา ขึ้นแสงสว่าง*
เลขที่ ๒๐ หมู่ที่ ๒ ซอยเพชรเกษม ๗๙ แยก ๕
ถนนเพชรเกษม แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม
กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐

(พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน)

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัฒน์
๘๓/๓๕-๓๙ ซอยข้างวัดตรีทศเทพ ถนนประชาธิปไตย แขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๐๒-๒๘๑-๘๙๐๗, ๐๒-๒๘๒-๓๒๗๑, ๐๒-๒๘๒-๔๔๘๐ โทรสาร. ๐๒-๒๘๑-๔๗๐๐
นายวัฒนา สุรมังกรวงศ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๐ E-mail: surawat_2007@hotmail.com

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมเผยแผ่เรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า คำสั่งสอนในพระ – พุทธศาสนา และเนื้อหาสาระธรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อสร้างความเข้าใจและบังเกิดความศรัทธาในความดี เพื่อการใช้ชีวิตอย่างผู้ไม่ประมาท ทุกเรื่องในเล่มได้เรียบเรียงไว้อย่างกระชับ

การจัดเนื้อหาภายในเล่มแบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และคำสอนในพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๒ เป็นสาระธรรม มอบไว้ให้แด่ผู้มีบุญ

ตอนที่ ๓ เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์ ซึ่งได้ทำการคัดเลือก และรวบรวมนำมาจัดพิมพ์ไว้ในหนังสือนี้

การจัดพิมพ์หนังสือนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณะบุคคลต่างๆ ขอขอบคุณเจ้าของเรื่องราวต่างๆ ที่นำมาจัดพิมพ์ ขอขอบคุณ คุณสันติ เตชอัครกุล ผู้บริหาร บริษัท คอมฟอร์ตโฟลว์ เอส.อี. จำกัด ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตำราหนังสือธรรมะและภาพถ่าย ณ สถานที่จริง ขอขอบคุณผู้ศรัทธาร่วมบริจาคสนับสนุนการพิมพ์ทุกท่าน ตลอดจนคณะบุคคลต่างๆ ที่มิได้เอ่ยนามซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือ อานิสงส์แห่งการจัดพิมพ์หนังสือนี้ จงเป็นพละปัจจัย อำนวยชัยให้ท่านทั้งหลายประสบแต่สิ่งอันประเสริฐ ตราบเข้าสู่พระนิพพานด้วย เทอญฯ

(วิทยา ชื่นแสงสว่าง)

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ

การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

ขออนุโมทนาแด่ทุกท่าน ที่มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์ เพื่อการจัดพิมพ์หนังสือ ผู้บริจาคถือว่าท่านเป็นผู้ให้ธรรมเป็นทานเช่นกัน

อานิสงส์ของการแจกหนังสือธรรมะเป็นทาน

๑. กรรมเวรจากอดีตชาติจะได้ลบล้าง

๒. หนี้เวรจะได้คลี่คลาย พ้นภัยจากทะเลทุกข์

๓. โรคภัยไข้เจ็บจากเจ้ากรรมนายเวรจะพ้นไป

๔. สามีภรรยาที่แตกแยกจะคืนดีกัน

๕. วิญญาณของเด็กที่แท้งในท้องจะได้ไปเกิดใหม่

๖. กิจการงานจะราบรื่นสมความปรารถนา

๗. บุตรจะเฉลียวฉลาดเจริญรุ่งเรือง

๘. บารมีคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข

๙. ลูกหลานที่เกเร ดื้อรั้นจะกลายเป็นคนดี

๑๐. พ่อแม่จะมีสุขภาพแข็งแรงและอายุยืนนาน

๑๑. วิญญาณของบรรพบุรุษ ผู้ที่เราเคารพและรักจะได้ไปสู่สุคติ

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
	คำนำ	๓
	บทสวดมนต์ที่ใช้สวดเป็นกิจวัตร	๒๕
ตอนที่ ๑	ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และคำสอนในพระพุทธศาสนา	๓๗
	❖ พระพุทธประวัติ	๓๙
	❖ วันสำคัญทางศาสนา	
	– วันวิสาขบูชา	๕๙
	– วันอาสาฬหบูชา	๖๐
	– วันมาฆบูชา	๖๑
	❖ ใครคือพระพุทธเจ้า	๖๒
	❖ พระไตรปิฎกคืออะไร	๖๘
	❖ พระธรรมเทศนาที่สำคัญของพระพุทธองค์	๗๓
	❖ อริยสัจ ๔	๗๙
	❖ มรรคมีองค์ ๘	๘๑
	❖ คนไทยกับการนับถือพุทธศาสนา	๘๓

ตอนที่ ๒ **สาระธรรมมอบผู้มีบุญ** ๘๕

ตอนที่ ๓ **บทความเรื่องสั้น** ๑๒๓

- บุญคืออะไร ๑๒๕
- พรหมวิหาร ๔ ๑๓๒
- การทำสังฆทาน ๑๓๕
- การอธิษฐาน ๑๓๗
- กรรม ๑๔๐
- ความประมาทหมายความว่าอย่างไร? ๑๔๙
- อริยทรัพย์ ๑๕๑
- วัฏสงสาร ๑๕๓
- อะไรเป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลาย ต้องเวียนว่ายตายเกิด? ๑๕๘
- การเจริญมรณสติ ๑๖๐
- การสวดบังสุกุลของพระสงฆ์ ๑๖๒
- ชาวพุทธผู้มางานศพ ๑๖๕
- เผาผี ๑๖๘
- หลงบริโภค ๑๗๑
- ไปไม่ถึงธรรม ๑๗๔
- อย่ามองเรื่องอื่นแล้วคิดว่าเป็นธรรมะ ๑๗๖
- รู้ตัวเมื่อสาย ๑๗๙
- โอสถชุบชีวิต ๑๘๓
- พระในบ้านคือ พ่อ~แม่ ๑๘๕
- การเลี้ยงน้ำใจ พ่อ~แม่ ๑๙๒

❖ แม่จ๋า ๑๙๗

❖ อย่าลืม 'องค์เทพ' ในบ้าน ๒๐๐

❖ บาป~บุญ มีจริงหรือ ๒๐๒

❖ เพื่อน....ที่เรามักจะลืม ๒๑๒

❖ บทปลงสังขาร ๒๑๔

นามผู้บริจาคพิมพ์หนังสือ "แก่นสารชีวิต" ๒๑๗

"รู้มากก็จริง แต่ถ้ารู้เรื่องโง่ๆ ก็ไม่ทำให้ฉลาดขึ้นได้"

สังเวชนียสถานแห่งที่ ๑ สถานที่ประสูติ

เสาศิลาจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช ณ พระราชอุทยานลุมพินี เป็นสถานที่ซึ่งพระพุทธองค์ประสูติจากพระครรภ์พระพุทธมารดา อยู่ในประเทศเนปาล ห่างจากชายแดนประเทศอินเดียประมาณ ๒๒ กม.

ภาพหินทรายแกะสลักแสดงถึงการประสูติของพระพุทธเจ้าจากพระครรภ์ของ
พระนางสิริมหามายา ตั้งอยู่ในอาคาร ที่บริเวณพระราชอุทยานลุมพินี สถานที่ประสูติ

อาคารที่สร้างคลุมโบราณสถาน และเป็นที่เก็บรักษาหินทรายแกะสลัก
ด้านหลังจะเห็นเสาศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราช ด้านหน้าเป็นสระน้ำโบกขรณี

สระน้ำโบกขรณีถือกันว่าเป็นสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นสระที่มีมาแต่ดั้งเดิม
พระนางสิริมหามายาทรงใช้น้ำในสระนี้สมานพระวรกายให้แก่พระราชกุมารในคราวประสูติ
อยู่ในบริเวณเดียวกัน

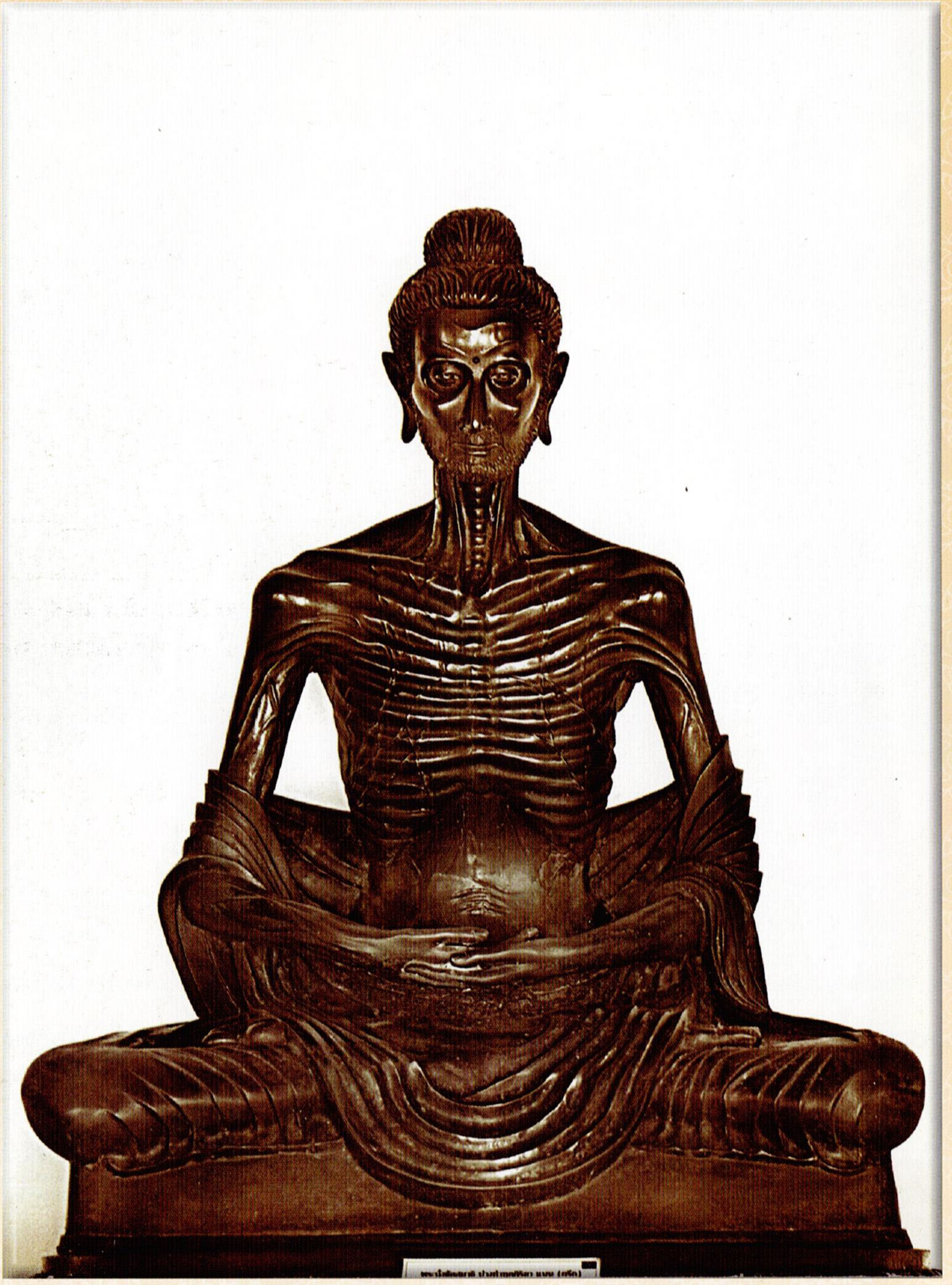
สังเวชนียสถานแห่งที่ ๒ สถานที่ตรัสรู้

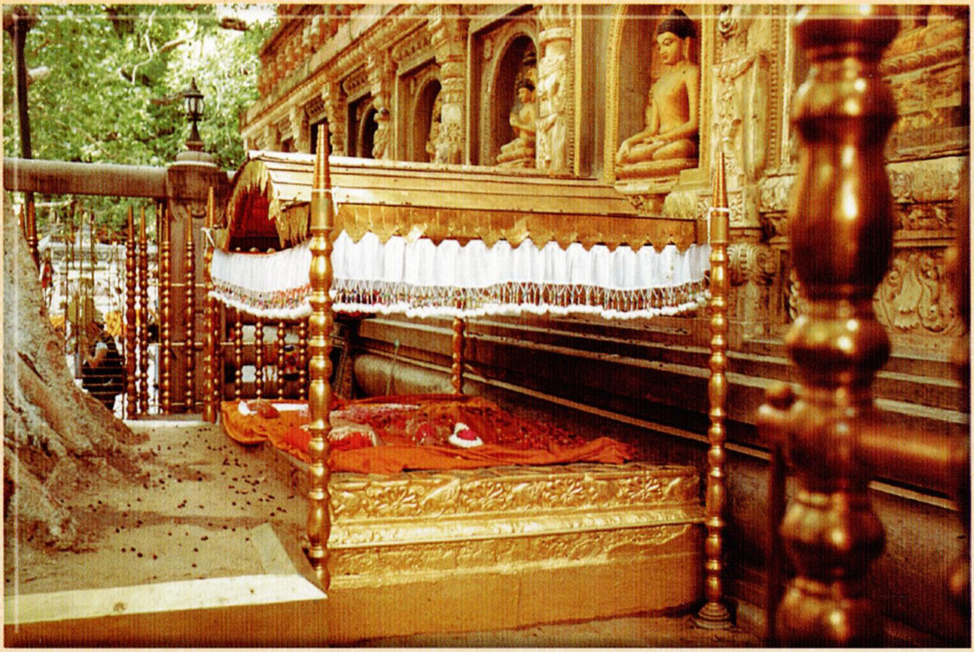
พระมหาโพธิวิหาร ติดกับต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธองค์ตั้งอยู่ที่ ต.พุทธคยา เมืองคยา รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย พระวิหารสูง ๑๗๐ ฟุต ฐานด้านล่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ ๔๘ ฟุต เชื่อกันว่าสร้างตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พ.ศ. ๒๑๘ สภาพปัจจุบันได้รับการบูรณะให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์

พระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปกาหลั่ยทอง ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก หันพระปฤษฎางสู่ฝาผนัง ซึ่งมีต้นโพธิ์อยู่ทางทิศตะวันตก คือมีลักษณะเดียวกับตอนที่พระบรมศาสดาประทับผินพระปฤษฎางให้ต้นโพธิ์ในคืนวันตรัสรู้ เชื่อกันว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ในประวัติศาสตร์เคยบันทึกไว้ว่า สมัยหนึ่ง กษัตริย์ชาวฮินดูแห่งแคว้นเบงกอล พระนามว่า สสังการ์ ได้ยกทัพมาบริเวณนี้และสั่งให้ทำลายทั้งต้นโพธิ์ และ พระพุทธรูปปางมารวิชัยองค์นี้ โดยสั่งให้เสนาบดีนำไปทำลาย แต่เสนาบดีเกรงกลัวต่อบาป จึงขอเวลาในการทำลาย ๗ วัน ในระหว่าง ๗ วันนั้น เสนาบดีก็ได้สร้างกำแพงปิดกั้นพระพุทธรูปองค์นี้ไว้เพื่อพรางตาว่าได้ยกพระพุทธรูปออกไปทำลายแล้ว เมื่อกษัตริย์ฮินดูไปดูที่ประตูวิหาร เห็นที่ว่างก็เข้าใจว่าได้นำพระพุทธรูปออกไปทำลายแล้วจริง จึงหัวเราะชอบใจ ทันใดนั้นเอง กษัตริย์ฮินดูองค์นี้ก็อาเจียนออกมาเป็นโลหิต และถึงแก่สวรรคตในเวลาต่อมา

ภาพนี้ถ่ายจากวัดเบญจมบพิตร
เป็นภาพแสดงถึงพระโพธิสัตว์บำเพ็ญทุกรกิริยาเป็นเวลา ๖ ปี

ภาพของพระแท่นวัชรอาสน์ อยู่ระหว่างต้นพระศรีมหาโพธิ์กับพระมหาโพธิวิหาร เป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า สร้างด้วยแท่นศิลาขนาดกว้าง ๔ ฟุต ยาว ๗ ฟุต สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งในพุทธประวัติเดิมเรียกว่า รัตนบัลลังก์

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในวันเพ็ญวิสาขบูชา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ต้นนี้เป็นต้นที่ ๔ อายุประมาณ ๑๒๐ ปี

แม่น้ำเนรัญชรา (ปัจจุบันมีแต่ทราย) อยู่หน้าเทือกเขาดงคศิริ เป็นแม่น้ำที่พระโพธิสัตว์ได้ลอยถาดทองคำของนางสุชาดา และทรงอธิษฐานว่า ถ้าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ขอให้ถาดลอยทวนกระแสน้ำ แล้วก็เป็นเช่นนั้นจริง

ภาพพระภิกษุใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ พุทธคยา
ด้านหลังของท่านเป็นหินแกะสลัก ซึ่งอยู่รอบพระมหาโพธิวิหาร

สังเวชนียสถานแห่งที่ ๓ สถานที่ปฐมเทศนา

พระธัมเมกขสถูปที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ปัจจุบันคือ ต.สารนาถ เมืองพาราณสี บริเวณที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระปฐมเทศนา "ธัมมจักรกัปปวัตนสูตร" แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ในวันเพ็ญอาสาฬหบูชา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี และทรงปรารภกับพระอรหันต์ ๖๐ รูป ให้ออกไปเผยแผ่พระธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้แก่มหาชนทั้งหลายเป็นครั้งแรก

เจาคัณฑีเจดีย์ สร้างเมื่อสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าพบกับปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ก่อนแสดงปฐมเทศนา

พระมูลคันธกุฎี สถานที่พระพุทธองค์ประทับตลอดพรรษาแรก
ณ บริเวณป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ซากโบราณสถานบริเวณป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

พระพุทธรูปที่สลักจากหินทราย ปางปฐมเทศนา ค้นพบที่บริเวณพระมูลคันธกุฎี สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์คุปตะ ราว พ.ศ. ๙๕๐–๑๑๕๐ เป็นปฏิมากรรมชิ้นเอกของอินเดีย มีพุทธลักษณะสวยงามมาก ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพิพิธภัณฑ์ ที่ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสี

สังเวชนียสถานแห่งที่ ๔ สถานที่ดับขันธปรินิพพาน

เนินดินบ้านนายจุนทกัมมารบุตรผู้ถวายสูกรมัททวะ(หมูอ่อน) แด่พระพุทธเจ้า ซึ่งพระพุทธเจ้าได้เสวยบิณฑบาตของท่านเป็นครั้งสุดท้ายแล้วเสด็จดับขันธปรินิพพาน

แม่น้ำกกุธานทีเป็นแม่น้ำที่มีน้ำใส จืดสนิท สะอาด ซึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จลงทรงสรงน้ำ ทรงดื่มน้ำเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานที่เมืองกุสินารา

ปาวาลเจดีย์
เป็นสถานที่ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าปลงพระชนมายุสังขาร

มกุฎพันธนเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของพระพุทธเจ้า อยู่ห่างจากพระมหาปรินิพพานสถูปไปทางตะวันออกประมาณ ๑ กิโลเมตร

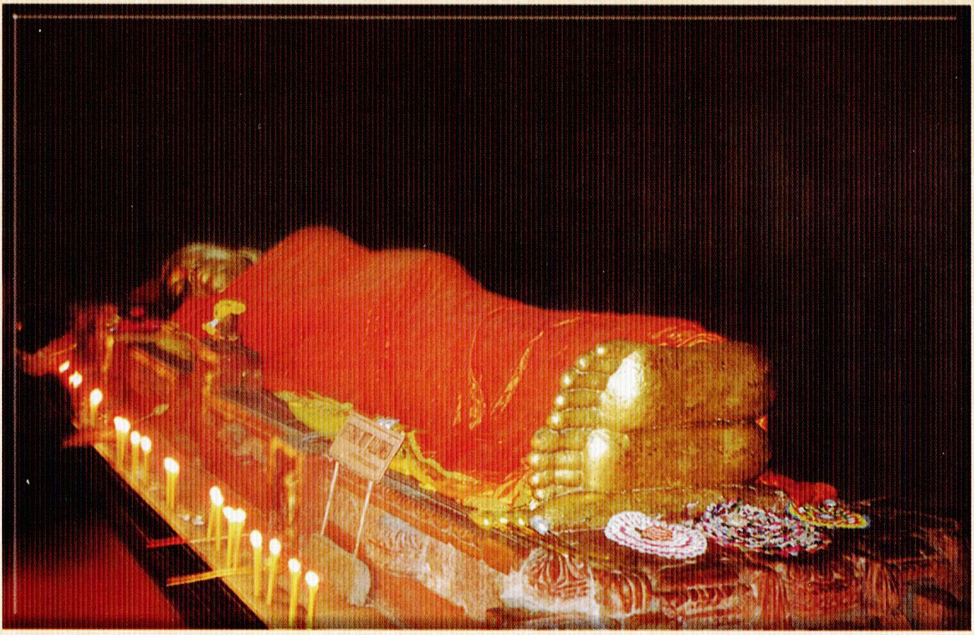
พระพุทธปรินิพพานวิหาร และ พระมหาปรินิพพานสถูป
ณ เมืองกุสินารา

ด้านหน้าของ พระพุทธปรินิพพานวิหาร และ พระมหาปรินิพพานสถูป
ณ เมืองกุสินารา

พระพุทธรูปนี้เป็นพระพุทธรูปปางเสด็จดับขันธปรินิพพาน มีความงดงามมาก ดูแล้วเหมือนว่าพระองค์พึ่งเสด็จปรินิพพานไปใหม่ๆ เป็นพระพุทธรูปที่สลักจากหินท่อนเดียวยาว ๒๐ ฟุต อายุถึงปัจจุบันประมาณ ๑,๕๐๐ ปี เป็นฝีมือช่าง มถุรา ประดิษฐานอยู่ในพระพุทธปรินิพพานวิหาร

อีกมุมหนึ่งของภาพพระพุทธรูปปางเสด็จดับขันธปรินิพพาน

เสด็จจากดาวดึงส์เปิดสามโลก

บทสวดมนต์ที่ใช้สวดเป็นกิจวัตร

คำบูชาพระรัตนตรัย

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง อะภิปูชะยามิ

อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง อะภิปูชะยามิ

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง อะภิปูชะยามิ

คำนมัสการพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง

ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ *(กราบ)*

พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์ ดับกิเลสและกองทุกข์สิ้นเชิง

ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง

ข้าพเจ้าอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ *(กราบ)*

พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดีแล้ว

ข้าพเจ้านมัสการพระธรรม

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆัง นะมามิ *(กราบ)*

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว

ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์

คำนมัสการพระพุทธเจ้า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ *(สวด ๓ จบ)*

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น ซึ่งเป็นผู้ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง

ถวายพรพระ (อิติปิ โสฯ)

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหังสัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ (พุทธคุณ)

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ (ธรรมคุณ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทังจัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโยปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลีกะระณีโย อะนุตตะรังปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ (สังฆคุณ)

(คำแปล)

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชา และจรณะ เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความเจริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ ดังนี้

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดีแล้ว เป็นธรรมที่พึงเห็นได้ด้วยตนเอง เป็นธรรมที่ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล เป็นธรรมที่ควรกล่าวว่าท่านจงมาดูเถิด เป็นธรรมที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็นธรรมที่พึงรู้ได้เฉพาะตน ดังนี้

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติดีแล้ว พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติตรงแล้ว พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์แล้ว พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติสมควรแล้ว ได้แก่บุคคลเหล่านี้ คือ คู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเป็นรายบุคคลได้แปดบุรุษ นั่นแหละสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้สมควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา เป็นผู้สมควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน เป็นผู้ควรทำอัญชลี เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ดังนี้

ชัยมงคลคาถา (พาหุงฯ)

(คาถาแห่งชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์)

๑. พาหุงสะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง
ครีเมขะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง
ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๒. มาราติเรกะมะภิยุชฌิตะสัพพะรัตติง
โฆรัมปะนาฬะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง
ขันตีสุทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๓. นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง
ทาวัคคิจักกะมะสะนีวะ สุทารุณันตัง
เมตตัมพุเสกะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๔. อุกขิตตะขัคคะมะติหัตถะ สุทารุณันตัง
ธาวันติโยชะนะปะถังคุลิมาละวันตัง
อิทธีภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๕. กัตตะวานะ กัฏฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา
จิญจายะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเฌ

สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๖. สัจจัง วิหายะ มะติสัจจะกะวาทะเกตุง
วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง
ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๗. นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง
ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต
อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๘. ทุคคาหะทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐะหัตถัง
พรัหมัง วิสุทธิชุติมิทธิพะกาภิธานัง
ญาณาคะเทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท
ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ.

๙. เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถา
โยวาจะโน ทินะทิเน สะระเต มะตันที
หิตวานะเนกะวิวิธานิ จุปัททะวานิ
โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญ.

คำแปลบทสวดชัยมงคลคาถา (พาหุงฯ)

๑. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ได้ทรงชำนะพญามาร ซึ่งได้เนรมิตแขนตั้งพัน ถืออาวุธครบมือ ขี่ช้างพลายคีรีเมขล์ พร้อมด้วยเสนามารโห่ร้องกึกก้อง ด้วยธรรมวิธีมีทานบารมี เป็นต้น นั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๒. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ได้ทรงชำนะอาฬวกะยักษ์ดุร้าย ผู้มีจิตกระด้างลำพอง หยาบช้ายิ่งกว่าพญามาร เข้ามารุกรานราวีตลอดรุ่งราตรี ด้วยวิธีทรมานเป็นอันดี คือขันติธรรม นั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๓. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ได้ทรงชำนะพญาช้างนาฬาคีรี ซึ่งกำลังเมามัน ร้ายแรงเหมือนไฟป่าลุกลาม ร้องโกญจนาทเหมือนฟ้าฟาด ด้วยวิธีรดลงด้วยน้ำ คือพระเมตตา นั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๔. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ได้ทรงชำนะองคุลิมารโจร ทารุณร้ายกาจนัก ทั้งฝีมือเยี่ยม ควงดาบไล่ตามพระองค์ไปตลอดทาง ๓ โยชน์ ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ นั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๕. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ได้ทรงชำนะนางจิญจะมาณะวิกา ที่ทำมารยาเสแสร้งกล่าวโทษพระองค์ โดยผูกท่อนไม้กลมแนบเข้ากับท้อง ทำเป็นท้องมีครรภ์แก่ ด้วยสมาธิวิธี ในท่ามกลางประชุมชน นั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๖. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ผู้รุ่งเรืองด้วยดวงประทีป คือ พระปัญญา ได้พบทางชำนะสัจจ-กะนิครนถ์ ผู้มีนิสัยตลบแตลง มีสันดานโอ้อวดมืดมนด้วยสัจจวาจานั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๗. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี โปรดให้พระโมคคัลลานะเถระพุทธชิโนรส นิรมิตกายเป็นนาคราชไปทรมานนันโทปะนันทนาคราช ผู้มีฤทธิ์มาก แต่มีความรู้ผิด ด้วยวิธีแสดงอุปเท่ห์แห่งฤทธิ์นั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๘. ด้วยเดชานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นจอมมุนี ได้ทรงชำนะท้าวพกาพรหมผู้มีฤทธิ์ มีความสำคัญตนผิด ว่าเป็นผู้มีฤทธิ์รุ่งเรืองด้วยวิสุทธิคุณ ถือมั่นด้วยมิจฉาทิฏฐิ เหมือนดังถูกงูร้ายกำลังตรึงรัดไว้แน่นแฟ้น ด้วยวิธีประทานยาพิเศษ คือเทศนาญาณนั้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน

๙. นรชนใด ไม่เกียจคร้าน สวดก็ดี ระลึกถึงก็ดี ซึ่งพระ-พุทธชัยมงคล ๘ คาถา แม้เหล่านี้ทุกๆ วัน นรชนนั้นจะพึงละเสียได้ซึ่งอุปัทวันตรายทั้งหลาย มีประการต่างๆ เป็นอเนกถึงซึ่งวิโมกข์สิวาลัยอันเป็นบรมสุข แล.

บทพาหุงนี้ ผู้ใดเจริญเนืองนิตย์ จะทำให้ชีวิตและกิจการงานหน้าที่ย่อมเจริญรุ่งเรือง ป้องกันอันตรายต่างๆ ด้วยอำนาจแห่งพุทธานุภาพ

ชัยปริตร (มหากาฯ)

๑. มะหาการุณิโก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง
ปูเรตะวา ปาระมี สัพพา ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลัง.

๒. ชะยันโต โพธิยา มูเล สักกะยานัง นันทิวัฑฒะโน
เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล
อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส ปะฐะวิโปกขะเร
อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปัตโต ปะโมทะติ.

๓. สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง
สุขะโณ สุมุหุตโต จะ สุยิฏฐัง พรัหมะจาริสุ
ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขิณัง
ปะทักขิณัง มะโนกัมมัง ปะณิธี เต ปะทักขิณา
ปะทักขิณานิ กัตวานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณ.

๔. ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา
สัพพะพุทธานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เต.

๕. ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา
สัพพะธัมมานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เต.

๖. ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา
สัพพะสังฆานุภาเวนะ สะทา โสตถี ภะวันตุ เต.

(คำแปล)

๑. พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์ ประกอบแล้วด้วยพระมหากรุณา ยังบารมีทั้งหลายทั้งปวงให้เต็ม เพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ถึงแล้วซึ่งความตรัสรู้อันอุดมด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน

๒. ขอท่านจงมีชัยชนะในมงคลพิธี เหมือนพระจอมมุนีทรงชนะมารที่โคนโพธิพฤกษ์ ถึงความเป็นผู้เลิศในสรรพพุทธาภิเษก ทรงปราโมทย์อยู่บนอปราชิตบัลลังก์อันสูง เป็นจอมมหาปฐพี ทรงเพิ่มพูนความยินดีแก่เหล่าประยูรญาติศากยวงศ์ ฉะนั้น

๓. เวลาที่สัตว์ประพฤติชอบ ชื่อว่าฤกษ์ดี มงคลดี สว่างดี รุ่งดี และชนะดี ครู่ดี บูชาดีแล้ว ในพรหมจารีบุคคลทั้งหลาย กายกรรมเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา วจีกรรมเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา มโนกรรมเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา ความปรารถนาของท่านเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา สัตว์ทั้งหลายทำกรรมอันเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวาแล้ว ย่อมได้ประโยชน์ทั้งหลาย อันเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา

๔. ขอสรรพมงคลจงมีแก่ท่าน ขอเหล่าเทวดาทั้งหลายจงรักษาท่านด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ.

๕. ขอสรรพมงคลจงมีแก่ท่าน ขอเหล่าเทวดาทั้งปวงจงรักษาท่านด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมทั้งปวง ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ.

๖. ขอสรรพมงคลจงมีแก่ท่าน ขอเหล่าเทวดาทั้งหลายจงรักษาท่านด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ทั้งปวง ขอความสวัสดีทั้งหลายจงมีแก่ท่านทุกเมื่อ.

แผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

สัพเพ สัตตา

สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัพยาปัชฌา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อะนีฆา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย

สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

จงมีความสุขกาย สุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด ฯ

บทแผ่ส่วนกุศล

อิทัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ มาตาปิตะโร

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่มารดาบิดาของข้าพเจ้า

ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้ามีความสุข

อิทัง เม ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า

ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้ามีความสุข

อิทัง เม ครูปัชฌายาจริยานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ครู-ปัชฌายาจริยา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ของข้าพเจ้า

ขอให้ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้ามีความสุข

อิทัง สัพพะเทวะตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เทวา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เทวดาทั้งหลายทั้งปวง

ขอให้เทวดาทั้งหลายทั้งปวงมีความสุข

อิทัง สัพพะเปตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพเปตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เปรตทั้งหลายทั้งปวง

ขอให้เปรตทั้งหลายทั้งปวงมีความสุข

อิทัง สัพพะเวรีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เวรี

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายทั้งปวง

ขอให้เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายทั้งปวงมีความสุข

อิทัง สัพพะสัตตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

ขอให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงมีความสุขทั่วหน้ากันเทอญ

ประโยชน์ของการสวดมนต์

๑. ไล่ความเกียจคร้าน ตัดความกังวล ก่อให้เกิดความสดชื่นแจ่มใส จิตใจเบิกบาน

๒. ได้เฝ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะในขณะสวดมนต์ มีกายวาจาปกติ (มีศีล) มีจิตใจจดจ่อแน่วแน่อยู่กับบทสวดมนต์ (มีสมาธิ) ได้รู้คุณความดีของพระรัตนตรัย ตามคำแปลของบทสวด (มีปัญญา)

๓. ตัดความเห็นแก่ตัว เพราะขณะสวดมนต์จิตจดจ่ออยู่ที่บทสวด ไม่คิดถึงตัวเอง ความโลภ ความโกรธ ความหลง จึงไม่ได้โอกาสเข้ามาแทรกแซงในจิตได้

๔. จิตมีสมาธิมั่นคง เพราะขณะสวดมนต์ ผู้สวดจะต้องสำรวมใจแน่วแน่ ด้วยเกรงว่าจะสวดผิด จิตจึงเป็นสมาธิ ความสงบเยือกเย็นย่อมเกิดขึ้นแน่นอน

๕. ได้ปัญญาบารมี การสวดมนต์ได้รู้คำแปล รู้ความหมายย่อมทำให้ผู้สวดได้ปัญญาบารมี

๖. เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะคำที่สวดล้วนเป็นแนวทางหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดี เมื่อปฏิบัติตามย่อมได้รับผลเป็นความสะอาด สว่าง สงบ ของจิตใจ นั่นคือ พระพุทธศาสนามั่นคงอยู่กับผู้สวดมนต์ และถือได้ว่า ได้ปฏิบัติบูชาโดยแท้จริง

๗. เพื่อสร้างสิริมงคล ช่วยน้อมจิตของตนให้ยึดเหนี่ยวและตั้งมั่นในคุณความดี

ตอนที่ ๑

ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า
และ
คำสอนในพระพุทธศาสนา

พระพุทธประวัติ

๑. ประสูติ

- พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่า "สิทธัตถะ" เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ กษัตริย์ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศเนปาล พระราชมารดาทรงพระนามว่า "พระนางสิริมหามายา" เป็นพระราชธิดาของกษัตริย์ราชสกุลโกลิยวงศ์แห่งกรุงเทวทหะ แคว้นโกลิยะ
- เจ้าชายสิทธัตถะประสูติเมื่อ ๘๐ ปีก่อนพุทธศักราช ที่สวนลุมพินีวัน ณ ใต้ต้นสาละนั้น ซึ่งอยู่ระหว่างพรมแดนกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะ (ปัจจุบันคือ ต.รุมมินเด ประเทศเนปาล) ได้มีพราหมณ์ทั้ง ๘ ได้ทำนายว่า เจ้าชายสิทธัตถะมีลักษณะเป็นมหาบุรุษ คือ ถ้าดำรงตนในฆราวาส

จะได้เป็นจักรพรรดิ ถ้าออกบวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก แต่โกณฑัญญะพราหมณ์ผู้อายุน้อยที่สุดในจำนวนนั้น ยืนยันหนักแน่นว่า พระราชกุมารสิทธัตถะจะเสด็จออกบวชและจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแน่นอน

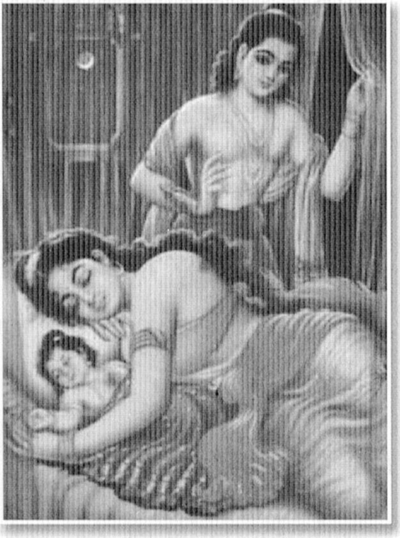
- ทันทีที่ประสูติ ทรงดำเนินด้วยพระบาท ๗ ก้าว มีดอกบัวผุดรองรับ ทรงเปล่งพระวาจาว่า "เราเป็นเลิศที่สุดในโลก ประเสริฐที่สุดในโลก การเกิดครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของเรา"

๒. วัยเด็ก

- หลังประสูติได้ ๗ วัน พระนางสิริมหามายาสิ้นพระชนม์ จึงทรงอยู่ในความดูแลของพระนางปชาบดีโคตมี ซึ่งเป็นพระน้องสาวของพระนางสิริมหามายา
- ศึกษาเล่าเรียนจนจบระดับสูง ของการศึกษาทางโลกในสมัยนั้น คือ ศิลปศาสตร์ถึง ๑๘ ศาสตร์ ในสำนักครูวิศวามิตร
- พระบิดาไม่ประสงค์จะให้เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นศาสดาเอก จึงพยายามให้สิทธัตถะพบแต่ความสุขทางโลก เช่น สร้างปราสาท ๓ ฤดู และเมื่ออายุ ๑๖ ปี ได้ให้เจ้าชายสิทธัตถะอภิเษกกับนางพิมพาหรือยโสธรา ผู้เป็นพระธิดาของพระเจ้ากรุงเทวทหะซึ่งเป็นพระญาติฝ่ายพระมารดา
- เมื่อมีพระชนมายุ ๒๙ ปี พระนางพิมพาก็ให้ประสูติ ราหุล

๓. เสด็จออกผนวช

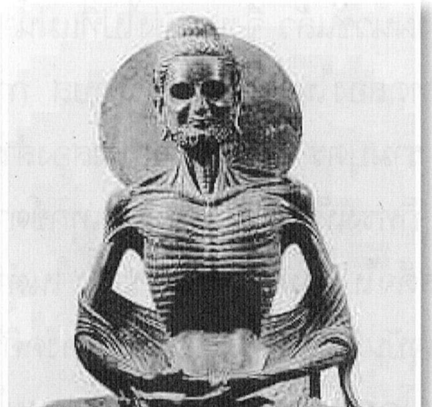

- เมื่อทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตายและสมณะ ตามลำดับ จึงทรงคิดว่าชีวิตของทุกคนต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ จึงเกิดแนวความคิดว่า ธรรมดาในโลกนี้มีของคู่กันอยู่ เช่น มีร้อนก็ต้องมีเย็น มีทุกข์คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็ต้องมีที่สุดทุกข์ คือ ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย
- ทรงเห็นความสุขทางโลกเป็นเพียงมายา ความสุขในกามคุณเป็นความสุขจอมปลอม เป็นเพียงภาพมายาที่ ชวนให้หลงว่าเป็นความสุขเท่านั้น ในความจริงแล้วไม่มีความสุข ไม่มีความเพลิดเพลินใดที่ไม่มีความทุกข์เจือปน

- วิถีทางที่จะพ้นจากความทุกข์ของชีวิตเช่นนี้ได้ หนทางหลุดพ้นจากวัฏสงสาร จะต้องสละเพศผู้ครองเรือนเป็นสมณะ
- สิ่งที่ทรงพบเห็นเรียกว่า "เทวทูต(ทูตสวรรค์)" จึงตัดสินพระทัยทรงออกผนวช ในวันที่พระราหุลประสูติเล็กน้อย พระองค์ทรงม้ากัณฐกะออกผนวช มีนายฉันนะตามเสด็จ โดยมุ่งตรงไปที่แม่น้ำอโนมานที ทรงตัดพระเกศา และเปลี่ยนเครื่องทรงเป็นผ้ากาสาวพัสตร์ (ผ้าย้อมด้วยรสฝาดแห่งต้นไม้) ทรงเปลื้องเครื่องทรงมอบให้นายฉันนะนำกลับพระนคร การออกบวชครั้งนี้เรียกว่า การเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ (การเสด็จออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่)
- หลังจากทรงผนวชแล้ว จึงทรงมุ่งไปที่แม่น้ำคยา แคว้นมคธ เพื่อค้นคว้าทดลองในสำนักอาฬารดาบส กาลามโคตร และอุทกดาบส รามบุตร เมื่อเรียนจบทั้งสองสำนัก (บรรลุฌานชั้นที่แปด). ก็ทรงเห็นว่าไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ตามที่มุ่งหวังไว้
- จากนั้นจึงเสด็จไปที่แม่น้ำเนรัญชรา ในตำบลอุรุเวลาเสนานิคม (ปัจจุบันนี้สถานที่นี้เรียกว่า ดงคศิริ) เมื่อบำเพ็ญทุกรกิริยา โดยขบฟันด้วยฟัน กลั้นหายใจและอดอาหาร หลังจากทดลองมา ๖ ปี ก็ยังไม่พบทางพ้นทุกข์ จึงทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา หันมาบำรุงพระวรกายโดยปกติตามพระราชดำริว่า "เหมือนสายพิณควรจะขึงพอดีจึงจะได้

เสียงที่ไพเราะ" ซึ่งพระอินทร์ได้เสด็จลงมาดีดพิณถวาย พิณสายหนึ่งขึงไว้ตึงเกินไป พอถูกดีดก็ขาดผึงออกจากกัน จึงพิจารณาเห็นทางสายกลางว่า เป็นหนทางที่จะนำไปสู่พระโพธิญาณได้

- ระหว่างที่ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ปัญจวัคคีย์ (โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสสชิ) มาคอยปรนนิบัติพระองค์โดยหวังว่าจะทรงบรรลุธรรมวิเศษ เมื่อพระองค์เลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา ปัญจวัคคีย์จึงหมดศรัทธา พากันไปอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (ต.สารนาถ)

๔. ตรัสรู้ (๑๕ ค่ำเดือน ๖)

- ขณะมีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา ในวันที่พระองค์ตรัสรู้ นางสุชาดาได้ถวายข้าวมธุปายาส (หุงด้วยนม) ใต้ต้นไทร เมื่อเสวยเสร็จแล้วทรงลอยถาดทองในแม่น้ำเนรัญชรา ทรงอธิษฐานเสี่ยงพระบารมีว่า...

"ถ้าอาตมาจะได้ตรัสแก่ พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณแล้ว ขอให้ถาดนี้จงลอยทวนกระแสน้ำขึ้นไป" ถาดทองนั้นลอยทวนกระแสน้ำขึ้นไป ๑ เส้น แล้วก็จมลงตรงนาคภพพิมานแห่งพญากาฬนาคราช พระองค์ทรงโสมนัสและแน่พระทัยว่าจะได้ตรัสรู้ เป็นพระสัพพัญญูสัมพุทธเจ้า โดยหาความสงสัยมิได้

- ในเวลาเย็นโสตถิยะให้ถวายหญ้าคา ๘ กำมือ ปูลาดเป็นอาสนะ ณ โคนใต้ต้นโพธิ์ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ริมฝั่ง

แม่น้ำเนรัญชรา (ปัจจุบันคือ ต.พุทธคยา ประเทศอินเดีย)

- ทรงตั้งพระทัยแน่วแน่ว่าจะบรรลุโพธิญาณ ประทับหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก
- ทรงบรรลุรูปฌานทั้ง ๔ ชั้น แล้วใช้สติปัญญาพิจารณาจนเกิดความรู้แจ้ง คือ

๑.) เวลาปฐมยาม ทรงได้ปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ความรู้เป็นเหตุให้ระลึกชาติได้

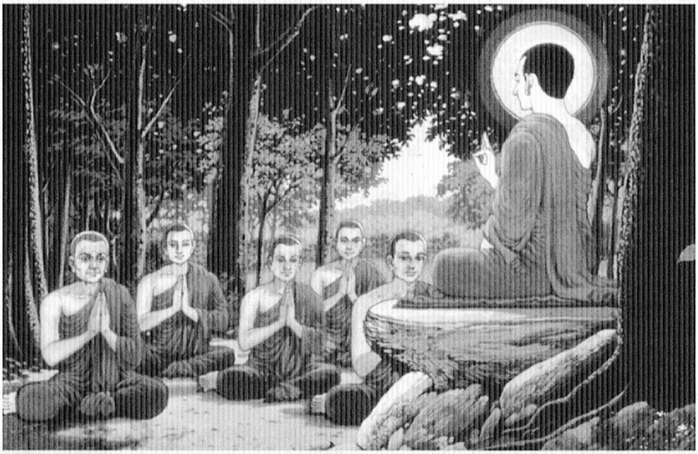
๒.) เวลามัชฌิมยาม ทรงได้จุตูปปาตญาณ (ทิพยจักษุญาณ) คือรู้เรื่องเกิด-ตายของสัตว์ทั้งหลายว่า เป็นไปตามกรรมที่ตนกระทำไว้

๓.) เวลาปัจฉิมยาม ทรงได้ อาสวักขยญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะหรือกิเลส หมายถึง ตรัสรู้อริยสัจ ๔

- อาสวักขยญาณ ที่ทรงได้ทำให้ทรงพิจารณาถึงขันธ์ ๕ และใช่แห่งความเป็นเหตุ ที่เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท อันเป็นต้นทาง ให้เข้าถึงอริยสัจ ๔
- เมื่อพระองค์ทรงรู้เห็นแล้ว จึงละอุปาทานและตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๕. ปฐมเทศนา

- หลังจากที่ตรัสรู้แล้ว ได้พิจารณาธรรมที่พระองค์ตรัสรู้เป็นเวลา ๗ สัปดาห์ ทรงเห็นว่าพระธรรมที่พระองค์ทรงบรรลุนั้นมีความละเอียดอ่อน สุขุมคัมภีรภาพ ยากต่อบุคคลจะรู้ เข้าใจและปฏิบัติได้ ทรงเกิดความท้อพระทัยว่าจะไม่แสดงธรรมโปรดมหาชน ต่อมาท่านได้ทรงพิจารณาอย่างลึกซึ้ง แล้วทรงเห็นว่าบุคคลในโลกนี้มีหลายจำพวก บางพวกสอนได้ บางพวกสอนไม่ได้ เปรียบเสมือนบัว ๔ เหล่า ดังนั้นแล้วจึงดำริที่จะแสดงธรรมเพื่อมวลมนุษยชาติ
- จึงทรงมีพระกรุณาธิคุณ ระลึกอาฬารดาบสและอุทกดาบสว่า มีกิเลสเบาบางสามารถตรัสรู้ได้ทันที แต่ท่านทั้ง ๒ ได้ตายแล้ว จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ (ประกอบด้วย พระโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ

และพระอัสสชิ) จึงเสด็จไปที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นกาสี ปัจจุบันคือสารนาถ เมืองพาราณสี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ จึงทรงปฐมเทศนา "**ธัมมจักร-กัปปวัตนสูตร** (แปลว่าสูตรของการหมุนวงล้อแห่งพระธรรมให้เป็นไป)" ซึ่งใจความ ๓ ตอน คือ

๑.) ทรงชี้ทางผิดอันได้แก่กามสุขัลลิกานุโยค (การประกอบตนให้ชุ่มอยู่ด้วยกาม) และอัตตกิลมถานุโยค (การทรมานตนให้ลำบาก) ว่าเป็นส่วนสุดที่บรรพชิตไม่ควรดำเนิน แต่เดินทางสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา คือ **มรรคมีองค์แปด** เป็นไปเพื่อพระนิพพาน

๒.) ทรงแสดง **อริยสัจ ๔** โดยละเอียด

๓.) ทรงปฏิญญาว่าทรงตรัสรู้พระองค์เอง และได้บรรลุธรรมวิเศษแล้ว

- โกณฑัญญะเป็นผู้ได้ธรรมจักษุก่อน เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งตามสภาพเป็นจริงว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมสิ่งนั้นทั้งหมดมีดับเป็นธรรมดา จึงได้อุปสมบทเป็น เอหิภิกขุอุปสัมปทาองค์แรก
- หลังจากปัญจวัคคีย์อุปสมบทแล้ว พุทธองค์จึงทรงเทศน์อนัตตลักขณสูตร ปัญจวัคคีย์จึงสำเร็จเป็นอรหันต์

๖. แสดงธรรมโปรดยสะกุลบุตร

- ยสะกุลบุตรเบื่อหน่ายชีวิตครองเรือนหนีออกจากบ้าน ไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวันในเวลาเช้ามืด แล้วพบพระพุทธเจ้าโดยบังเอิญ พระองค์จึงได้แสดงอนุปุพิกถาโปรดยสะกุลบุตรจนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา แล้วขอบวชเป็นพระภิกษุต่อไป
- ครั้นแล้วมีเพื่อนของพระยสอีกเป็นจำนวนมากออกบวชตาม ได้ฟังพระธรรมเทศนาสำเร็จเป็นพระอรหันต์

๗. การส่งสาวกออกประกาศศาสนา

- ตรัสเรียกสาวกออกประกาศศาสนา เมื่อมีสาวกครบ ๖๐ รูป (ปัญจวัคคีย์และพวกพระยส)
- ตรัสให้พระสาวก ๖๐ รูปแยกย้ายกันประกาศศาสนา ๖๐ แห่ง ไม่ซ้ำทางกัน
- พระองค์จะเสด็จไปแสดงธรรม ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม
- เมื่อสาวกออกประกาศศาสนา มีผู้ต้องการบวชมาก และหนทางไกลกัน จึงทรงอนุญาตให้สาวกดำเนินการบวชได้ โดยใช้วิธีการ "ติสรณคมนูปสัมปทา" (ปฏิญาณตนเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัย)

๘. การประดิษฐ์พุทธศาสนา ณ แคว้นมคธ

- วิธีเผยแพร่ศาสนาในกรุงราชคฤห์ ทรงเทศน์โปรดชฎิล (นักบวชเกล้าผม) สามพี่น้อง ได้แก่ พระอุรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ และบริวาร รวม ๑,๐๐๐ คนก่อน แล้วได้ขอบวชในพระพุทธศาสนา เพราะพวกชฎิลเป็นเจ้าลัทธิบูชาไฟที่ยิ่งใหญ่ หากชฎิลยอมรับพุทธธรรมได้ประชาชนก็ย่อมเกิดความศรัทธา
- พระอุรุเวลกัสสปะ ได้ยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางมีบริษัท (บริวาร) มาก
- พระเจ้าพิมพิสาร ทรงถวายวัดนับว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา คือ พระเวฬุวันมหาวิหาร (วัดเวฬุวัน)

๙. อุปติสสะ (พระสารีบุตร) และโกลิตะ (พระโมคคัลลานะ)

- ณ กรุงราชคฤห์นี้เอง เด็กหนุ่มสองคน ซึ่งเป็นศิษย์ของนักปรัชญาเมธี ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งชื่อ สัญชัย เวลัฏฐบุตร โดยพระอัสสชิได้แสดงธรรมให้อุปติสสะว่า

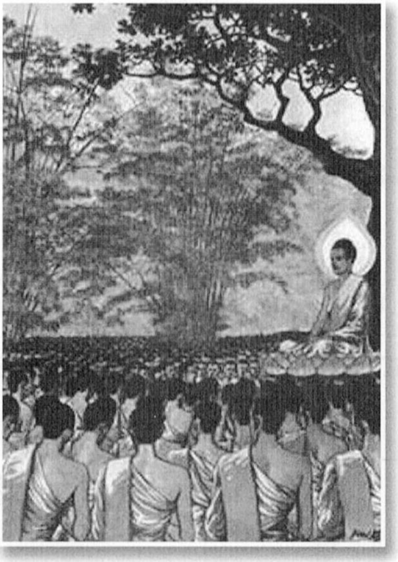
"ทุกสิ่งเกิดจากเหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุของสิ่งเหล่านั้น และการดับเหตุของสิ่งเหล่านั้น"

อุปติสสะได้ฟังก็เกิด "ดวงตาเห็นธรรม" จึงกราบลาท่าน แล้ว

รีบไปบอกข้อความที่ตนได้ฟังมาแก่โกลิตะทราบ โกลิตะได้ฟังก็เกิด "ดวงตาเห็นธรรม" เด็กหนุ่มสองคนจึงมาขอบวชเป็นสาวกพร้อมกัน และมีชื่อเรียกทางพระศาสนาว่า พระสารีบุตร และ พระโมคคัลลานะ ตามลำดับ

- หลังจากบวชได้ ๗ วัน พระโมคคัลลานะได้ไปบำเพ็ญสมาธิอยู่ที่ กัลลวาลมุตตคาม ใกล้เมืองมคธ รู้สึกง่วงเหงาหาวนอน แก้อย่างไรก็ไม่หาย จนพระพุทธเจ้าเสด็จไปตรัสบอกวิธีเอาชนะความง่วงให้ พร้อมประทานโอวาทว่าด้วยความไม่ยึดมั่นถือมั่น ให้ใช้ปัญญาพิจารณาเวทนา (ความรู้สึก) ทั้งหลายว่า เป็นอนิจจังไม่เที่ยงแท้แน่นอน จบพุทธโอวาท พระโมคคัลลานะก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์
- หลังจากบวชได้ ๑๕ วัน พระสารีบุตรได้ถวายงานพัดพระพุทธเจ้า ขณะพระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดทีฆนขะปริพาชก (นักบวชไว้เล็บยาว) อยู่ที่ถ้ำสุกรขาตา เชิงเขาคิชฌกูฏ ท่านพัดวีพระพุทธองค์พลางคิดตามพระโอวาทของพระพุทธเจ้าไปด้วย เมื่อจบพระธรรมเทศนาก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์
- ทั้งสองท่านได้รับแต่งตั้งจากพระพุทธเจ้า ให้เป็นพระอัครสาวก โดยพระสารีบุตรเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา มีความเป็นเลิศกว่าผู้อื่นทางปัญญา และพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย มีความเป็นเลิศกว่าผู้อื่นทางฤทธิ์มาก

๑๐. โอวาทปาติโมกข์

- วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ (**มาฆบูชา**) เกิดมีจาตุรงคสันนิบาต ซึ่งประกอบด้วย

๑.) วันนั้น เป็นวันมาฆปูรณมี คือวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ จึงเรียกว่า มาฆบูชา

๒.) พระภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย

๓.) พระภิกษุทั้งหมดล้วนเป็นพระอรหันต์ ประเภทฉฬภิญญา คือ ได้อภิญญา ๖ ซึ่งหมายถึงความสามารถพิเศษ ๖ ประการ ได้แก่ แสดงฤทธิ์ได้ ระลึกชาติได้ ตาทิพย์ หูทิพย์ กำหนดรู้ใจคนอื่นได้ และบรรลุอาสวัก

ขยญาณ (คือญาณหยั่งรู้ในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย)

๔.) พระภิกษุ เหล่านั้น ทั้งหมด ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง (เอหิภิกขุอุปสมฺปทา) ทรงเทศน์ **"โอวาทปาติโมกข์"** ซึ่งถือเป็นหัวใจของศาสนาพุทธ ใจความว่า

"จงทำดี ละเว้นความชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์"

- พระสงฆ์ปรารถว่าไม่เคยเห็นฝนเช่นนี้มาก่อน พระพุทธจึงทรงเล่าว่า ฝนนี้เคยตกมาแล้วเมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร แล้วจึงทรงเล่าเรื่องมหาเวสสันดร

๑๑. *โปรดพระพุทธบิดา และพระประยูรญาติ ณ กรุงกบิลพัสดุ์*

- ทรงแสดงธรรมโปรดพระพุทธบิดา (พระเจ้าสุทโธทนะ) ได้บรรลุโสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล จนบรรลุอรหันตผลเมื่อใกล้สวรรคต
- พระนันทะ (เป็นโอรสของพระสุทโธทนะ กับพระนางปชาบดีโคตมี) ซึ่งเป็นพระอนุชาของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านำออกผนวชอุปสมบท

- ต่อมาพระนางยโสธราก็ให้พระกุมารราหุลซึ่งมีอายุ ๗ ปี ไปทูลขอราชสมบัติ พระพุทธเจ้าเห็นว่าราชสมบัติเป็นสิ่งไม่จีรังยั่งยืน อริยทรัพย์ (ทรัพย์อันประเสริฐ) ต่างหากเป็นสิ่งยั่งยืน จึงทรงให้พระสารีบุตรทำการบรรพชาให้ราหุลเป็นสามเณร จึงเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา ณ นิโครธาราม พระเจ้าสุทโธทนะจึงขอร้องว่า "ขออย่าให้ทรงบวชใคร โดยที่พ่อแม่เขายังไม่ได้อนุญาต" เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี ได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ จากนั้นก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ และได้ยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางใคร่ต่อการศึกษา
- ทรงให้อุปสมบทแก่เจ้าศากยะ ๕ พระองค์ คือ พระอานนท์ พระอนุรุทธ์ (เป็นผู้มีเลิศในทางมีทิพยจักษุ) พระภัททิยะสักยราชา พระภัคคุ พระกิมพิละ และเจ้าโกลิยะ ๑ พระองค์ คือพระเทวทัต จนได้บรรลุอรหัตผล ๕ ท่าน ยกเว้นพระเทวทัต
- พระอุบาลีเป็นบุตรของช่างกัลบก (ช่างตัดผม) อยู่ในวรรณะต่ำ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพนักงานภูษามาลาของเจ้าศากยะ ทำหน้าที่จัดการดูแลเครื่องแต่งกาย เมื่อเจ้าศากยะ ๕ พระองค์และเจ้าโกลิยะ ๑ พระองค์ทรงออกผนวช อุบาลีได้ติดตามไปขออุปสมบทด้วย พระอุบาลีเมื่อได้อุปสมบทแล้วไม่ช้าก็

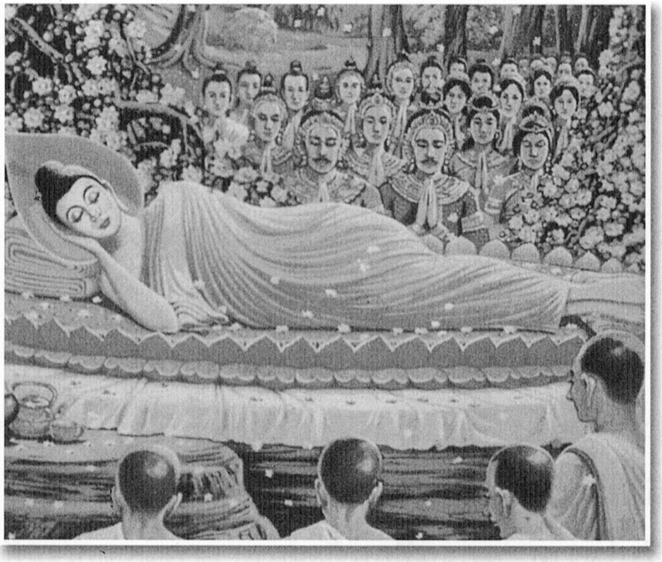
บรรลุอรหัตผล และได้ยกย่องว่าเป็นผู้เลิศทาง ด้านผู้ทรงไว้ซึ่งพระวินัย

- พระนางปชาบดีโคตมี (พระน้าของพระพุทธเจ้า) ได้ผนวชเป็นภิกษุณีรูปแรกในพระพุทธศาสนา โดยพระอานนท์ช่วยกราบทูลขออนุญาต พระพุทธเจ้าสุดท้ายได้บรรลุพระอรหันต์ และได้ยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางรู้ราตรี
- โปรดให้พระนางยโสธราได้อุปสมบทเป็นภิกษุณี ชื่อพระนางภัททา กัจจานา จนบรรลุอรหัตผล และได้ยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางบรรลุอภิญญาใหญ่ (สามารถระลึกเหตุการณ์ในกัปป์ต่างๆ ย้อนหลังไปได้มากนับไม่ถ้วน)

๑๒. การประดิษฐ์พุทธศาสนา ณ แคว้นโกศล

เมื่อประดิษฐานพระศาสนา ในแคว้นมคธได้อย่างมั่นคงแล้ว ต่อมาไม่นานพระพุทธศาสนาก็มีศูนย์กลางแห่งใหม่ที่เมืองสาวัตถี แคว้นโกศล โดยอนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้สร้าง "วัดพระเชตวัน"ขึ้น แล้วกราบทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ไปอยู่ประจำ และนางวิสาขามหาอุบาสิกาเศรษฐีนีคนหนึ่งก็มีจิตศรัทธาสร้าง วัดบุพพาราม ถวายด้วย

๑๓. ปัจฉิมกาล

- ก่อนปรินิพพาน ๓ เดือน ทรงปลงอายุสังขาร
- ก่อนปรินิพพาน ๑ วัน นายจุนทะถวายสูกรมัททวะ (หมูอ่อน) เมื่อพระองค์เสวยแล้วประชวรพระอานนท์โกรธ พุทธองค์จึงตรัสว่า

  "บิณฑบาตที่มีอานิสงส์ที่สุด มี ๒ ประการ คือ เมื่อตถาคต (พุทธองค์) เสวยบิณฑบาตแล้วตรัสรู้, ปรินิพพาน"
- **ก่อนปรินิพพานทรงกล่าวพุทธโอวาทว่า**

  ๑.) การบูชาพุทธองค์อย่างแท้จริง คือ การปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรม

๒.) พุทธศาสนิกชนที่ต้องการเฝ้าพระองค์ควรไปที่ "สังเวชนียสถาน"

๓.) การวางตัวของภิกษุต่อสตรี ต้องคุมสติอย่าแปรปรวนตามราคะตัณหา

๔.) พระบรมสารีริกธาตุเป็นเรื่องของกษัตริย์ (มัลลกษัตริย์) มิใช่กิจของสงฆ์

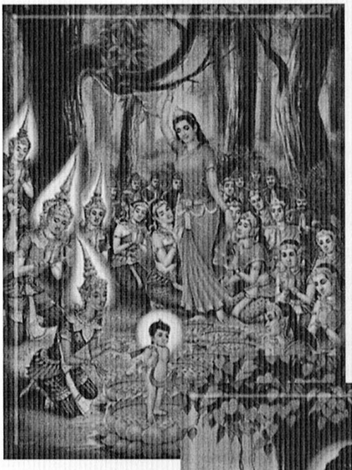
๕.) ความพลัดพรากเป็นธรรมดาของโลก

๖.) ธรรมและวินัย จะเป็นศาสดาแทนพุทธองค์ ทั้งนี้เพราะบุคคลไม่เที่ยงแท้เท่ากับพระธรรมซึ่งเป็นสัจธรรม

- ปัจฉิมสาวก คือ สุภัททะบริพาชก
- **ปัจฉิมโอวาท "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราขอบอกเธอทั้งหลาย สังขารทั้งปวงมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา พวกเธอจงทำประโยชน์ตนเอง และประโยชน์ของผู้อื่นให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด"**
- ปรินิพพาน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ใต้ต้นสาละ ณ สาลวโนทยาน ของเหล่ามัลลกษัตริย์ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ พระชนมายุ ๘๐ ปี ทรงเทศนาสั่งสอนมาเป็นเวลา ๔๕ ปี

วันวิสาขบูชา

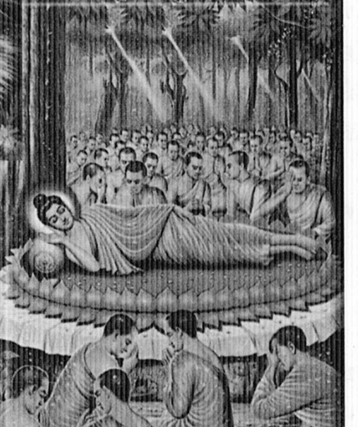
ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ (วันเพ็ญ) เดือน ๖ ถ้าปีใดมีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองครั้ง ก็เลื่อนไปทำพิธีในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗

วันประสูติ พระนางสิริมหามายา อัครมเหสีในพระเจ้าสุทโธทนะ ทรงมีประสูติกาล คือ เจ้าชายสิทธัตถะ ณ ป่าลุมพินีวัน ซึ่งเป็นดินแดนระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพระพุทธศักราช ๘๐ ปี

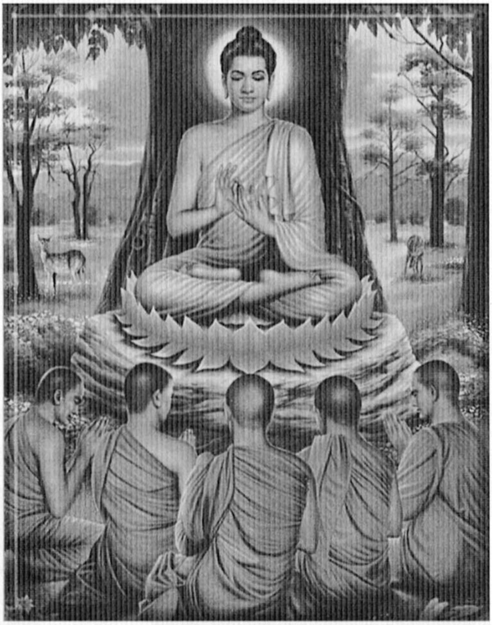
วันตรัสรู้ ตรงกับวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ โคนใต้ต้นโพธิ์ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี

วันปรินิพพาน ตรงกับวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ สาลวโนทยานของมัลลกษัตริย์เมืองกุสินารา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ซึ่งเป็นวาระเริ่มต้นของปีพุทธศักราช

ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ (วันเพ็ญ) กลางเดือน ๘

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ (เดือนอาสาฬหะ) พระองค์ทรงแสดงธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ คือ **"ธรรมจักรกัปปวัตนสูตร"** อันเป็น **"ปฐมเทศนา"** ประกาศพระศาสนา เมื่อจบพระธรรมเทศนาแล้ว พระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าชั้นโสดาบันเป็นอริยเจ้าองค์ที่ ๒ รองจากพระพุทธองค์ เป็นสักขีพยานว่าพระองค์ได้ตรัสรู้จริง ทรงสั่งสอนได้จริง และผู้ปฏิบัติตามก็ได้รับผลดีจริง เป็นวันที่พระพุทธศาสนาได้เริ่มประดิษฐานลงในโลก เป็นวันที่พระรัตนตรัยองค์ที่ ๓ คือ พระสงฆ์เกิดขึ้นในโลก

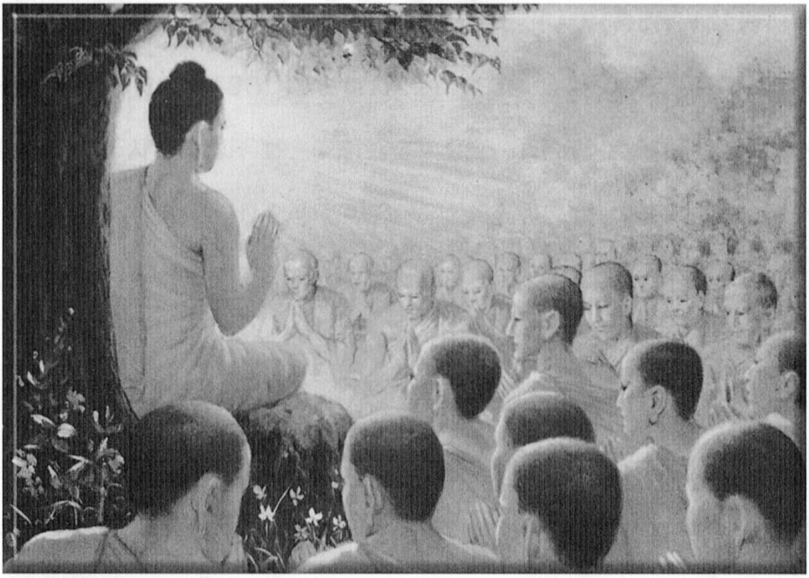
ใจความโดยสรุปของธรรมจักรกัปปวัตนสูตร คือ มีทางที่บรรพชิต (นักบวช) ไม่ควรประพฤติปฏิบัติอยู่ ๒ ทางคือ...

กามสุขัลลิกานุโยค *การประกอบตนให้พัวพันด้วยสุขในกาม*
อัตตกิลมถานุโยค *การประกอบทรมานตนให้ลำบากเปล่า*

ต่อจากนั้นทรงแสดงทางที่บรรพชิตควรปฏิบัติ คือ ทางสายกลาง เรียกว่า **"มัชฌิมาปฏิปทา"** คือ อริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นทางที่จะนำไปสู่ความสงบ ความรู้ยิ่ง และเพื่อความดับทุกข์ รู้แจ้งในอริยสัจ ๔ ประการ

วันมาฆบูชา

ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ (วันเพ็ญ) เดือน ๓ หากปีใดมีเดือน ๘ สองครั้ง
ก็เลื่อนไปทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

"จาตุรงคสันนิบาต"

.....พระสงฆ์จากที่ต่างๆ เดินทางมุ่งมาเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งมีจำนวนถึง ๑,๒๕๐ องค์ เป็นการมาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย

.....พระสงฆ์ที่มาประชุมเหล่านั้น ล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น

.....พระสงฆ์ที่มาประชุมวันนั้น ล้วนเป็นเอหิภิกขุ คือ ได้รับอุปสมบทโดยตรง จากพระพุทธเจ้า

.... ในวันมาฆบูชา ดวงจันทร์เสวยมาฆฤกษ์เต็มบริบูรณ์

"พุทธโอวาท"

ณ พระเวฬุวันมหาวิหาร ใกล้กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ในวันมาฆบูชาได้เกิดมีการประชุม ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นการประชุมครั้งสำคัญที่สุด ก็เพราะพระพุทธเจ้าทรง แสดง **"โอวาทปาติโมกข์"** ซึ่งแปลว่า คำสอนที่เป็นหลักใหญ่เรียกว่า **หัวใจของพระพุทธศาสนา** กล่าวสั้นๆ คือ **๑.เว้นชั่ว ๒.ทำดี ๓.ทำใจให้บริสุทธิ์**

ใครคือพระพุทธเจ้า

พระนามว่า พระพุทธเจ้า ความหมายที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนา เป็นชื่อที่ได้มาโดยคุณสมบัติของผู้มีพระปัญญาที่ตรัสรู้ วิถีทางหลุดพ้นจากกองกิเลส จากกองทุกข์ทั้งปวงจนถึงที่สุด คือ อริยสัจ ๔ เท่านั้น ไม่ใช่ชื่อที่ใครๆ แต่งตั้งให้ เพราะบุคคลใดรู้แจ้งในอริยสัจ ๔ นี้ จึงเป็นผู้นำมาแต่ประโยชน์ ความสุข ความสวัสดี ความพ้นจากวัฏฏะทุกข์ทั้งปวงอย่างแท้จริง

ขึ้นชื่อว่าพระพุทธเจ้าจะได้ทรงอุบัติแล้ว ในอดีตกาลสักกี่พระองค์ก็ตาม จักทรงอุบัติในอนาคตกาลอีกสักกี่พระองค์ก็ตาม แต่ละพระองค์ล้วนตรัสรู้สิ่งเดียวกันทั้งนั้นคือ อริยสัจ ๔ ดังนั้นความเป็น พุทธะ-พระพุทธเจ้า ที่แปลว่าผู้รู้นี้มิใช่สักว่ารู้อะไรๆ ก็ได้นามว่า พุทธะ ไปเสียทั้งนั้น

เป็นความจริงว่า ศาสดาในลัทธิอื่นมิได้ประกาศอริยสัจ ๔ ไว้ในคำสอนของท่านแน่นอน เพราะเหตุไร? เพราะท่านมิได้กล่าวถึงทุกข์ไว้อย่างมีหลักการ มิได้ถือเอาตัณหาว่าเป็นเหตุแห่งทุกข์ แต่กลับถือเอาว่า สรรพสิ่งซึ่งรวมทั้งสุขทุกข์ของสัตว์ทั้งหลาย เป็นไปตามบัญชาของท่านผู้เป็นใหญ่ ซึ่งมีอำนาจ คือ พระพรหม พระอิศวร หรือพระเจ้า เพราะ

เหตุที่ถือเอาอย่างนี้ จึงไม่มีการกล่าวถึงธรรมที่ดับทุกข์ รวมทั้งข้อปฏิบัติอันเป็นเหตุให้ถึงธรรมที่ดับทุกข์นั้น อันบุคคลพึงขวนขวายโดยชอบเอง เพราะอะไรๆ จะเป็นไปอย่างไร ก็แล้วแต่พระผู้เป็นเจ้าจะทรงบัญชา ก็ความเป็นอย่างนี้ เป็นเครื่องแสดงว่า ท่านเหล่านั้นมิใช่ผู้ตรัสรู้อริยสัจ ๔ เพราะถ้าตรัสรู้อริยสัจ ๔ ก็ต้องสอนเรื่องอริยสัจ ๔

เกี่ยวกับคำว่า พระพุทธเจ้า นี้ ท่านทั้งหลายพึงทราบเพิ่มเติมอีกสักหน่อยหนึ่งว่า คำคำนี้มิได้ใช้เป็นคำขนานพระนามพระพุทธเจ้า ผู้เป็นพระศาสดาของชาวพุทธบริษัททั้งหลายเท่านั้น **ความจริง ท่านผู้ใดก็ตาม แม้มิใช่พระศาสดา แต่หากว่าเป็นผู้ตรัสรู้อริยสัจ ๔ เช่นเดียวกับพระศาสดา ท่านเหล่านั้นล้วนได้นามว่า พุทธะ–พระพุทธเจ้า ทั้งนั้น เพียงแต่ว่า ท่านเหล่านั้น แม้ต่างก็รู้อริยสัจ ๔ แต่ท่านก็ยังมีคุณธรรมหรือคุณสมบัติอื่นๆ แตกต่างกันอยู่ เพราะฉะนั้น หากจะจำแนกท่านที่เป็น พุทธะ–พระพุทธเจ้า เหล่านั้น ไปตามคุณธรรมหรือคุณสมบัติอื่นที่แตกต่างกัน ก็จะสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ**

๑. สัมมาสัมพุทธะ – ผู้ตรัสรู้โดยชอบและด้วยตนเอง

๒. ปัจเจกพุทธะ – ผู้รู้เฉพาะตนคนเดียว

๓. อนุพุทธะ – ผู้รู้ตาม

คำอธิบายพระพุทธเจ้า ๓ ประเภท มีดังต่อไปนี้ :

คำว่า **สัมมาสัมพุทธะ** ที่แปลว่า **ผู้ตรัสรู้โดยชอบและด้วยตนเองนั้น** คำว่า สัมมา แปลว่า โดยชอบ มีความหมายว่า ถูกต้อง ไม่ผิดพลาด กล่าวคือ ตรงต่อความเป็นจริงของสภาวธรรม ความรู้นั้นยังเป็นเหตุชักนำมาซึ่งคุณธรรมที่น่าสรรเสริญบูชาทั้งหลาย มีความเป็นผู้รู้ความยิ่งหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์โลกทั้งหลายเป็นต้น เป็นเหตุให้ทรงสามารถจำแนกหมวดธรรมต่างๆ แสดงได้เหมาะสมต่ออินทรีย์ที่แตกต่างกันของสัตว์เหล่านั้น ซึ่งข้อนี้แหละ ที่ทำให้แตกต่างจากพระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอนุพุทธเจ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น เป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษคือ พระญาณพิเศษที่เป็นเหตุให้ทรงสามารถประกาศศาสนาได้ อนึ่งเพราะเหตุที่พระองค์ตรัสรู้สิ่งที่ควรรู้ได้ทั้งหมดไม่มีเหลือเลย เพราะเหตุนั้นจึงทรงได้รับการขนานพระนามอีกพระนามหนึ่งว่า **"พระสัพพัญญู"** แปลว่า **"ผู้รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง"**

ส่วนคำว่า **ปัจเจกพุทธะ** ที่แปลว่า **ผู้รู้เฉพาะตนคนเดียวนั้น** มีความหมายว่า รู้สัจธรรม คือ อริยสัจ ๔ ประการ สำเร็จประโยชน์คือพระนิพพานได้เฉพาะตนคนเดียวเท่านั้น ไม่อาจใช้ความรู้แนะนำให้ผู้อื่นรู้ตามได้ เพราะ

มิได้มีญาณพิเศษดังกล่าว เหมือนอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านจึงไม่เป็นศาสดาผู้ประกาศคำสอนให้คนอื่นได้รู้ตาม ท่านทั้งหลายพึงทราบว่าในยุคสมัย ที่มีพระปัจเจกพุทธเจ้านั้นย่อมมีพระปัจเจกพุทธเจ้าพร้อมๆ กันได้หลายองค์ สำหรับพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ในยุคสมัยเดียวกันย่อมมีได้เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น เพราะทรงมีพระปณิธานและสั่งสมพระบารมีมาเพื่อความเป็นพระศาสดาโดยเฉพาะ

คำว่า **อนุพุทธะ** ที่แปลว่า **ผู้รู้ตาม** นั้น มีความหมายว่า รู้สัจธรรม คือ อริยสัจ ๔ ตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยการที่ฟังธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วประพฤติปฏิบัติตาม ได้แก่ พระอริยสาวก ๔ จำพวก คือพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์นั่นเอง

ท่านเหล่านั้นจำพวกแรกบรรลุโสดาปัตติมรรค ละกิเลสได้ส่วนหนึ่ง ท่านก็ได้ชื่อว่าเป็น **พระโสดาบัน,** ต่อมาได้บรรลุสกทาคามิมรรค ทำกิเลสส่วนที่เหลือให้เบาบางลงได้ ก็ได้ชื่อว่าเป็นพระอริยบุคคลจำพวกที่ ๒ คือ **พระสกทาคามี,** ต่อมาอีก สามารถบรรลุอนาคามิมรรค ละกิเลสส่วนที่เกี่ยวข้องกับกามคุณ ๕ ที่เบาบางแล้วนั้นให้หมดไปไม่มีส่วนเหลือ ก็นับว่าเป็นพระอริยบุคคลจำพวกที่ ๓ คือ **พระอนาคามี,** และต่อมาอีก สามารถบรรลุอรหัตตมรรค ละกิเลสอะไรๆ ที่ยัง

เหลืออยู่ทั้งหมด ไม่มีกิเลสอะไรๆ เกิดขึ้นอีกเลย โดยประการทั้งปวง ก็ได้ชื่อว่าเป็นพระอริยบุคคลจำพวกที่ ๔ คือ **พระอรหันต์**

ความเป็นพระอริยบุคคลทั้งหลาย มีพระโสดาบันเป็นต้น สำเร็จได้เพราะความสามารถในการบรรลุธรรมแล้วละกิเลสทั้งหลายได้นั่นเทียว ไม่ใช่ความเป็นผู้วิเศษ มีตาทิพย์ หูทิพย์ เห็นนรก เห็นสวรรค์ หยั่งรู้เหตุการณ์ล่วงหน้า หรือเหาะเหินเดินอากาศได้ อย่างที่เข้าใจกันแพร่หลายและเผยแผ่กันอยู่ทั่วไป เป็นความจริงว่า ในสมัยพุทธกาลนั้น ปุถุชนผู้มีกิเลสหนาแน่น ยังละกิเลสอะไรไม่ได้เลยสักอย่าง บางคนที่เป็นผู้ได้ฌาน สำเร็จอภิญญา มีหูทิพย์ตาทิพย์ รู้วาระจิตคนอื่น ตลอดจนเหาะเหินเดินอากาศได้นั้น มีอยู่มากมาย คนเหล่านั้นล้วนเป็นปุถุชน ไม่ใช่พระอริยบุคคล เป็นอันว่า ความเป็นพระอริยบุคคลนั้น เกี่ยวเนื่องกับความเป็นผู้ละกิเลสได้ ไม่ใช่เกี่ยวเนื่องกับความเป็นผู้มีตาทิพย์หูทิพย์เป็นต้น แต่ประการใด ถ้าหากว่าพระอริยบุคคลผู้ใดเป็นผู้มีตาทิพย์หูทิพย์ด้วย ก็เป็นเพียงคุณวิเศษที่ท่านได้นอกเหนือไปจากความเป็นพระอริยบุคคลเท่านั้น **และข้อที่น่าสำเหนียกเป็นอย่างยิ่งก็คือว่า การปฏิบัติจนบรรลุธรรมละกิเลสได้ สำเร็จเป็นพระอริยบุคคลนั้น เป็นไปเพื่อความ**

สิ้นทุกข์ในวัฏฏะ คือเป็นไปเพื่อหยุดการเวียนว่ายตายเกิด แต่ว่าการได้ฌาน สำเร็จอภิญญา มีตาทิพย์หูทิพย์เป็นต้น มิได้เป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์ในวัฏฏะ บางทีก็เป็นเหตุสนับสนุนให้บุคคลผู้ได้คุณวิเศษนี้ ทำชั่วได้โดยสะดวกเสียอีก ก็เรื่องของพระเทวทัต ย่อมเป็นนิทัสสนะแสดงข้อความนี้ได้

เมื่อท่านได้ทราบว่า ความเป็นพระอริยบุคคลนั้นเกี่ยวเนื่องกับอะไร ตามประการดังกล่าวมานี้แล้ว ท่านก็ย่อมเห็นได้ทีเดียวว่า แม้ผู้เป็นฆราวาสอยู่ครองเรือนก็มีโอกาสสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลได้เหมือนกัน ถ้าหากว่าผู้เป็นฆราวาสผู้นั้นปฏิบัติจนบรรลุธรรมละกิเลสนั้นๆ ได้ เป็นความจริงอย่างนั้น ในครั้งพุทธกาล ท่านที่เป็นฆราวาสอยู่ครองเรือนเหล่านี้ คือ **นางวิสาขา อนาถบิณฑิกเศรษฐี พระเจ้าพิมพิสาร** เป็นต้น ล้วนเป็นพระโสดาบัน ส่วน **ท่านจิตตคฤหบดี ธัมมิกอุบาสก** เป็นต้น ก็ได้ชื่อว่าเป็นพระอนาคามี อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น ความเป็นพระอริยบุคคลจึงไม่ใช่เป็นเรื่องผูกขาดเฉพาะสำหรับผู้เป็นนักบวชเท่านั้น แม้ฆราวาสก็มีโอกาสเป็นได้

พระไตรปิฎกคืออะไร

พระไตรปิฎก (แปลว่า ๓ คัมภีร์ หรือ ๓ ตำรา) เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยพระอรหันต์สาวก มีพระมหากัสสปะเป็นผู้ริเริ่มให้มีการสังคายนา (การจัดระเบียบพระพุทธวจนะให้เป็นหมวดหมู่) มีพระอานนท์เถระผู้เป็นพระอนุชา หรือลูกผู้น้องของพระพุทธเจ้าและเป็นผู้อุปฐากรับใช้ใกล้ชิด พระพุทธเจ้าเป็นองค์สำคัญในการทำสังคายนา การสังคายนาครั้งที่ ๑ นี้ กระทำภายหลังที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานล่วงแล้ว ๓ เดือน มีพระอรหันต์ประชุมกัน ๕๐๐ รูป ใช้เวลา ๗ เดือนจึงสำเร็จ ที่สุดรวบรวมเป็นพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม เข้าเป็นหมวดหมู่ได้ ๘๔,๐๐๐ หมวด (พระธรรมขันธ์) แยกได้ดังนี้

๑. พระวินัยปิฎก (หมวดพระวินัย) เป็นตำราว่าด้วยวินัย หรือ ศีลของภิกษุ ภิกษุณี เป็นระเบียบข้อบังคับให้ภิกษุควบคุม กาย วาจา ใจ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงพุทธประวัติบางตอน และประวัติการทำสังคายนา แบ่งเป็น ๕ คัมภีร์ มีทั้งหมด ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

๒. พระสุตตันตปิฎก (หมวดพระสูตร) เป็นตำราว่าด้วยพระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรม และเรื่องเล่าต่างๆ

ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนภิกษุทั้งหลายบ้าง พวกฆราวาสบ้าง ณ สถานที่ต่างๆ กัน เป็นธรรมที่แสดงโดยใช้สมมุติโวหาร คือ ยกสัตว์ บุคคล กษัตริย์ เทวดา เป็นต้นมาแสดง แบ่งเป็น ๕ นิกาย มีทั้งหมด ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

๓. **พระอภิธรรมปิฎก (หมวดพระอภิธรรม)** เป็นตำราว่าด้วยหลักวิชาหรือธรรมะล้วนๆ เป็นธรรมขั้นสูงที่ยากแก่การเข้าใจสำหรับคนทั่วไป ผู้ที่จะเข้าใจได้ต้องเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับที่ลึกมาก พระอภิธรรมเป็นการแยกแยะธรรมะของนามและรูปอย่างละเอียด เริ่มจากสมมุติสัจจะไปจนถึงปรมัตถสัจจะ คือจากสัจธรรมอย่างหยาบๆ ไปถึงสัจธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งที่สุด เป็นสัจธรรมหรือความจริงที่เกี่ยวกับ *รูป*หรือกาย *นาม*หรือจิต และ*เจตสิก*หรือสิ่งที่อยู่ร่วมกับจิตหรืออยู่ภายในจิต โดยอธิบายการเกิดขึ้นของธรรมแต่ละสิ่ง เป็นเนื้อความตามความเป็นจริง เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงที่มีอยู่ในตัวคน บุคคลใดต้องการรู้จักความจริงของชีวิต จึงต้องศึกษาพระอภิธรรม พระอภิธรรมจะบอกความจริงในเรื่องของตัวเองตั้งแต่เกิดมาทีเดียวว่าเกิดมาอย่างไร เมื่อเกิดมาแล้วร่างกายจิตใจทำการงานสืบต่อภพชาติกันได้อย่างไร อดีตเรามาจากไหน ปัจจุบันเราใช้ชีวิตอย่างไร ตายแล้วจะไปไหน ชาติหน้ามีจริงหรือ กรรมให้ผลได้จริงหรือ นรกสวรรค์มีจริง

หรือ เรื่องปัญหาชีวิตเหล่านี้ พระอภิธรรมจะบอกความจริงให้รู้หมดทุกอย่าง โดยสรุปพระอภิธรรม นำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของชีวิต เรื่องของกรรมและการส่งผลของกรรม เรื่องภพภูมิต่างๆ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เรื่องการปฏิบัติ เพื่อให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดอันเป็นจุดหมายสูงสุดในพุทธศาสนา ภายในแบ่งเป็น ๗ คัมภีร์ มีทั้งหมด ๔๒,๐๐๐

พระไตรปิฎกที่พิมพ์ด้วยอักษรไทย ถูกจัดแบ่งเป็น ๔๕ เล่ม โดยได้แบ่งไว้เป็นพระวินัยปิฎก ๘ เล่ม พระสุต-ตันตปิฎก ๒๕ เล่ม และพระอภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม

การศึกษาและเรียนรู้ในพระไตรปิฎก ที่เรียกว่า **"ปริยัติ"** นั้นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เพียงแต่เรียนธรรมะหมวดใดหมวดหนึ่ง ให้เข้าใจดีจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ก็นับว่าพอที่จะรักษาพระศาสนาได้ เช่น เรียนเรื่องอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคให้เข้าใจ ก็พอจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติได้แล้ว

แผนผังพระไตรปิฎก

หมายเลข ๑

พระไตรปิฎก

- **วินัยปิฎก**
  (คัมภีร์ว่าด้วยระเบียบวินัย)
- **สุตตันตปิฎก**
  (คัมภีร์ว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่วๆ ไป มีประวัติและท้องเรื่องประกอบ)
- **อภิธัมมปิฎก**
  (คัมภีร์ว่าด้วยข้อธรรมล้วนๆ ไม่มีประวัติและท้องเรื่องประกอบ)

หมายเลข ๒

วินัยปิฎก

- **มหาวิภังค์**
  (ว่าด้วยข้อห้ามหรือวินัยที่เป็นหลักใหญ่ๆ ของภิกษุ)
- **ภิกขุนีวิภังค์**
  (ว่าด้วยข้อห้ามหรือวินัยของนางภิกษุณี)
- **มหาวรรค**
  (ว่าด้วยพุทธ - ประวัติตอนแรกและพิธีกรรมทางพระวินัย)
- **จุลวรรค**
  (ว่าด้วยพิธีกรรมทางพระวินัยและความเป็นมาของนางภิกษุณีและประวัติการทำสังคายนา)
- **บริวาร**
  (ว่าด้วยข้อเบ็ดเตล็ดทางพระวินัย)

แผนผังพระไตรปิฎก

หมายเลข ๓

สุตตันตปิฎก

- **ทีฆนิกาย**
  (ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรม - เทศนาขนาดยาว)
- **มัชฌิมนิกาย**
  (ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรม - เทศนาขนาดกลางไม่ยาวหรือสั้นเกินไป)
- **สังยุตตนิกาย**
  (ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรม - เทศนาอันประมวลธรรมะหรือเรื่องราวไว้เป็นพวก ๆ เช่นว่าด้วยพระ - มหากัสสปะ เรียกกัสสปสังยุต ว่าด้วยเหตุการณ์ในแคว้นโกศล เรียกโกศลสังยุต ว่าด้วยมรรค (ข้อปฏิบัติ) เรียกมรรคสังยุต)
- **อังคุตตรนิกาย**
  (ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรม - เทศนาเป็นข้อ ๆ ตามลำดับจำนวน เช่นธรรมะหมวด ๑ ธรรมะหมวด ๒ ธรรมะหมวด ๓ แต่ละข้อก็มีจำนวน ๑, ๒ หรือ ๓ ตามหมวดนั้น)
- **ขุททกนิกาย**
  (ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรม - เทศนาเบ็ดเตล็ดรวมทั้งภาษิตของพระสาวก, ประวัติต่าง ๆ และชาดก)

หมายเลข ๔

อภิธัมมปิฎก

- **ธัมมสังคณี**
  (ว่าด้วยธรรมะรวมเป็นหมวดเป็นกลุ่ม)
- **วิภังค์**
  (ว่าด้วยธรรมะแยกเป็นข้อๆ)
- **ธาตุกถา**
  (ว่าด้วยธรรมะจัดระเบียบความสัมพันธ์โดยถือธาตุเป็นหลัก)
- **ปุคคลบัญญัติ**
  (ว่าด้วยบัญญัติ ๖ ชนิด และแสดงรายละเอียดเฉพาะบัญญัติอันเกี่ยวกับบุคคล)
- **กถาวัตถุ**
  (ว่าด้วยคำถามคำตอบในหลักธรรมประมาณ ๒๑๙ หัวข้อ เพื่อถือเป็นหลักในการตัดสินพระธรรม)
- **ยมก**
  (ว่าด้วยธรรมะที่รวมเป็นคู่ ๆ)
- **ปัฏฐาน**
  (ว่าด้วยปัจจัยคือสิ่งที่เกื้อกูลสนับสนุน ๒๔ อย่าง)

นับตั้งแต่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้เป็น "พระสัมมาสัมพุทธเจ้า" แล้ว ได้แสดงธรรม โปรดสัตว์โลกทั้งหลาย ตลอดเวลา ๔๕ ปีกระทั่งเสด็จสู่นิพพาน เทศนาครั้งสำคัญของพระองค์ มีดังนี้

- **ธรรมจักกัปปวัตนสูตร–อนัตตลักขณสูตร**
- **โอวาทปาฏิโมกข์**
- **อนุปุพพิกถา ๕**
- **ปัจฉิมโอวาท**

ธรรมจักกัปปวัตนสูตร–อนัตตลักขณสูตร

หลังจากที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ทรงเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เรียกการเทศนาครั้งนี้ว่า **ธรรมจักกัปปวัตนสูตร** ซึ่งนับได้ว่าเป็นปฐมเทศนาของพระพุทธองค์ **มีใจความย่อดังนี้ ไม่ควรปฏิบัติตนในทางตึงเกินไป เช่น การทรมานร่างกายให้ได้รับทุกข์ทรมาน หรือหย่อนมากไป คือไม่หมกมุ่นทางกามคุณ ให้ถือปฏิบัติในทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งได้แก่ มรรคมีองค์ ๘ นั่นเอง**

ทรงแสดงหลักธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ เรียกว่า**อริยสัจ ๔** สรุปโดยย่อได้ว่า **ทุกข์** คือความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ เป็นสิ่งที่ต้องกำหนดรู้ **สมุทัย** คือสาเหตุของทุกข์ เป็นสิ่งที่ต้องละ **นิโรธ** คือความสิ้นทุกข์ เป็นสิ่งที่ต้องทำให้แจ้ง **มรรค** คือหนทางดับทุกข์ เป็นสิ่งที่ต้องบำเพ็ญให้สมบูรณ์ เมื่อทรงแสดงจบ ท่านโกณฑัญญะ เห็นว่า สิ่งใดมีความเกิด สิ่งนั้นย่อมมีความดับเป็นธรรมดาจึงได้บรรลุโสดาบัน ขออุปสมบทเป็นภิกษุองค์แรก โดยพระพุทธเจ้าทรงบวชให้เป็น **เอหิภิกขุอุปสัมปทา** นับว่าพระพุทธองค์ได้ยังธรรมจักรให้เริ่มหมุน โดยมีพระรัตนตรัย ครบ ๓ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ วันปฐมเทศนา นับว่าเป็นวันที่ธรรมปรากฏแก่โลก จึงเรียกว่า วันธรรมจักรหรือ วันอาสาฬหบูชา ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๘

อนัตตลักขณสูตร ในวันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๙ พระพุทธองค์ได้แสดง อนัตตลักขณสูตรแก่ปัญจวัคคีย์ทั้งห้า **เนื้อหาของพระสูตรจะเกี่ยวข้องกับ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน เรียกว่า ไตรลักษณ์** มีใจความโดยย่อดังนี้ ขันธ์ ๕ คือ กายกับใจนั้นหาใช่ตัวตนที่เที่ยงแท้ ไม่สามารถบังคับให้เป็นไปดังปรารถนาได้ เพราะขันธ์ทั้งห้า ย่อมไม่เที่ยงเปลี่ยนแปลงเรื่อยไป คือเป็น **อนิจจัง** คงทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ คือเป็น **ทุกขัง** ด้วยเหตุนั้น จึงมิใช่ตัวตน

จะบังคับบัญชาให้เป็นไปตามปรารถนาไม่ได้ คือเป็น **อนัตตา** ไม่ควรไปยึดถือว่ากายกับใจนี้เป็นของตน การเข้าไปยึดถือเช่นนั้นย่อมจะนำมาซึ่งความทุกข์ เมื่อได้สดับรับฟังอนัตตลักขณสูตร จิตของปัญจวัคคีย์ได้หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นสำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมกันทั้งห้าองค์

โอวาทปาติโมกข์

หลังจากที่พระพุทธองค์ ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ๙ เดือน กระทั่งวันเพ็ญ เดือน ๓ ได้ทรงแสดงหลักธรรมสำคัญ แก่พระภิกษุผู้ประกาศพระศาสนาให้ถือเป็นแนวปฏิบัติ สั่งสอนปวงชนทั้งหลาย คือ **โอวาทปาติโมกข์** โดยมีเนื้อหาใจความสรุปให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ๓ ประการ

– **การไม่ทำบาปทั้งปวง** ทรงสั่งสอนให้งดเว้นการทำบาปอกุศลทั้งหลาย เพราะบาปอกุศลที่ทำไป ไม่ว่าในที่ลับหรือที่แจ้ง ล้วนแต่ให้ผลเสียหายทั้งสิ้น นำแต่ทุกข์เดือดร้อนใจมาให้ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

– **บำเพ็ญบุญกุศล** ทรงสอนให้หมั่นประกอบกระทำแต่บุญกุศล เพราะบุญกุศลเป็นเครื่องช่วยชำระสันดานตนให้สะอาด มีลักษณะร่มเย็นสุขสงบ ไม่นำผลอันเป็นทุกข์เดือดร้อนมาให้แต่ประการใด

– **ทำจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใส** ทรงสอนให้บำเพ็ญเพียรภาวนา ทำจิตให้บริสุทธิ์ปราศจากมลทินโทษ อีกทั้งกิเลสทั้งปวง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดในพุทธศาสนา การไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม ชำระจิตให้บริสุทธิ์ เหล่านี้ คือ คำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งแสดงแก่ พระภิกษุในวันที่พระภิกษุมาประชุมพร้อมกัน โดยประกอบด้วยองค์ ๔ ได้แก่

– เป็นวันที่ดวงจันทร์โคจรมาถึงดาวฤกษ์ ชื่อ มาฆะ

– พระภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย

– พระภิกษุที่มาประชุม ล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา (บวชให้โดยพระพุทธเจ้า)

– พระภิกษุเหล่านั้น ล้วนเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น

วันดังกล่าว เรียกว่า วันจาตุรงคสันนิบาต หรือ วันมาฆบูชา ซึ่งตรงกับ วันเพ็ญ เดือน ๓

อนุปุพพิกถา

หลังจากที่พระพุทธองค์ได้ทรงเทศนา โปรดปัญจวัคคีย์ทั้งห้า กระทั่งได้บรรลุสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว พระองค์ได้เสด็จประทับ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พร้อมปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ในสมัยนั้น ได้ทรงแสดงธรรมแก่ พระยส (ยสะกุลบุตร)

ขณะยังเป็นฆราวาส **อนุปุพพิกถา** คือ ธรรมขั้นพื้นฐานที่แสดงโดยลำดับ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีความปราณีตขึ้น เพื่อเตรียมจิตของผู้ฟังให้พร้อมที่จะรับฟัง ธรรมขั้นสูง คือ อริยสัจกถา (อริยสัจ ๔) ต่อไป "อนุปุพพิกถา" มี ๕ ประการ ได้แก่

๑. ทานกถา ทรงแสดงเรื่องของทาน ประโยชน์ของการให้ เพื่อขจัดความตะหนี่ ความเห็นแก่ตัว

๒. ศีลกถา ทรงแสดงเรื่องของศีล การสำรวมทางกายวาจาให้เรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น จนถึงพร้อมที่จะยอมรับนับถือบุคคลอื่น

๓. สัคคกถา ทรงแสดงเรื่องสวรรค์ ผลดีงามที่ได้รับจากการให้ทาน รักษาศีล ทั้งในปัจจุบันและในภายภาคหน้า

๔. กามาทีนวกถา ทรงแสดงโทษแห่งกาม การที่ใจของบุคคลไปกำหนดเพลิดเพลินยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฎฐัพพะ ก็จะมีโทษแน่นอน ทรงชี้ให้เห็นว่า แม้สวรรค์เองก็เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ยั่งยืน ไม่ควรหลงยินดี

๕. เนกขัมมานิสังสกถา ทรงแสดงอานิสงส์แห่งการออกจากกาม เพื่อยุติเวรภัยด้วยประการทั้งปวง ไม่ไปเกี่ยวเกาะกับกามคุณทั้งหลาย มีความสงบ เป็นอิสระ

โดยสรุปพระธรรมเทศนา ที่ทรงแสดงสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลายมี ๒ ประเภท คือ อนุปุพพิกถา และอริยสัจกถา

ผู้ที่มีอุปนิสสัยแก่กล้ากิเลสเบาบางก็ทรงแสดง อริยสัจกถา ถ้าผู้ใดมีอุปนิสสัยปานกลางก็ทรงแสดง อนุปุพพิกถาก่อน จากนั้นก็ทรงแสดง อริยสัจกถาในภายหลัง แต่หากผู้ใด มีอุปนิสสัยอ่อนก็ทรงแสดงเฉพาะ อนุปุพพิกถา

ปัจฉิมโอวาท

ก่อนที่พระพุทธองค์จะเสด็จปรินิพพาน ได้ทรงตรัสประทานโอวาทแก่พระภิกษุสงฆ์สาวก ซึ่งถือเป็นโอวาทสุดท้ายว่า **สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังประโยชน์ของตน และประโยชน์ของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด** ธรรมที่กล่าวถึงความไม่ประมาท เรียกว่า **อัปปมาทธรรม** คือ การเป็นอยู่อย่างมีสติระวังไม่ทำเหตุแห่งความผิดพลาดเสียหาย ให้เกิดขึ้น และไม่ละเลยที่จะทำเหตุแห่งความดีงามให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ ความไม่ประมาท พึงกระทำใน ๔ สถาน คือ

- ประพฤติกายสุจริต
- ประพฤติวจีสุจริต
- ประพฤติมโนสุจริต
- ละความเห็นผิด ประกอบความเห็นที่ถูก

อริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ คือธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ มิใช่ทรงตกแต่งขึ้น เป็นความจริงอันประเสริฐ ไม่มีการแปรเปลี่ยน และเกิดได้กับทุกคน มี ๔ ประการ ได้แก่

๑. **ทุกข์** ได้แก่ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย การพบสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ต้องการสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น ความอยาก ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดติดในขันธ์ทั้ง ๕ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ) ล้วนเป็นทุกข์ ความลำบาก ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ก็คือทุกข์

๒. **สมุทัย** สาเหตุแห่งทุกข์ เพราะอวิชชาไม่เห็นความจริงของชีวิต ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา ความโกรธ ความกลัว ความวิตกกังวล โดยรวมแล้วแบ่งได้ ๓ อย่างคือ

- **กามตัณหา** อยากในกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส
- ***ภวตัณหา*** อยากมี อยากเป็น อยากเป็นโน่นเป็นนี่
- **วิภวตัณหา** อยากไม่มี อยากไม่เป็น เป็นการปฏิเสธสิ่งที่เราไม่ชอบ อยากให้ออกไปจากตัว

๓. **นิโรธ** การดับทุกข์ สลัดทิ้งตัณหาหรือความอยาก ทำลายความอยาก ถ้าต้องการไม่ให้ทุกข์ ก็ระงับความอยากเสียให้เข้าใจความจริงของชีวิต

๔. **มรรค** ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบ ๘ ประการ คือมรรคมีองค์ ๘ เพื่อเดินสายกลาง เพื่อเกิดความรู้ให้เกิดความสงบ สามารถดับกิเลสได้

อริยสัจ ๔ เราได้ยินกันมาตั้งแต่เด็กๆ ฟังดูเหมือนง่ายๆ คือมีทุกข์ หาเหตุของมัน หาทางดับมัน แล้วก็ดับมัน แต่มันไม่ง่ายอย่างนั้น พอเริ่มแก่ ได้เห็นปัญหาของคนอื่นที่เขาเดือดร้อน เพิ่งได้เข้าใจว่า ความเห็นแก่ตัวของคนเรานี่เอง ทำให้หาเหตุของทุกข์ไม่เจอ หรือเจอผิด ก็เลยทำให้แก้ทุกข์ไม่ได้

"แท้จริงแล้ว ธรรมะเป็นเรื่องใกล้ตัว ใกล้ถึงขนาดที่เรียกว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเราเอง และขอบเขตของธรรมะก็มีเพียงนิดเดียว คือทำอย่างไรจึงไม่เกิดทุกข์ ให้รู้ว่า ความทุกข์อยู่ที่ไหน เกิดขึ้นได้อย่างไร และดับไปได้อย่างไร"

มรรคมีองค์ ๘

มรรค แปลว่า ทาง หรือข้อปฏิบัติให้ถึงทางดับทุกข์ ให้บุคคลข้ามขึ้นจากทางโลกไม่ติดอยู่ในอุปาทานขันธ์ ๕ อัน เป็นทุกข์ ซึ่งมีอยู่ ๘ ประการ ดังนี้

๑. **สัมมาทิฏฐิ** (ความเห็นชอบ) คือ เห็นอริยสัจ ๔ หรือเห็นไตรลักษณ์ หรือรู้อกุศลและอกุศลมูลกับกุศลและกุศลมูล หรือเห็นปฏิจจสมุปบาท

๒. **สัมมาสังกัปปะ** (ความดำริชอบ) คือ ดำริจะออกจากกาม ๑ ดำริในอันไม่พยาบาท ๑ ดำริในอันไม่เบียดเบียน ๑

๓. **สัมมาวาจา** (วาจาชอบ) คือ เว้นจากวจีทุจริต ๔ (ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดส่อเสียด, ไม่พูดคำหยาบ, ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล) นอกจากนี้ ต้องไม่พูดจาทำร้ายใคร ไม่พูดนินทาให้ร้ายป้ายสี

๔. **สัมมากัมมันตะ** (การกระทำชอบ) คือ เว้นจากกายทุจริต ๓ (ไม่ฆ่าสัตว์, ไม่ลักทรัพย์, ไม่ประพฤติผิดในกาม)

๕. **สัมมาอาชีวะ** (เลี้ยงชีวิตชอบ) คือ เว้นจากความเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด

๖. **สัมมาวายามะ** (ความเพียรชอบ) คือ เพียรในที่ ๔ สถาน (ปธาน ๔) (เพียรป้องกันมิให้ความชั่วเกิดขึ้น, เพียร

ละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว, เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น, เพียรรักษาส่งเสริมความดี)

๗. **สัมมาสติ** (ความระลึกชอบ) คือ ระลึกในสติปัฏฐานทั้ง ๔ มี กาย เวทนา จิต และธรรม

๘. **สัมมาสมาธิ** (ความตั้งมั่นชอบ) คือ ตั้งใจให้เป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ ให้จิตตั้งมั่นเสมอในอารมณ์เดียว คือ พระนิพพาน

ในองค์มรรคทั้ง ๘ นั้น เห็นชอบ ดำริชอบ สงเคราะห์เข้าในปัญญาสิกขา (ศึกษาอบรมปัญญา) วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ สงเคราะห์เข้าในสีลสิกขา (ศึกษาปฏิบัติให้เป็นคนมีศีล) เพียรชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจไว้ชอบ สงเคราะห์เข้าในจิตตสิกขา (ศึกษาปฏิบัติอบรมจิต)

"ความสำเร็จของการศึกษาธรรมะ อยู่ที่ปฏิบัติจนเข้าถึงความพ้นทุกข์ ไม่ใช่เพื่อความรอบรู้รกสมอง หรือเพื่อความสามารถในการอธิบายแจกแจงธรรมได้อย่างวิจิตรพิสดาร"

คนไทยกับการนับถือพุทธศาสนา

พุทธศาสนา เป็นคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกบททุกตอนล้วนมีเหตุผลที่จะสอนให้ละกิเลสทั้งสิ้น ให้คลายความกำหนัด ยึดมั่น เพื่อความดับทุกข์

ปัจจุบันคนไทยที่สนใจศึกษาพระธรรม และปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีน้อย ส่วนมากจะนับถือพุทธศาสนาไปในเรื่องความศรัทธา ซึ่งแบ่งออกไปในรูปแบบต่างๆ กัน เป็นต้นว่า

๑. ศรัทธาในตัวบุคคล เช่น พระสงฆ์องค์เจ้า พระอาจารย์ที่มีเวทมนต์ของขลังต่างๆ

๒. ศรัทธาในวัตถุ มีปูชนียสถาน เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ และวัตถุมงคล เครื่องลางของขลังต่างๆ เป็นต้น

๓. ศรัทธาในพิธีกรรมต่างๆ

การทะนุบำรุงพระศาสนา จึงพากันสร้างแต่วัตถุตามอำนาจศรัทธา ถวายทรัพย์สินเงินทอง บำรุงบุคคล หรือจัดการงานอะไรก็ต้องมีพิธีกรรมใหญ่โตมโหฬาร เป็นการสิ้นเปลืองปัจจัยไปโดยไม่ได้สาระประโยชน์ **เป็นการหลงทิศทางของพระพุทธศาสนา ด้วยอำนาจศรัทธาที่ขาดปัญญา**

ทั้งนี้เพราะไม่ค่อยสนใจในการศึกษาเล่าเรียนธรรมหรือ

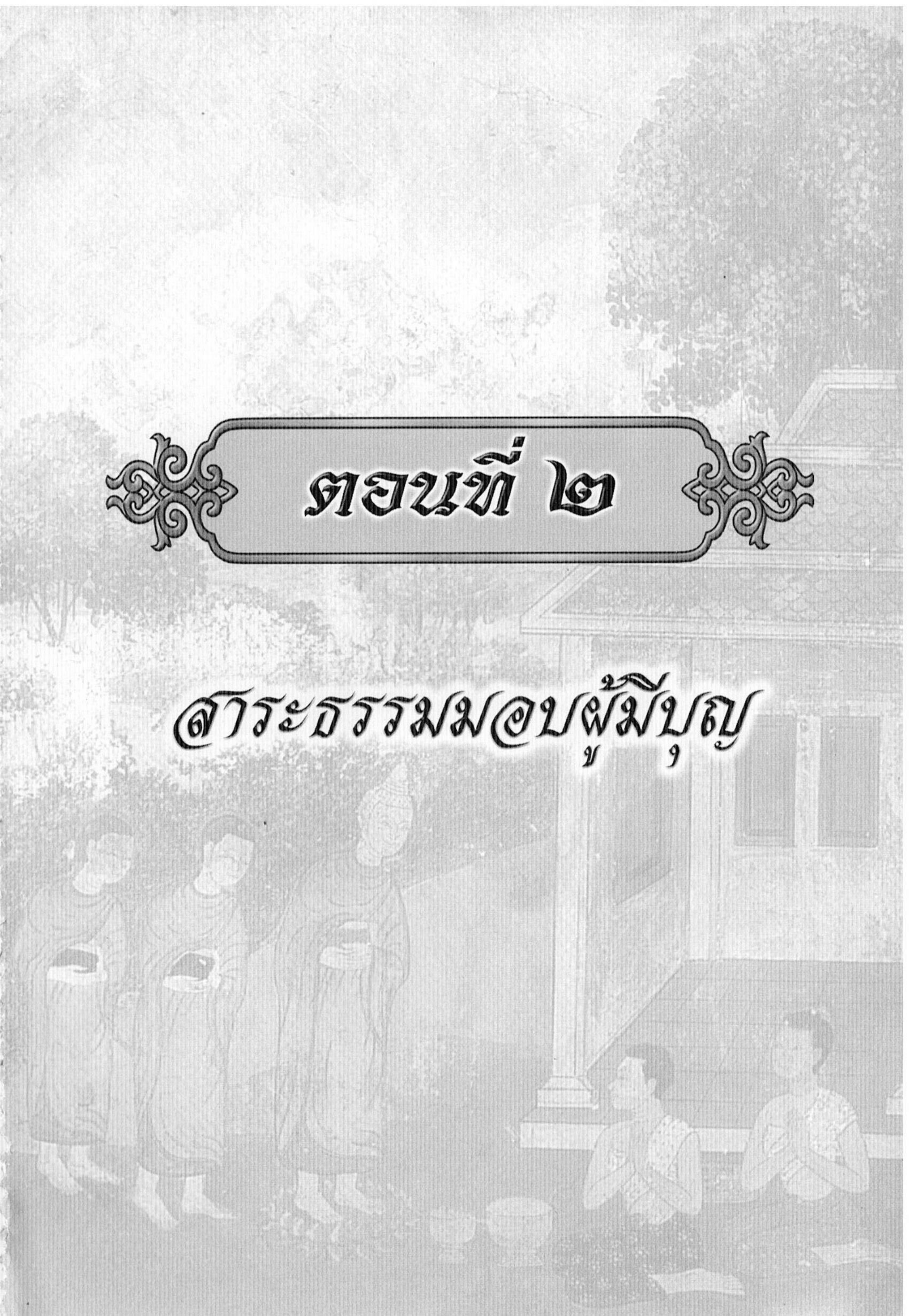
ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเท่ากับฟื้นฟูให้มิจฉาทิฏฐิ (ความเห็นผิด) เจริญงอกงามขึ้น แล้วพระพุทธ-ศาสนาจะเจริญอยู่ได้อย่างไร ปัจจุบันพุทธศาสนาจึงเสื่อมไปจากความไม่เข้าใจของบุคคลที่นับถือพุทธศาสนา เพราะขาดปัญญาที่เข้าใจคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าประสงค์จะให้พุทธศาสนาดำรงอยู่ต่อไป พวกเราชาวพุทธต้องช่วยกันทำธุระในพระพุทธศาสนา ทั้ง ๒ ประการ คือ คันถธุระ และวิปัสสนาธุระจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำพระพุทธศาสนาให้เจริญ

คันถธุระ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ ให้รู้เหตุผลตรงตามความเป็นจริง จัดว่าเป็นภาคทฤษฎี

วิปัสสนาธุระ ได้แก่ การเจริญภาวนา การปฏิบัติตามความเข้าใจ ที่ได้ศึกษามาอย่างถูกต้อง จนเข้าถึงเหตุผลตามความจริงของธรรมชาติ เพื่อหมดจากกิเลส เพื่อพ้นจากทุกข์ จัดเป็นภาคปฏิบัติ

สรุปว่า พุทธศาสนานี้เสื่อมได้เพราะความเห็นผิดและตัณหาของพุทธบริษัท ที่ทอดทิ้งธุระในพุทธศาสนาไปแสวงหา ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข กันนั่นเอง

ตอนที่ ๒

สาระธรรมมอบผู้มีบุญ

ไม่รู้จักอิ่มจักพอ

"ไฟยิ่งให้เชื้อยิ่งลุก ทะเลจะได้น้ำมากมายเท่าไร ไม่รู้จักเต็มฉันใด ใจที่ประกอบด้วยตัณหา ก็ไม่รู้จักอิ่มจักเต็มฉันนั้น"

ท่านจึงว่า ไฟ ๑ ทะเล ๑ มฤตยู คือ ความตาย ๑ ตัณหา ๑ ทั้งสี่อย่างนี้เติมให้เต็มได้ยาก แสดงให้เห็นว่า สิ่งทั้งสี่อย่างนี้ เป็นสภาพที่ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักเต็ม แต่ตัวการใหญ่นั่นก็คือตัณหา ไฟก็ดี ทะเลก็ดี มฤตยูก็ดี แม้จะมีฤทธิ์มีอำนาจ หรือมีความกว้างใหญ่ไพศาลอย่างไรก็ตาม ก็ยังสู้ฤทธิ์เดช และความยิ่งใหญ่ไพศาลของตัณหาไม่ได้ **ไฟจะเผาได้ก็เฉพาะบางอย่าง ทะเลก็ยังมีขอบเขตจำกัด ความตายจะเอาไปได้ก็เฉพาะกับสิ่งที่มีชีวิต แต่ตัณหานี่ซิ ย่อมต้องการทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต**

บุคคลที่แสวงหาความสุขโดยตามใจตัวเอง ตามใจกิเลสตัณหาพยายามเสนอสนองตามที่ใจต้องการทุกอย่าง รวยแล้วอยากรวยอีก ได้แล้วอยากได้อีก เที่ยวแล้วอยากเที่ยวอีก **เมื่อสนองตัณหามากเท่าไร ก็เหมือนกับสุมกองไฟไว้ในอกมากเท่านั้น** จิตใจจะเต็มไปด้วยความเร่าร้อน ทะยานอยากอยู่ตลอดเวลา วันไหนไม่ได้มาก็ทุกข์ร้อนกระวนกระวาย

เมื่อได้มาแล้วแทนที่จะหยุดแต่กลับเป็นเชื้อไฟโหม ทะยานอยากยิ่งขึ้นไปอีก ด้วยเหตุผลที่ว่า **ไม่รู้จักอิ่มจักพอ** ความทุกข์จึงมีตลอดกาล คิดแล้วก็น่าสงสาร แต่ถ้ารู้จักการปรับกลยุทธ์ โดยยึดหลักที่ว่า **"เมื่อไม่มีสิ่งที่เราพอใจ ก็ต้องพอใจในสิ่งที่เรามี"** หรือ **"จงยินดีในสิ่งที่ตนได้ และจงพอใจในสิ่งที่ตนมี"** มันจึงเป็นยุทธวิธีที่ถูกหยิบยกมา เพื่อปราบตัวตัณหา คือ ที่มาของความสุข

ในทางพุทธศาสนา ชาวพุทธจงเข้าถึง "สามไตร" คือ

๑. ไตรสรณคมณ์ – พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง

๒. ไตรสิกขา – ศีล สมาธิ ปัญญา ขยายไปสู่สัมมาอริยมรรคองค์ ๘

๓. ไตรลักษณ์ – อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นความไม่เที่ยงของกิเลส ความไม่เที่ยงของสิ่งต่างๆ ทั้งภายนอก และภายใน จะได้ไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรมากนัก

ข่มใจทน

ถ้าคนเราพยายามหัดอดทนต่อเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ได้ ก็ไม่ต้องไปอดทนกับเรื่องใหญ่ๆ แต่ก็เป็นเรื่องที่แปลกประหลาดนักในหมู่มนุษย์เรา คือมีคนอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยที่อดทนต่อถ้อยคำเสียดสีดูหมิ่นของผู้อื่นไม่ได้ จนถึงกับต้องฆ่าเขาทำร้ายเขา แต่กลับไปอดทนอยู่ในคุกตะรางได้ตั้ง ๑๐ ปีบ้าง ๒๐ ปี หรืออาจตลอดชีวิตบ้าง

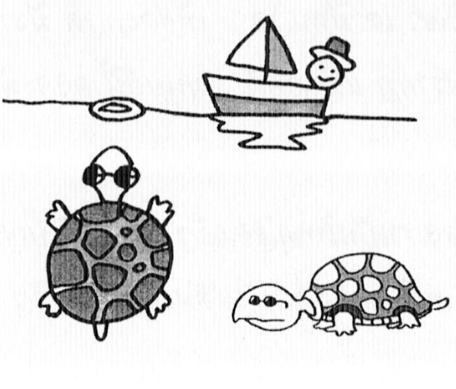
บางคนไม่ถึงกับฆ่าเขา แต่กลับนำเอาคำเสียดสีเหล่านั้นมาฆ่าตัวเอง ความจริง คำเสียดสีเหล่านั้นมันได้กลายเป็นอากาศธาตุไปแล้ว มันไม่มีความหมายอะไรเลย ถ้าเราไม่เก็บเอามาใส่ใจ

ถ้าหมาหมี มีเขา เต่ามีหนวด เหี้ยตะกวด มีงา ผิดราศี
ถ้าควัน ไม่ปรากฏ แห่งอัคคี มนุษย์นี้ คงจะพ้น คนนินทา

ถ้าใจของเราเป็นโทษเสียแล้ว จะไปทำบุญทำทานอะไรก็ไม่ได้ผล เหมือนขนปุ๋ยไปใส่ต้นไม้ที่ตายแล้ว

การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นของยาก

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า การได้เกิดเป็นมนุษย์นั้นเป็นของยาก ต้องมีบุญมากจริงๆ อุปมาเหมือนเต่าตาบอดตัวหนึ่งดำน้ำอยู่ในทะเล นานๆ เต่าตาบอดตัวนั้นจะโผล่หัวขึ้นมาจากทะเลครั้งหนึ่ง และสมมุติมีห่วงเล็กๆ ขนาดใหญ่กว่าหัวเต่าอยู่วงหนึ่งลอยอยู่บนผิวน้ำ พระองค์เปรียบดังโอกาสที่เจ้าเต่าตัวนั้นจะโผล่มาเอาหัวสวมเข้ากับห่วงนั้นพอดียากเพียงใด โอกาสนั้นก็ยังมีมากกว่าการที่เหล่าสรรพสัตว์จะได้เกิดมาเป็นมนุษย์ คุณคิดดูสิว่าเต่ามันจะต้องโผล่หัวสักกี่ครั้งถึง "ฟลุ๊ค" โผล่หัวมาสวมกับห่วงนั้นพอดี ฟังแล้วอึ้งครับ นี่เปรียบการได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกครั้งในชาติหน้าว่ามันยากขนาดไหน ไม่รู้ว่าตายแล้วต้องไปเกิดเป็นอะไรอีกกี่ชาติ

อุบายรู้เท่าทันความโกรธ

เวลาโกรธอย่าพูดอะไร เพราะถ้าพูดเวลานั้น มักจะเป็นคำหยาบและเกินเหตุเพราะแรงโทสะ ให้พยายามข่มใจนิ่งไว้ก่อน เมื่อหายโกรธแล้วจึงค่อยพูดชี้แจงเหตุผลตามความเป็นจริง

การทำเช่นนี้ แม้จะไม่สะใจเรา ไม่สะใจคนอื่นที่มักตามใจตัวเอง ทำอะไรตามแรงบันดาลของโทสะ แต่มีผลในบั้นปลาย ไม่ต้องเสียใจในภายหลังว่า เราพูดสิ่งที่ไม่ควรพูดออกไป เป็นการฝึกฝนตนเองให้สามารถควบคุมตนเองได้ ตนหรือจิตที่ฝึกฝนดีแล้วควบคุมดีแล้วย่อมนำสุขมาให้.

สิ่งใดใด ในโลกนี้ ไม่มีเที่ยง
เกิดเท่าไร ตายเกลี้ยง สุดเลี่ยงหนา
ผลสุดท้าย เราเขาตาย วายชีวา
อนิจจา น่าจะหน่าย คลายโกรธเอย

ยืมเขามาใช้

บัดนี้วันคืนล่วงไปๆ ร่างกายเราก็เปลี่ยนแปลงไปทุกวัน ชีวิตคนเราไม่แน่นอน ไม่ถึงร้อยปีก็หนีกันไปหมด เรามาสู่โลกนี้มาอาศัยชั่วคราว ไม่นานเดี๋ยวเราก็จากไป สิ่งของเครื่องใช้ก็อาศัยชั่วคราว ร่างกายก็อาศัยชั่วคราว ไม่นานเดี๋ยวเราก็ส่งคืนเขา ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมก็ต้องส่งคืนเขา ต้องคืนเขาทั้งหมด ถึงคราวตายแล้วแม้แต่ฟันเลี่ยมทองก็ต้องคืนเขาด้วย เรียกว่าทุกอย่างไม่มั่นคงต้องส่งคืนเขาจะท่องจำไว้เป็นคาถาก็ได้ **"ไม่มั่นคงส่งคืนเขา ไม่มั่นคงส่งคืนเขา"** ภาวนาอยู่อย่างนี้แหละ เป็นอุบายแก้ความหลงได้ ยามได้ก็ภาวนาไม่มั่นคงส่งคืนเขา ยามเสียก็ภาวนาไม่มั่นคงส่งคืนเขา ยามลูกตาย ยามทรัพย์เสื่อมสลาย ยามผัวมีเมียน้อยก็ภาวนาไม่มั่นคงส่งคืนเขา การภาวนาเช่นนี้ก็เพื่อให้รู้แจ้งตามความเป็นจริงว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงแท้แน่นอน ย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ดังบทกลอนที่ว่า

"โลกนี้ไม่มีอะไรแน่นอน ประเดี๋ยวเย็นประเดี๋ยวร้อนช่างแปรผัน
โลกหมุนเวียนเปลี่ยนไปได้ทุกวัน สารพันหาอะไรไม่ยั่งยืน"

อย่าช้าจนสาย

เด็กหนุ่มเด็กสาวของเรา ถ้ายิ่งเข้าหาธรรมเร็วเท่าไรก็จะยิ่งพบทางเพื่อสร้างชีวิตให้ดีงามเรียบง่ายเร็วขึ้นเท่านั้น ขอให้พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้หวังดีหวังความสุขต่อลูกหลาน พึงตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก แล้วจูงลูกหลานเข้าหาธรรม ยิ่งช้าไปเท่าไรก็จะยิ่งเสียดายมากเท่านั้น ที่สำคัญ คือ

ถ้าพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยายเองก็ยังไม่เห็นคุณค่าของธรรม เป็นผู้ห่างเหินจากธรรมเสียเองแล้ว จะแนะนำชักจูงลูกหลานอย่างไรได้ บางคนก็จูงเหมือนกัน แต่จูงไปลงท่าที่ผิด กว่าจะหาท่าที่ถูกได้ก็เสียเวลาไปหลายปี น่าเสียดาย

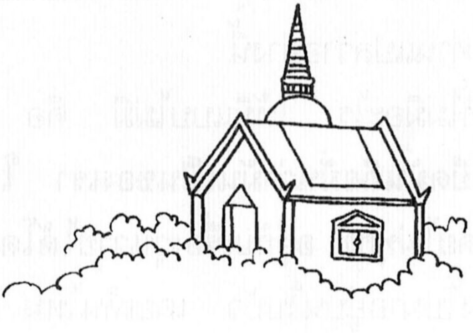
เมื่อใดควรหยุด

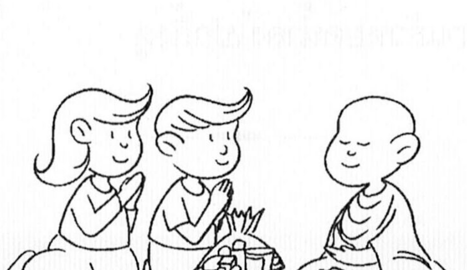
เวลาของการเกิดมาเป็นมนุษย์ ย่อมมีอยู่ด้วยกันหลายช่วง ถ้ารู้จักแบ่งเวลาในการดำเนินชีวิต ให้ถูกต้องตามจังหวะของชีวิต ก็จะเป็นการกระทำอันสอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ฝืนธรรมชาติ ทำด้วยความพอเหมาะพอควร เมื่อกินเท่าที่กายต้องการ ก็จะกินพออิ่ม แต่ถ้ากินเพราะความอร่อย ก็จะกินจนเลยอิ่ม อันเป็นที่มาแห่งความผิดปกติของกระเพาะอาหาร ก็เนื่องด้วยการกินเกินพอดีนั่นเอง

ชีวิตที่เป็นอยู่ต้องอยู่แบบรู้จักพอ ไม่ฝืนธรรมชาติ เวลาในชีวิตมนุษย์ ช่วงแรกเป็นวัยศึกษาเล่าเรียน ต่อมาก็จะเป็นวัยครองเรือนมีครอบครัว จนมีลูกหลานและผมเริ่มเปลี่ยนสี เป็นวัยที่ควรปลีกวิเวก หาความสงบสุข ดื่มด่ำในรสพระธรรม และในขั้นสุดท้ายเป็นขั้นของการบำเพ็ญธรรมเพื่อความหลุดพ้น ถ้าปฏิบัติได้อย่างนี้ จึงได้ชื่อว่า รู้จักบทบาทของชีวิตว่า **เวลาใดควรหยุด และเวลาใดควรเลิก**

มันจึงเป็นสิ่งที่น่าคิดว่า ตอนนี้เราอยู่วัยไหนแล้ว **ถ้าเป็นวัยที่มีลูกแล้ว มีหลานแล้ว ก็ถึงเวลาแล้วที่จะหาความสงบสุขจากธรรมะ และเข้าสู่การปฏิบัติธรรม อันเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต** อย่าไปหลงเพลินกับวัยที่ขัดกับการดำเนิน

ชีวิต เพราะมันไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ เมื่อทานอาหารอิ่มแล้วก็ควรหยุดทาน เหมือนกับเมื่อถึงวัยที่จะเข้าสู่ความสงบ ก็ควรที่จะทิ้งความวุ่นวายของทางโลก หันมาแสวงหาความสงบทางธรรมบ้าง และรู้จักการปล่อยวาง ในสิ่งที่เกินความจำเป็นต่อความต้องการ จึงจะได้ชื่อว่า รู้การณ์ควรและไม่ควร

ชีวิตที่สมบูรณ์คืออะไร

เคยมีคนตั้งคำถามกับชีวิตว่า ชีวิตที่สมบูรณ์คืออะไร คือการมีบ้านของตัวเอง มีรถ มีครอบครัว มีงานทำ เมื่อทุกอย่างครบพร้อมมูล นั่นคือการมีชีวิตที่สมบูรณ์ใช่ไหม

คำตอบคือ ไม่ใช่

ท่านสอนว่า ชีวิตที่สมบูรณ์คือ ชีวิตที่ไม่มีอะไร

แต่อย่ารีบแปลว่า ตัวคนเดียวเดี่ยวโดด นอนอยู่ป้ายรถเมล์อย่างนั้นแล้วก็จะบรรลุ มันน่าจะเป็นบรรลัยมากกว่า จริงๆแล้ว ท่านแปลว่าอย่างนี้

ชีวิตที่ไม่มีอะไร ให้มีแบบไม่มี คือ **มีทุกอย่างได้ แต่ไม่ได้ไปยึดมั่นถือมั่นว่ามันเป็นของเรา ให้ใจสงบ อยู่กับทุกข์ได้โดยไม่ทุกข์ อยู่กับเรื่องวุ่นวายได้โดยสงบ** เหมือนหยดน้ำที่กลิ้งไปมาอยู่บนใบบัว เคยเห็นไหม ถ้าไม่เคยเห็นก็ไปหาใบบัวมาแล้วหยดน้ำลงไปกลิ้งดู

"คนใดว่าตนดี คนนั้นยังไม่ดี ใครว่าตนวิเศษวิโส หรือฉลาดเฉียบแหลม คนนั้นคือคนโง่"

ร่างกายเปรียบเหมือนโลงศพ

ความจริงร่างกายคนเราเป็นของไม่สะอาด แต่เพราะจิตเขลาจึงลุ่มหลงว่าสวยงาม เรามองกันแค่ผิวหนัง แต่ไม่ได้พิจารณามองให้ลึกซึ้งถึงข้างในซึ่งมีแต่มูตรคูถ เต็มไปด้วยของไม่สะอาด อยากรู้นักว่ามีอะไรบ้างที่ออกมาจากร่างกายคนแล้วไม่เหม็น เหม็นทั้งนั้น ออกมาเป็นน้ำก็เหม็น ออกมาเป็นลมก็เหม็น ออกมาเป็นเนื้อยิ่งเหม็นหนัก บางคนบอกว่าเหม็นก็รักทั้งเหม็นๆ นั่นหละก็ไม่ว่ากัน

ร่างกายของคน ถ้าจะอุปมาก็คงเหมือนโลงศพ บางคนเห็นโลงศพก็นึกชมว่าโลงศพสวยจัง เพราะดูแค่ภายนอกซึ่งประดับตกแต่งไปด้วยดอกไม้ แต่หารู้ไม่ภายในโลง **ศพกำลังเน่า**

ร่างกายคนเรา ภายนอกถูกหุ้มด้วยหนัง ประดับตกแต่งกันเสียสวยงามแต่ภายในเต็มไปด้วยของไม่สะอาด ซึ่งไหลออกอยู่เนืองนิตย์ ปกปิดอย่างไรก็ไม่อยู่ ดูซิจากลูกตาก็มีขี้ตา จากหูก็มีขี้หู จากจมูกก็มีขี้มูก จากปากก็มีเสลดน้ำลาย จากร่ายกายก็มีเหงื่อไคล ปุถุชนทั้งหลายใยจึงมาลุ่มหลงกันนัก หลงกอดขี้กอดเยี่ยวกันอยู่ทั้งนั้น

มีพระมหาเถระรูปหนึ่ง ท่านกล่าวไว้เป็นข้อคิดว่า

"คนเรามันบ้ากับรูขี้รูเยี่ยวของคนอื่น จึงตกเป็นทาสของท่ออุจจาระท่อปัสสาวะ" ฟังแล้วดูเหมือนจะแรง แต่ท่านพูดเพื่อให้รู้สึกเบื่อหน่ายคลายกำหนัด กำจัดราคะลงเสียบ้าง ขึ้นชื่อว่าไฟถูกเมื่อไรก็ร้อนเมื่อนั้น การเล่นกับราคะเท่ากับเล่นกับไฟ เข้าใกล้เมื่อไรก็ร้อนใจทุกที

ท่านจึงสอนให้สำรวมจิต อบรมจิตไม่ให้ไหลลงไปกับอำนาจของราคะ

มรรคผลนิพพานเป็นสิ่งปัตจัตตัง คือ รู้เห็นได้จำเพาะตนโดยแท้ ผู้ใดปฏิบัติเข้าถึง ผู้นั้นเห็นเอง แจ่มแจ้งเอง หมดสงสัยในพระพุทธศาสนาได้โดยสิ้นเชิง มิฉะนั้นแล้วจะต้องเดาเอาอยู่ร่ำไป แม้จะมีผู้สามารถอธิบายให้ลึกซึ้งอย่างไรก็รู้ได้แบบเดา สิ่งใดยังเดาอยู่สิ่งนั้นก็ยังไม่แน่นอน

ยกตัวอย่างเช่น เต่ากับปลา เต่าอยู่ได้ ๒ โลก คือ โลกบนบกกับโลกในน้ำ ส่วนปลาอยู่ได้โลกเดียวคือในน้ำ ขืนขึ้นมาบนบกก็ตายหมด วันหนึ่ง เต่าลงไปในน้ำแล้วก็พรรณนาความสุขสบายบนบกให้ปลาฟัง ว่ามันมีแต่ความสุขสบาย แสงสีสวยงาม ไม่ต้องลำบากเหมือนอยู่ในน้ำ ปลาพากันฟังด้วยความสนใจและอยากเห็นบก จึงถามเต่าว่า บนบกนั้นลึกมากไหม เต่า มันจะลึกอะไร ก็มันบก

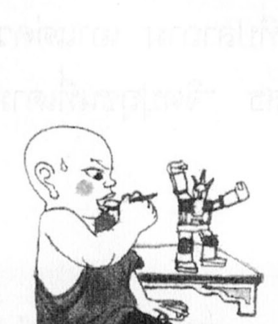
เอ บนบกนั้นมีคลื่นมากไหม มันจะคลื่นอะไรก็มันบก

เอ บนบกนั้นมีเปลือกตมมากไหม มันจะมีอะไรก็มันบก

ให้สังเกตดูคำที่ปลาถาม เอาแต่ความรู้ที่มีอยู่ในน้ำถามเต่า เต่าก็ได้แต่ปฏิเสธ "จิตปุถุชนที่เดามรรคผลนิพพานก็ไม่ต่างอะไรกับปลา"

"หน้ายิ้มเป็นยามหาเสน่ห์ หน้าเบ้เย็นชาเป็นยาขี้เหร่"

เขาด่าเรา ถ้าเราไม่ได้ยิน เสียงนั้นก็ไม่ทำอันตราย ครั้นเราได้ยิน โกรธและเจ็บ มันทำอันตราย ข้อนี้อย่างไร กันแน่ เสียงที่เขาส่งมา เป็นผู้ทำอันตรายเรา หรือว่าความได้ยินของเราเองทำอันตรายเราเอง ทีนี้ในกรณีที่เขาไม่ได้ด่าเรา เกิดมีคนช่างยุมาบอกว่าคนนั้นด่าเรา เราก็โกรธเอาและเจ็บใจ นี่ไม่มีเสียงด่าส่งมาเลย เราก็ยังเจ็บและรู้สึกว่าถูกทำอันตราย ถ้าไม่รับเอาเสียงหรือไม่ปลูกความเชื่อขึ้นเอง การด่าหรือการทำอันตรายนั้นๆ จะเป็นผลขึ้นมาอย่างไรได้ฉะนั้น ถ้าเรารับเอาอารมณ์อันใดเข้าใส่ตน มันก็ต้องเป็นเราเองนั่นแหละที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง ในความยุ่งยากภายในที่เราก่อมันขึ้น ความยุ่งยากอันใดเกิดขึ้นที่เรา รู้สึกว่ามีใครมาทำเรานั้น ความจริงมันเกิดจากการที่เราบังคับตัวเองอย่าให้ออกรับเอาอารมณ์ไม่ได้เท่านั้นเอง ถ้าเราบังคับตัวเองอย่าให้ออกรับเอาอารมณ์ได้ อารมณ์นั้นก็เท่ากับไม่มี และไม่ทำอันตรายเราแต่อย่างใด

คนเราเมื่อมีลาภก็มีเสื่อมลาภ เมื่อมียศก็มีเสื่อมยศเมื่อมีสุขก็มีทุกข์ เมื่อมีสรรเสริญก็มีนินทา เป็นของคู่กันมาเช่นนี้ จะไปถืออะไรกับปากมนุษย์ ถึงจะแสนดีมันก็ติ ถึงจะชั่วแสนชั่วมันก็ชม นับประสาอะไร พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐเลิศยิ่งกว่ามนุษย์และเทวดา ยังมีมารมาผจญ ยังมีคนนินทา ติเตียน ปุถุชนอย่างเราจะรอดพ้นจากโลกธรรมดังกล่าวแล้วไม่ได้ ต้องคิดเสียว่า เขาจะติก็ช่าง ชมก็ช่าง เราไม่ได้ทำอะไรให้เขาเดือดเนื้อร้อนใจ ก่อนที่เราจะทำอะไรเราคิดแล้วว่าไม่เดือดร้อนแก่ตัวเราแลคนอื่น เราจึงทำ เขาจะนินทาว่าใส่ร้ายอย่างไรก็ช่างเขา บุญเราทำ กรรมเราไม่สร้าง พยายามสงบกายสงบวาจา สงบใจ จะต้องกังวล กลัวใครติเตียนทำไม ไม่เห็นมีประโยชน์ เปลืองความคิดเปล่าๆ

"พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า อานนท์ปฏิบัติให้มาก ทำให้มากแล้วจะสิ้นสงสัย ความสงสัยจะไม่มีวันสิ้นไปได้ด้วยการคิด ด้วยทฤษฎี ด้วยการคาดคะเน หรือด้วยการถกเถียงกัน หรือจะอยู่เฉยๆ ไม่ปฏิบัติภาวนาเลย ความสงสัยก็หายไปไม่ได้อีกเหมือนกัน กิเลสจะหายสิ้นไปได้ก็ด้วยการพัฒนาทางจิตซึ่งจะเกิดได้ก็ด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้องเท่านั้น"

"พระพุทธองค์ทรงสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดทุกอย่างที่เกิดขึ้นในใจเรา ในจิตเรา ในร่างกายเรา มีแต่ความแปรเปลี่ยนไปทั้งนั้น พระพุทธองค์จึงทรงสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น และให้ปฏิบัติเพื่อละเพื่อถอนไม่ให้ปฏิบัติเพื่อสะสม"

ขอฝากเรื่องน่าเสียดายในชีวิตไว้ในปัจฉิมวัย
เรื่องแรก น่าเสียดายถ้าก่อนตายไม่ได้ศึกษาพุทธพจน์
เรื่องที่สอง น่าเสียดายถ้าศึกษาพุทธพจน์แล้วไม่เลื่อมใส
เรื่องที่สาม น่าเสียดาย ถ้าเลื่อมใสพุทธพจน์แล้วไม่ปฏิบัติตาม
เรื่องสุดท้าย น่าเสียดาย ถ้าปฏิบัติตามพุทธพจน์ แต่ไม่ต่อเนื่องจนถึงฝั่ง"

ขุททกนิกาย ธรรมบท ในพระสุตตันปิฎก

โย พาโล มญฺญตี พาลฺยํ ปณฺฑิโต วาปิ เตน โส
พาโล จ ปณฺฑิตมานี ส เว พาโลติ วุจฺจติ.

ผู้ใดเป็นคนโง่ รู้ตัวว่าเป็นคนโง่ ยังพอเป็นบัณฑิตเพราะเหตุนั้นได้บ้าง แต่คนโง่ที่สำคัญตนว่าเป็นบัณฑิต ผู้นั้นเป็นคนโง่อย่างเดียวแน่แท้

น ตํ กมฺมํ กตํ สาธุ ยํ กตฺวา อนุตปฺปติ
ยสฺส อสฺสุมุโข โรทํ วิปากํ ปฏิเสวติ.

บุคคลกระทำกรรมใดแล้ว ย่อมเดือดร้อนใจในภายหลัง ร้องไห้น้ำตานองหน้า รับผลกรรมอยู่ กรรมนั้นอันบุคคลกระทำแล้ว เป็นกรรมไม่ดี

ตญฺจ กมฺมํ กตํ สาธุ ยํ กตฺวา นานุตปฺปติ
ยสฺส ปตีโต สุมโน วิปากํ ปฏิเสวติ.

บุคคลกระทำกรรมใดแล้ว ย่อมไม่เดือดร้อนใจในภายหลัง เป็นผู้อิ่มเอิบ ดีใจ รับผลกรรมอยู่ กรรมนั้นอันบุคคลกระทำแล้ว เป็นกรรมดี

(ขุททกนิกาย ธรรมบท พาลวรรค)

นตฺถิ ราคสโม อคฺคิ นตฺถิ โทสสโม คโห
นตฺถิ โมหสมํ ชาลํ นตฺถิ ตณฺหาสมา นที.

ไฟเสมอด้วยราคะไม่มี ผู้จับเสมอด้วยโทสะไม่มี ข่ายเสมอด้วยโมหะไม่มี แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี

(ขุททกนิกาย ธรรมบท มลวรรค)

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา.

เมื่อใด อริยสาวกพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า "สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง" เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์นั่นเป็นทางแห่งความบริสุทธิ์

(ขุททกนิกาย ธรรมบท มรรควรรค)

อกฺโกเธน ชิเน โกธํ อสาธุํ สาธุนา ชิเน
ชิเน กทริยํ ทาเนน สจฺเจนาลิกวาทินํ.

บุคคลพึงชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธ พึงชนะคนไม่ดีด้วยความดี พึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ พึงชนะคนพูดเหลาะแหละด้วยคำสัตย์

น จาหุ น จ ภวิสฺสติ น เจตรหิ วิชฺชติ
เอกนฺตํ นินฺทิโต โปโส เอกนฺตํ วา ปสํสิโต
ยญฺเจ วิญฺญู ปสํสนฺติ อนุวิจฺจ สุเว สุเว
อจฺฉิทฺทวุตฺตึ เมธาวึ ปญฺญาสีลสมาหิตํ
เนกฺขํ ชมฺโพนทสฺเสว โก ตํ นินฺทิตุมรหติ
เทวาปิ นํ ปสํสนฺติ พฺรหฺมุนาปิ ปสํสิโต.

ทั้งในอดีต ในอนาคต และในปัจจุบัน ไม่มีใครเลยที่จะถูกนินทาอย่างเดียว หรือได้รับการสรรเสริญอย่างเดียว หากว่าวิญญูชนพิจารณาทุกวันๆ ย่อมสรรเสริญบุคคลผู้ดำเนินชีวิตหาข้อตำหนิมิได้ ผู้เป็นนักปราชญ์ ผู้มีปัญญาและศีลมั่นคง ใครเล่าจะควรตำหนิบุคคลผู้เช่นนั้น ผู้เปรียบเหมือนแท่งทองชมพูนุท แม้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายก็สรรเสริญ แม้พรหมก็สรรเสริญ

(ขุททกนิกาย ธรรมบท โกธวรรค)

โก นุ หาโส กิมานนฺโท นิจฺจํ ปชฺชลิเต สติ
อนฺธกาเรน โอนทฺธา ปทีปํ น คเวสถ.

เมื่อโลกลุกเป็นไฟเป็นนิตย์ ทำไมพวกเธอจึงมัวหัวเราะร่าเริงกันอยู่เล่า เธอทั้งหลายถูกความมืดปกคลุมแล้ว ไฉนไม่แสวงหาดวงประทีปกันเล่า

ปสฺส จิตฺตกตํ พิมฺพํ อรุกายํ สมุสฺสิตํ
อาตุรํ พหุสงฺกปฺปํ ยสฺส นตฺถิ ธุวํ ฐิติ.

เธอจงดูอัตภาพที่ตกแต่งอย่างสวยงาม แต่มีกายเป็นแผล มีกระดูกเป็นโครงร่าง อันต้องบริหารอยู่เป็นประจำ ที่มหาชนดำริหวังกันมาก ที่ไม่มีความยั่งยืนมั่นคง

ปริชิณฺณมิทํ รูปํ โรคนิทฺธํ ปภงฺคุณํ
ภิชฺชติ ปูติ สนฺเทโห มรณนฺตํ หิ ชีวิตํ.

ร่างกายนี้แก่หง่อมแล้ว เป็นรังของโรค มีแต่จะทรุดโทรมลงไป ร่างกายที่เน่าเปื่อยนี้ ก็จะแตกดับไป เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด

(ขุททกนิกาย ธรรมบท ชราวรรค)

พหุํ เว สรณํ ยนฺติ ปพฺพตานิ วนานิ จ
อารามรุกฺขเจตฺยานิ มนุสฺสา ภยตชฺชิตา
เนตํ โข สรณํ เขมํ เนตํ สรณมุตฺตมํ
เนตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ.

มนุษย์จำนวนมาก ผู้ถูกภัยคุกคามแล้ว ต่างถึงภูเขา ป่าไม้ อาราม และรุกขเจดีย์ว่าเป็นสรณะ นั่นมิใช่สรณะอันเกษม นั่นมิใช่สรณะอันสูงสุด เพราะผู้อาศัยสรณะเช่นนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวง

โย จ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรณํ คโต
จตฺตาริ อริยสจฺจานิ สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ
ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ ทุกฺขูปสมคามินํ
เอตํ โข สรณํ เขมํ เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคมฺม สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ.

ส่วนผู้ที่ถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ ย่อมใช้ปัญญาอันถูกต้อง พิจารณาเห็นอริยสัจ ๔ ประการ คือ ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความก้าวล่วงทุกข์ และอริยมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสงบระงับทุกข์นั่นเป็นสรณะอันเกษม นั่นเป็นสรณะอันสูงสุด เพราะผู้อาศัยสรณะเช่นนั้น ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

(ขุททกนิกาย ธรรมบท พุทธวรรค)

สหสฺสมปิ เจ วาจา อนตฺถปทสญฺหิตา
เอกํ อตฺถปทํ เสยฺโย ยํ สุตฺวา อุปสมฺมติ

บทที่มีประโยชน์เพียงบทเดียว ที่บุคคลฟังแล้วสงบระงับได้ ประเสริฐกว่าคำพูดที่ไร้ประโยชน์ตั้งพันคำ

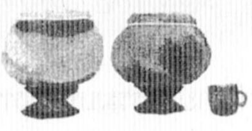
สหสฺสมปิ เจ คาถา อนตฺถปทสญฺหิตา
เอกํ คาถาปทํ เสยฺโย ยํ สุตฺวา อุปสมฺมติ.

คาถาที่มีประโยชน์เพียงคาถาเดียว ที่บุคคลฟังแล้วสงบระงับได้ ประเสริฐกว่าคาถาที่ไร้ประโยชน์ตั้งพันคาถา

โย จ คาถาสตํ ภาเส อนตฺถปทสญฺหิตา
เอกํ ธมฺมปทํ เสยฺโย ยํ สุตฺวา อุปสมฺมติ.

ธรรมบทหนึ่ง ที่บุคคลฟังแล้วสงบระงับได้ประเสริฐกว่าคาถาที่ไร้ประโยชน์ตั้งพันคาถา

(ขุททกนิกาย ธรรมบท สหัสสวรรค)

โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคาเม มานุเส ชิเน
เอกญฺจ เชยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชุตฺตโม.

ผู้ใดชนะข้าศึกจำนวนล้านคนในสงคราม ผู้นั้นหาชื่อว่าเป็นยอดแห่งชนผู้ชนะในสงครามไม่ แต่ผู้ใดชนะตนคนเดียวได้ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นยอดแห่งผู้ชนะในสงคราม

อตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย ยา จายํ อิตรา ปชา
อตฺตทนฺตสฺส โปสสฺส นิจฺจํ สญฺญตจาริโน.
เนว เทโว น คนฺธพฺโพ น มาโร สห พฺรหฺมุนา
ชิตํ อปชิตํ กยิรา ตถารูปสฺส ชนฺตุโน.

ตนเองที่บุคคลชนะแล้วประเสริฐกว่า การชนะผู้อื่นไม่ประเสริฐเลย เพราะเมื่อบุคคลฝึกตนดีแล้ว ประพฤติสำรวมอยู่เป็นนิตย์ เทวดา คนธรรพ์ มาร หรือพรหม ก็ไม่สามารถทำชัยชนะของบุคคลเช่นนั้นให้กลับแพ้

(ขุททกนิกาย ธรรมบท สหัสสวรรค)

ปาปญฺเจ ปุริโส กยิรา น นํ กยิรา ปุนปฺปุนํ
น ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ ทุกฺโข ปาปสฺส อุจฺจโย.

หากบุคคลทำบาปไป ก็ไม่ควรทำบาปนั้นซ้ำอีก ไม่ควรทำความพอใจในบาปนั้น เพราะการสั่งสมบาปเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ปุญฺญญฺเจ ปุริโส กยิรา กยิราเถนํ ปุนปฺปุนํ
ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย.

หากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อยๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญ เป็นเหตุนำความสุขมาให้

มาวมญฺเญถ ปาปสฺส น มตฺตํ อาคมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน อุทกุมฺโภปิ ปูรติ
อาปูรติ พาโล ปาปสฺส โถกํ โถกํปิ อาจินํ.

บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบาปว่า "บาปเล็กน้อยคงจะไม่มาถึง" แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยน้ำ ที่ตกลงมาทีละหยาดๆ ได้ ฉันใด คนพาล เมื่อสั่งสมบาปทีละเล็กทีละน้อย ก็เต็มด้วยบาปได้ ฉันนั้น

(ขุททกนิกาย ธรรมบท ปาปวรรค)

มาวมญฺเญถ ปุญฺญสฺส น มตฺตํ อาคสมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน อุทกุมฺโภปิ ปูรติ
อาปูรติ ธีโร ปุญฺญสฺส โถกํ โถกํปิ อาจินํ.

บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่า "บุญเล็กน้อยคงจะไม่มาถึง" แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยน้ำที่ตกลงมาทีละหยาดๆ ได้ ฉันใด คนมีปัญญา เมื่อสั่งสมบุญแม้ทีละเล็กทีละน้อย ก็เต็มด้วยบุญได้ ฉันนั้น

น อนฺตลิกฺเข น สมุทฺทมชฺเฌ น ปพฺพตานํ วิวรํ ปวิสฺสํ
น วิชฺชตี โส ชคติปฺปเทโส ยตฺรฏฺฐิตํ นปฺปสเหยฺย มจฺจุ.

บุคคลที่ทำกรรมชั่วไว้ ถึงจะเหาะขึ้นไปในอากาศ ก็ไม่พ้นจากกรรมชั่วได้ ถึงจะดำลงไปกลางทะเลก็ไม่พ้น ถึงจะเข้าไปหลบตัวในซอกเขาก็ไม่พ้น เพราะไม่มีแผ่นดินสักส่วนหนึ่งที่เขายืนอยู่แล้วจะไม่ถูกความตายครอบงำได้

(ขุททกนิกาย ธรรมบท ปาปวรรค)

อปฺปสฺสุตายํ ปุริโส พลิวทฺโทว ชีรติ
มํสานิ ตสฺส วฑฺฒนฺติ ปญฺญา ตสฺส น วฑฺฒติ.

คนที่มีการศึกษาน้อยนี้ ย่อมแก่ไปเปล่าเหมือนโคถึก เขาเจริญแต่เนื้อหนัง ส่วนปัญญาหาเจริญไม่

(ขุททกนิกาย ธรรมบท ชราวรรค)

อตฺตนา ว กตํ ปาปํ อตฺตนา สงฺกิลิสฺสติ
อตฺตนา อกตํ ปาปํ อตฺตนา ว วิสุชฺฌติ
สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย.

บาปอันบุคคลใดกระทำแล้วด้วยตนเอง ผู้นั้นก็เศร้าหมองเอง บาปอันบุคคลใดไม่ได้กระทำแล้วด้วยตนเอง ผู้นั้นก็บริสุทธิ์เอง ความบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตน คนอื่นจะทำคนอื่นให้บริสุทธิ์ไม่ได้

(ขุททกนิกาย ธรรมบท อัตตวรรค)

กิจฺโฉ มนุสฺสปฏิลาโภ กิจฺฉํ มจฺจาน ชีวิตํ
กิจฺฉํ สทฺธมฺมสฺสวนํ กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท.

การได้มาเกิดเป็นมนุษย์เป็นการยาก การดำรงชีวิตอยู่ของเหล่าสัตว์เป็นการยาก การที่จะได้ฟังสัทธรรมเป็นการยาก การเสด็จอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นการยาก

(ขุททกนิกาย ธรรมบท พุทธวรรค)

นตฺถิ ราคสโม อคฺคิ　　นตฺถิ โทสสโม กลิ
นตฺถิ ขนฺธาทิสา ทุกฺขา　　นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ.

ไฟเสมอด้วยราคะไม่มี โทษเสมอด้วยโทสะไม่มี ทุกข์เสมอด้วยขันธ์ไม่มี สุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี

ชิฆจฺฉา ปรมาโรคา　　สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา
เอตํ ญตฺวา ยถาภูตํ　　นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.

ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง บัณฑิตรู้เนื้อความนั้นตามความเป็นจริงแล้ว กระทำพระนิพพานให้แจ้ง เพราะว่าพระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง

อาโรคฺยปรมา ลาภา　　สนฺตุฏฺฐิปรมํ ธนํ
วิสฺสาสปรมา ญาติ　　นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ

ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง

(ขุททกนิกาย ธรรมบท สุขวรรค)

มคฺคานฏฺฐงฺคิโก เสฏฺโฐ สจฺจานํ จตุโร ปทา
วิราโค เสฏฺโฐ ธมฺมานํ ทิปทานญฺจ จกฺขุมา
เอเสว มคฺโค นตฺถญฺโญ ทสฺสนสฺส วิสุทฺธิยา.

บรรดาทางทั้งหลาย มรรคมีองค์ ๘ ประเสริฐที่สุด บรรดาสัจจะทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประเสริฐที่สุด บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคธรรมประเสริฐที่สุด บรรดาสัตว์สองเท้าทั้งหลาย ตถาคตผู้มีจักษุประเสริฐที่สุด ทางนี้เท่านั้นเป็นทางเพื่อความหมดจดแห่งทัสสนะ ทางอื่นไม่มีเลย

อกฺขาโต โว มยา มคฺโค อญฺญาย สลฺลสตฺถนํ
ตุมฺเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ อกฺขาตาโร ตถาคตา
ปฏิปนฺนา ปโมกฺขนฺติ ฌายิโน มารพนฺธนา

เราทราบทางเป็นที่สลัดลูกศรแล้ว จึงบอกแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเอง ตถาคตเป็นเพียงผู้บอกเท่านั้น ผู้ปฏิบัติดำเนินตามทางนี้แล้ว เพ่งพินิจอยู่ จะพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้

(ขุททกนิกาย ธรรมบท มรรควรรค)

อภิตฺถเรถ กลฺยาเณ ปาปา จิตฺตํ นิวารเย
ทนฺธํ หิ กรโต ปุญฺญํ ปาปสฺมึ รมตี มโน.

บุคคลควรรีบขวนขวายในการทำความดี ควรห้ามจิตจากบาป เพราะเมื่อทำบุญช้าไป ใจจะยินดีในบาป

(ขุททกนิกาย ธรรมบท ปาปวรรค)

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
สพฺพํ รสํ ธมฺมรโส ชินาติ
สพฺพํ รตึ ธมฺมรตี ชินาติ
ตณฺหกฺขโย สพฺพทุกฺขํ ชินาติ.

การให้ธรรมชนะการให้ทั้งปวง รสแห่งธรรมชนะรสทั้งปวง ความยินดีในธรรมชนะความยินดีทั้งปวง ความสิ้นตัณหาชนะทุกข์ทั้งปวง

(ขุททกนิกาย ธรรมบท ตัณหาวรรค)

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! **ความทุกข์ทั้งมวลมีมูลรากมาจากตัณหา อุปาทาน ความทะยานอยากดิ้นรน และความยึดมั่นถือมั่นเป็นเราเป็นของเรา** รวมถึงความเพลินใจในอารมณ์ต่างๆ สิ่งที่เข้าไปเกาะเกี่ยวยึดถือไว้โดยความเป็นตน เป็นของตน ที่จะไม่ก่อทุกข์ก่อโทษให้นั้นเป็นไม่มี หาไม่ได้ในโลกนี้ เมื่อใดบุคคลมาเห็นสักแต่ว่าได้เห็น ฟังสักแต่ว่าได้ฟัง รู้สักแต่ว่าได้รู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพียงสักว่าๆ ไม่หลงใหลพัวพันมัวเมาเมื่อนั้นจิตก็จะว่างจากความยึดถือต่างๆ ปลอดโปร่งแจ่มใสเบิกบานอยู่"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ไม่มีความสุขใดเสมอด้วยความสงบความสุขชนิดนี้สามารถหาได้ในตัวเรานี่เอง ตราบใดที่มนุษย์ยังวิ่งวุ่นแสวงหาความสุขจากที่อื่น เขาจะไม่พบความสุขที่แท้จริงเลยมนุษย์ได้สรรค์สร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นไว้เพื่อให้ตัวเองวิ่งตามแต่ก็ตามไม่เคยทัน การแสวงหาความสุขโดยปล่อยใจ ให้ใหลเลื่อนไปตามอารมณ์ที่ปรารถนานั้น เป็นการลงทุนที่มีผลไม่คุ้มเหนื่อยเหมือนบุคคลลงทุนวิดน้ำ ในบึงใหญ่เพื่อต้องการปลาเล็กๆ เพียงตัวเดียว ***มนุษย์ส่วนใหญ่มัววุ่นวายอยู่กับเรื่องกาม***

เรื่องกินและเรื่องเกียรติ จนลืมนึกถึงสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถให้ความสุขแก่ตนได้ทุกเวลา สิ่งนั้นคือ ดวงจิตที่ผ่องแผ้ว เรื่องกามเป็นเรื่องที่ต้องดิ้นรน เรื่องกินเป็นเรื่องที่ต้องแสวงหา และเรื่องเกียรติเป็นเรื่องที่ต้องแบกไว้ เมื่อมีเกียรติมากขึ้น ภาระที่จะต้องแบกเกียรติเป็นเรื่องใหญ่ยิ่ง ของมนุษย์ผู้หลงตนว่าเจริญแล้วในหมู่ชน ที่เพ่งมองแต่ความเจริญด้านวัตถุนั้น จิตใจของเขาเร่าร้อนอยู่ตลอดเวลา ไม่เคยประสบความสงบเย็นเลย เขายินดีที่จะมอบตัว ให้จมอยู่ในคาวของโลกอย่างหลับหูหลับตา เขาพากันบ่นว่าหนักและเหน็ดเหนื่อย พร้อมๆ กันนั้นเขาได้แบกก้อนหินวิ่งไปบนถนนแห่งชีวิตอย่างไม่รู้จักวาง”

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! การแสวงหาทางออกอย่างพวกเธอนี้เป็นเรื่องประเสริฐแท้ การแก่งแย่งกันเป็นใหญ่เป็นโตนั้น ในที่สุดทุกคนก็รู้เองว่าเหมือนแย่งกันเข้าไปสู่กองไฟ มีแต่ความรุ่มร้อนกระวนกระวาย เสนาบดีดื่มน้ำด้วยภาชนะทองคำกับคนจนๆ ดื่มน้ำด้วยภาชนะที่ทำด้วยกะลามะพร้าว เมื่อมีความพอใจย่อมมีความสุขเท่ากัน นี่เป็นข้อยืนยันว่า ***ความสุขนั้นอยู่ที่ความรู้สึกทางใจเป็นสำคัญ*** อย่างพวกเธออยู่ที่นี่มีแต่ความพอใจแม้กระท่อมจะมุงด้วยใบไม้ ก็มีความสุขกว่าอยู่ในพระราชฐานอันโอ่อ่า แน่นอนทีเดียว ***คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นมิใช่คนใหญ่คนโต แต่เป็นคนที่รู้สึกว่าชีวิตของตนมีความสุขสงบเยือกเย็น ปราศจากความเร่าร้อนกระวนกระวาย***”

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ลาภและยศนั้นเป็นเหยื่อของโลก ที่น้อยคนนักจะสละและวางได้ จึงแย่งลาภแย่งยศกันอยู่เสมอ เหมือนปลาที่แย่งเหยื่อกันกินแต่หารู้ไม่ว่า เหยื่อนั้นมีเบ็ดเกี่ยวอยู่ด้วย หรือ เหมือนไก่ที่แย่งไส้เดือนกันจิกตีกัน ทำลายกันจนพินาศกันไปทั้งสองฝ่าย น่าสังเวชสลดจิตยิ่งนัก ถ้ามนุษย์ในโลกนี้ลดความโลภลง มีการเผื่อแผ่เจือจานโอบอ้อมอารี ถ้าเขาลดโทสะลง มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีเมตตากรุณาต่อกัน และลดโมหะลง ไม่หลงงมงาย ใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหา และดำเนินชีวิต โลกนี้จะน่าอยู่อีกมาก แต่ช่างเขาเถิด หน้าที่โดยตรงและเร่งด่วนของเธอคือลดความโลภ ความโกรธ และความหลงของเธอเองให้น้อยลง แล้วจะประสบความสุขความเยือกเย็นขึ้นมาก เหมือนคนลดไข้ได้มากเท่าใด ความสบายกายก็มีมากขึ้นเท่านั้น"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ***การครองเรือนเป็นเรื่องยาก เรือนที่ครองไม่ดี ย่อมก่อทุกข์ให้มากมาย การอยู่ร่วมกับคนพาลเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง"***

ภิกษุทั้งหลาย ! ***เครื่องจองจำที่ทำด้วยเชือก เหล็ก หรือโซ่ตรวนใดๆ เราไม่กล่าวว่าเป็นเครื่องจองจำที่แข็งแรงทนทานเลย แต่เครื่องจองจำคือ บุตร ภรรยา ทรัพย์สมบัตินี่แลตรึงรัดมัดผูกสัตว์ทั้งหลาย ให้ติดอยู่ในภพอันไม่มีที่สิ้นสุดเครื่องผูกที่ผูกหย่อนๆ แต่แก้ได้ยาก คือ บุตร ภรรยา และทรัพย์สมบัตินี่เอง รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะนั้นเป็นเหยื่อของโลก เมื่อบุคคลยังติดอยู่ในรูปเป็นต้นนั้น เขาจะพ้นจากโลกมิได้เลยไม่มีรูปใดที่จะรัดตรึงใจของบุรุษ ได้มากเท่ารูปแห่งสตรี***"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ธรรมชาติของจิตเป็นสิ่งดิ้นรนกลับกลอกง่าย บางคราวปรากฏเหมือนช้างตกมัน ภิกษุทั้งหลาย ! พวกเธอจงเอาสติเป็นขอสำหรับเหนี่ยวรั้งช้างคือจิตที่ดิ้นรนนี้ให้อยู่ในอำนาจ **บุคคลผู้มีอำนาจมากที่สุดและควรแก่การสรรเสริญนั้น คือ ผู้ที่สามารถเอาตนของตนเองไว้ในอำนาจได้ สามารถชนะตนเองได้** ผู้ชนะตนเองได้ชื่อว่าเป็นยอดนักรบในสงคราม เธอทั้งหลายจงเป็นยอดนักรบในสงครามเถิด อย่าเป็นผู้แพ้เลย"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ชีวิตนี้เริ่มต้นด้วยเรื่องที่น่าละอาย ทรงตัวอยู่ด้วยเรื่องที่ยุ่งยากสับสน และจบลงด้วยเรื่องเศร้าอนึ่ง ชีวิตนี้เริ่มต้นและจบลงด้วยเสียงคร่ำครวญ เมื่อลืมตาขึ้นดูโลกเป็นครั้งแรกเราก็ร้องไห้ และเมื่อจะหลับตาลาโลกเราก็ร้องไห้อีก หรืออย่างน้อยก็เป็นสาเหตุให้คนอื่นหลั่งน้ำตา ***เด็กร้องไห้พร้อมด้วยกำมือแน่น เป็นสัญลักษณ์ว่าเขาเกิดมาเพื่อจะหน่วงเหนี่ยวยึดถือ แต่เมื่อจะหลับตาลาโลกนั้น ทุกคนแบมือออก เหมือนจะเตือนให้ผู้อยู่เบื้องหลังสำนึกและเป็นพยานว่า เขามิได้เอาอะไรไปด้วยเลย***"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ความตระหนี่ลาภเป็นความโง่เขลาเหมือนชาวนาที่ตระหนี่ไม่ยอมหว่านพันธุ์ข้าวลงในนา เขาเก็บพันธุ์ข้าวเปลือกไว้จนเน่าและเสีย ไม่สามารถจะปลูกได้อีก ข้าวเปลือกที่หว่านลงแล้วหนึ่งเมล็ด ย่อมให้ผลหนึ่งรวงฉันใด ทานที่บุคคลทำแล้วก็ฉันนั้น ย่อมมีผลมากผลไพศาล***การรวบรวมทรัพย์ไว้โดยมิได้ใช้สอยให้เป็นประโยชน์ ทรัพย์นั้นจะมีคุณแก่ตนอย่างไร เหมือนผู้มีเครื่องประดับอันวิจิตรตระการตา แต่หาได้ประดับไม่ เครื่องประดับนั้นจะมีประโยชน์อะไร รังแต่จะก่อความหนักใจในการเก็บรักษา***"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ทรัพย์ของคนไม่ดีนั้น ไม่สู้อำนวยประโยชน์แก่ใคร เหมือนสระโบกขรณีอันตั้งอยู่ในที่ไม่มีมนุษย์ แม้จะใสสะอาดจืดสนิทเย็นดี มีท่าลงสะดวกน่ารื่นรมย์ แต่มหาชนก็หาได้ดื่ม อาบ หรือใช้สอยตามต้องการไม่ น้ำนั้นมีอยู่อย่างไร้ประโยชน์ ***ทรัพย์ของคนตระหนี่ก็ฉันนั้น ไม่อำนวยประโยชน์สุขแก่ใครๆ เลย รวมทั้งตัวเขาเองด้วย ส่วนคนดีเมื่อมีทรัพย์แล้วย่อมบำรุงมารดา บิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ให้เป็นสุข บำรุงสมณะพราหมจารย์ให้เป็นสุข*** เปรียบเสมือนสระโบกขรณีอันอยู่ไม่ไกลจากบ้านหรือนิคม มีท่าลงเรียบร้อยสะอาดเยือกเย็น น่ารื่นรมย์ มหาชนย่อมได้อาศัย นำไปอาบ ดื่ม และใช้สอยตามความต้องการ โภคทรัพย์ของคนดีย่อมเป็นดังนี้หาอยู่โดยเปล่าประโยชน์ไม่"

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! จงดูกายอันนี้เถิด ฟันหัก ผมหงอก หนังเหี่ยวๆ ยานๆ มีอาการทรุดโทรมให้เห็นอย่างเด่นชัด เหมือนเกวียนที่ชำรุดและชำรุดอีก ได้อาศัยไม้ไผ่มาซ่อมไว้ผูกกระหนาบคาบค้ำไว้ จะยืนนานไปได้สักเท่าไร การแตกสลายย่อมจะมาถึงเข้าสักวันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงมีธรรมเป็นที่เกาะที่พึ่งเถิด อย่าคิดยึดสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย แม้ตถาคตก็เป็นแต่เพียงผู้บอกทางเท่านั้น"

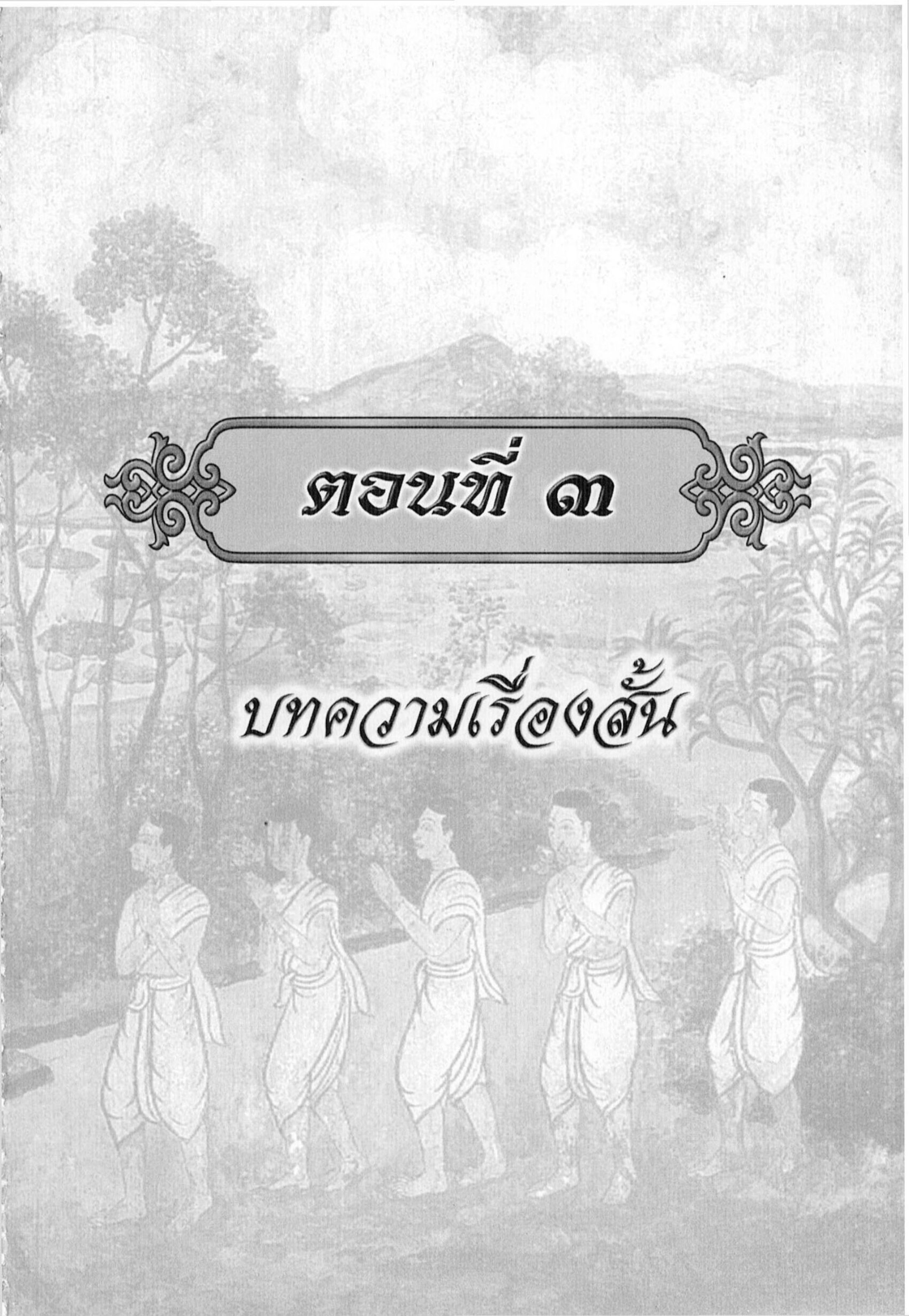
“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! อันร่างกายนี้สะสมไว้แต่ของสกปรกโสโครก มีสิ่งปฏิกูลไหลออกจากทวารทั้งเก้า มีช่องหู ช่องจมูก เป็นต้น เป็นที่อาศัยแห่งสัตว์เล็กสัตว์น้อย เป็นป่าช้าแห่งซากสัตว์นานาชนิด เป็นรังแห่งโรค เป็นที่เก็บมูตรและกรีษอุปมาเหมือนถุงหนังซึ่งบรรจุเอาสิ่งโสโครกต่างๆ เข้าไว้แล้วซึมออกมาเสมอๆ เจ้าของกายจึงต้องชำระล้างขัดถูวันละหลายๆ ครั้ง เมื่อเว้นจากการชำระล้างแม้เพียงวันเดียวหรือสองวัน กลิ่นเหม็นก็ปรากฏเป็นที่รังเกียจ เป็นของน่าขยะแขยง”

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ! ตราบใดที่พวกเธอไม่หมกมุ่นกับการงานมากเกินไป ไม่พอใจด้วยการคุยฟุ้งซ่าน ไม่ชอบใจในการนอนมากเกินควร ไม่ยินดีในการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ ไม่เป็นผู้ปรารถนาลามก ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจแห่งความปรารถนาชั่วไม่คบมิตรเลว ไม่หยุดความเพียร พยายามเพื่อบรรลุคุณธรรมขั้นสูงขึ้นไปแล้ว ตราบนั้นพวกเธอจะไม่มีความเสื่อมเลย มีแต่ความเจริญโดยส่วนเดียว”

“ความชั่วไม่ทำเลยดีกว่า เพราะความชั่วไม่เคยให้คุณ ไม่ว่าในโลกนี้หรือโลกหน้า”

ตอนที่ ๓

บทความเรื่องสั้น

บุญคืออะไร

"บุญ" เรามักได้ยินควบคู่กับคำว่าทาน เช่น ทำบุญทำทาน คำว่าบุญ บางคนเข้าใจเป็นว่า คือเฉพาะการถวายข้าวของแด่พระสงฆ์เท่านั้นจึงเรียกว่าทำบุญ ส่วนการให้ทานคือ เฉพาะการให้แก่ชาวบ้าน คนตกทุกข์ยากไร้ คนยากจน ซึ่งความหมายนั้นออกจะแคบไป **เพราะไม่ว่าถวายอะไรแก่พระสงฆ์ก็เรียกว่าถวายทานได้ทั้งนั้น เช่น ถวายสังฆทาน ทำบุญทอดกฐิน ก็เรียกว่ากฐินทาน ฉะนั้นความเข้าใจที่ถูก บุญกับทานก็คือคำเดียวกัน ทานเป็นส่วนหนึ่งของการทำบุญ** และยังมีวิธีทำบุญอื่นๆ อีกหลายอย่าง ซึ่งสามารถทำได้โดยไม่ต้องเสียสตางค์ก็ยังได้บุญ

ถึงตอนนี้มาทำความเข้าใจกับคำว่าบุญกันหน่อย

บุญ ก็คือ ความสุข ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ไม่ทำตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อน เมื่อทำแล้วถ้าจิตมีความปิติยินดี ภูมิใจ อิ่มใจ นั่นแหละคือบุญ หรืออีกความหมาย

บุญ คือ การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด ใจไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง เป็นความดีที่เพียงเริ่มตั้งใจทำ จิตใจก็บริสุทธิ์ผ่องใสขึ้นแล้ว

หนทางทำบุญนั้นมีมาก ไม่ใช่เฉพาะบริจาคทานเท่านั้น การบำเพ็ญบุญนั้น ถ้าหากว่าตั้งใจจะทำจริงๆ แล้วไซร์ก็สามารถทำได้ทุกเวลา ทุกโอกาส แม้เวลานั้นจะปราศจาคเงินทองข้าวของที่จะสละบริจาค ผู้ที่เรียนรู้จักบุญดีแล้ว แม้ว่าเป็นคนยากจนขัดสน ก็อาจบำเพ็ญบุญได้ดีกว่า ได้มากครั้งกว่าและได้บริสุทธิ์กว่า เศรษฐีมีทรัพย์มากที่ไม่รู้จักวิธีสร้างบุญ **พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยสรุปอย่างสั้นที่สุดว่า การสร้างบุญมี ๓ วิธี คือ บุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา** ซึ่งต่อมาพระอรรถกถาจารย์ คงอยากให้ญาติโยมเห็นตัวอย่างมากๆ จึงขยายความเพิ่มเข้าไปอีก ๗ ข้อ รวมเป็น **บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ หรือบุญ ๑๐ อย่าง**ที่ว่ามีดังนี้

๑. **ทาน** ได้แก่ การให้ การสละบริจาค หรือแบ่งปันทรัพย์สินเงินทองข้าวของของตนแก่ผู้อื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดความตระหนี่ ความโลภในจิตใจ และการให้ทานยังมีจุดประสงค์อย่างอื่นได้อีก เพื่อบูชาคุณ เพื่อการสงเคราะห์ เพื่ออนุเคราะห์ เพื่อทำคุณ เป็นต้น การทำทานมี ๔ ประเภท

๑.๑ **อามิสทาน** ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของต่างๆ

๑.๒ **วิทยาทาน** ได้แก่ การให้ความรู้ทางโลกแก่บุคคลอื่น

๑.๓ **ธรรมทาน** ได้แก่ การให้ความรู้ทางธรรม

๑.๔ **อภัยทาน** ได้แก่ การให้อภัยซึ่งกันและกัน

การให้ทานที่กล่าวมานั้น "การให้ธรรมเป็นทานชนะการให้ทั้งปวง" ทั้งนี้เนื่องจากการให้ทานอย่างอื่นมีประโยชน์เฉพาะหน้า หรือในชาตินี้เท่านั้น แต่ธรรมทานมีประโยชน์ทั้งชาตินี้และชาติหน้า

การให้ทานนี้ ท่านมีเกณฑ์วัดว่าได้บุญมาก บุญน้อยตามเหตุปัจจัยดังนี้

- **ตัวผู้ให้** ที่เรียกว่าทายก มีเจตนาอย่างไร ถ้าเจตนาเป็นกุศลและตั้งใจดี ก็จะได้บุญมาก
- **ผู้รับ** ที่เรียกว่าปฏิคาหค เป็นผู้มีคุณธรรมความดีหรือเป็นผู้มีศีลมากน้อยอย่างไร ถ้ามีคุณธรรมสูง จะได้บุญมาก
- **วัตถุหรือของที่ให้** พิจารณาดูว่ามีความบริสุทธิ์ได้มาโดยสุจริต เป็นของที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าและเหมาะสมแก่ผู้รับนั้นแค่ไหน

๒. **ศีล** ได้แก่ ความสำรวมกาย ความสำรวมวาจา ไม่ประพฤติละเมิดทางกายและวาจา อันจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนและคนอื่น โดยการฆ่าบ้าง ลักขโมยบ้าง เป็นต้น เป็นการป้องกันตนเองไม่ให้ตกไปในทางที่เสื่อม เช่นตกสู่อบายภูมิ

๓. **ภาวนา** คือ การเจริญสมาธิ การฝึกอบรมจิตให้เจริญขึ้น ซึ่งมีอยู่ ๒ วิธีคือ

- **สมถภาวนา** คือ การฝึกจิตเพื่อมุ่งความสงบของจิต การฝึกจิตให้สงบมีอารมณ์เดียวดิ่งแน่วแน่ มีความตั้งมั่น (หรือที่เรียกว่าสมาธิ) ซึ่งมี ๔๐ วิธี (กรรมฐาน ๔๐) จะใช้วิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับจริตของแต่ละบุคคล แต่วิธีที่นิยมกันคือ การเจริญภาวนาอานาปานสติ
- **วิปัสสนาภาวนา** คือ การฝึกจิตที่สงบแล้วให้พิจารณาด้วยปัญญารู้เห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ตามธรรมชาติของสิ่งนั้นๆ

๔. **อปจายนะ** คือ ความประพฤตินอบน้อม ทางกายและทางวาจา ต่อผู้อื่น หรือผู้ควรยกย่องบูชาเป็นต้น ความว่า ได้แก่ความเป็นผู้มีสัมมาคารวะ

๕. **ไวยาวัจจะ** คือ ความขวนขวายในกิจที่ควรทำทั้งหลาย ไม่เพิกเฉย ด้วยกายและวาจาของตน ในอันอนุเคราะห์ช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้รับความสะดวก เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจที่ควรทำให้แก่ผู้มีพระคุณ มีการเตรียมอาหารไว้ให้บิดามารดา ช่วยทำธุระต่างๆ แทนท่าน การแบ่งเบาภาระของครูอาจารย์ เป็นต้น

๖. **ปัตติทาน** ได้แก่ การให้บุญที่ตนทำแล้วแก่ผู้อื่น อย่างที่ชอบพูดกันว่าอุทิศส่วนกุศลนั่นเอง ความว่าเป็นการตั้งความปรารถนาขอให้ผู้อื่นมีส่วนแห่งผลบุญที่ตนได้ทำแล้ว

๗. **ปัตตานุโมทนา** ได้แก่ การอนุโมทนา คือยินดีด้วยในบุญที่ผู้อื่นกระทำแล้ว ความว่า เมื่อได้เห็นเขาทำบุญทำกรรมดีนั้นๆ ก็ยินดีในการกระทำของเขา

๘. **ธรรมสวนะ** ได้แก่ การฟังธรรม โดยมุ่งหมายจะนำความรู้ที่เกิดจากการฟัง ไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีปกติสุข ปราศจากโทษทั้งหลาย แม้การฟังวิทยาการต่างๆ ในทางโลก ที่ปราศจากโทษ ก็สงเคราะห์เข้าในบุญข้อนี้ได้

๙. **ธรรมเทศนา** ได้แก่ การแสดงธรรม กล่าวคือ เมื่อตนเองได้สดับ ได้เรียนธรรมจนเกิดความรู้ ความเข้าใจแล้วก็เผยแผ่ธรรมนั้นให้ผู้อื่นได้สดับตรับฟังต่อไป โดยมีจิตมุ่งหมายประโยชน์สุขของคนเหล่านั้นเป็นสำคัญ ปราศจากการเพ่งถึงผลตอบแทนที่ตนเองจะพึงได้รับ แม้การแสดงการสอนวิทยาการในทางโลก อันหาโทษมิได้ก็สงเคราะห์เข้าในบุญข้อนี้แหละ

๑๐. **ทิฏฐุชุกรรม** คือ การทำความเห็นให้ตรง พูดง่ายๆ ว่า เป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ มีความเห็นถูกต้องในเรื่องกรรม ทำนองว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน

ทำกรรมชั่ว ก็ย่อมได้รับผลแห่งกรรมชั่ว ทำกรรมดี ก็ย่อมได้รับผลแห่งกรรมดี เป็นต้น

ในทางพระอภิธรรมนั้น ได้จัดแบ่งลำดับผลของบุญตามสภาวะจิตขณะที่ทำบุญกุศล ซึ่งมีอยู่ ๓ ประการดังนี้

๑. **มีความรู้สึกยินดีขณะทำบุญ (โสมนสฺสหคตํ)**

๒. **มีปัญญาขณะทำบุญ (ญาณสมฺปยุตฺตํ)**

๓. **มีความรู้สึกอยากจะทำบุญเอง ไม่ต้องรอให้ใครมาชักชวน (อสงฺขาริกํ)**

อธิบายความแต่ละข้อ ดังนี้

๑. มีความรู้สึกยินดีขณะทำบุญ คือ เกิดความรู้สึกว่าดีใจ สุขใจ สำราญใจ ภาคภูมิใจ เกิดปีติและปราโมทย์ที่ได้ทำบุญ **มีความรู้สึกยินดีในกาลทั้ง ๓ คือ ก่อนทำก็ยินดี ขณะทำก็ยิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อทำเสร็จแล้วก็ภาคภูมิใจ**

๒. มีปัญญาขณะทำบุญ คือทำบุญด้วยสติปัญญา มีจิตสำนึกที่จะทำบุญและปรับปรุงวิธีการทำบุญให้ดีขึ้น ให้สะดวกและเกิดประโยชน์มากที่สุด ทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ

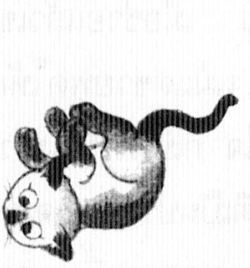
๓. มีความรู้สึกอยากทำบุญเอง โดยไม่ต้องรอให้ใครมาชักชวน เช่น เห็นขอทานหรือคนยากจนก็อยากหาทางช่วยเหลือ เห็นคนให้ทาน รักษาศีล หรือปฏิบัติธรรมก็อยากจะเป็น อยากจะทำอย่างนั้นบ้าง หรือไม่ก็คิดทำบุญกุศล

ต่าง ๆ ขึ้นมาเองโดยไม่มีผู้แนะนำหรือชักชวนโดยตรง เพียงแต่ได้เห็นหรือได้ฟังเท่านั้น จิตของเขาก็จะเกิดเป็นบุญกุศลขึ้นมาทันที

รอให้แก่เฒ่าหรือจวนตัวแล้วจึงสนใจทำบุญ สนใจภาวนาก็เหมือนคนหัดว่ายน้ำเอาตอนเรือ หรือแพใกล้แตก มันจะไม่ทันการณ์

"คนประมาท เสียใจ เมื่อใกล้ม้วย
เนื่องด้วย ไม่ทันสร้าง ทางสวรรค์
สร้างเมื่อเจ็บ ใกล้ตาย มักไม่ทัน
พึงรีบสร้าง ทางไว้พลัน นั่นแหละดี"

พรหมวิหาร ๔

นอกจากบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ แล้ว เรายังทำความร่มเย็นให้เกิดกับชีวิตตัวเองได้อีก โดยการมีพรหมวิหาร ๔ หรือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ

พรหมวิหาร แปลว่า ที่อยู่ของพรหม หมายความว่าทำแล้วมีอานิสงส์เป็นสุขเหมือนพรหมในวิมาน หรืออีกความหมายหนึ่ง

พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมของพรหมหรือท่านผู้เป็นใหญ่ ความจริงเป็นหลักธรรมของทุกคน ซึ่งช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ประกอบด้วย

๑. **เมตตา** อยากให้ผู้อื่นเป็นสุข เสมอด้วยตัวเอง

๒. **กรุณา** อยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตสงสารเห็นใจผู้อื่น

สองข้อนี้คู่กันเพราะเมื่อเราอยากช่วยผู้อื่นเป็นสุข เราก็ช่วย เมื่อช่วยแล้วเขาก็พ้นทุกข์ การช่วยก็ทำเท่าที่เป็นไปได้ แม้แต่ช่วยพูดให้กำลังใจ หรือช่วยฟังเขาระบายความทุกข์ใจ ก็เป็นวิธีหนึ่งด้วยการได้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเมตตา เมื่อปฏิบัติเป็นประจำ จะพบว่าเป็นความสุขใจอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ การแผ่เมตตา ก็เป็นสิ่งที่ควรทำบ่อยๆ

แผ่ได้ทั้งวัน การแผ่เมตตาทำได้ดังนี้ สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น จงเป็นสุขๆ เถิด อย่าได้ทุกข์กายทุกข์ใจเลย จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

เช้ามางัวเงียยังไม่ตื่น หมาข้างบ้านเห่าเสียงขรม ๗ ตัว ก็แผ่เมตตาให้หมา เพราะไม่อยากโมโหแต่เช้า กลางคืนจะนอน มอเตอร์ไซค์มาแข่งแรลลี่กันหน้าบ้าน ก็แผ่ให้มอเตอร์ไซค์ กลัวมันไม่ตาย เอ๊ย! กลัวมันตาย แผ่เมตตาให้มันกลับไปหลับไปนอนเสียที เจอใครทำอะไร ก็แผ่ๆ เข้าไปเถอะ เมตตามีเยอะ แผ่ได้แผ่ดีเพราะว่าแผ่ฟรี แล้วจะได้สบายใจ

๓. **มุทิตา** ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ฟังดูง่าย แต่บางคนก็ยินดียาก เห็นคนอื่นสำเร็จอะไรแล้วอิจฉา ความอิจฉาริษยาเป็นคู่ตรงข้ามของมุทิตา เราจะฝึกข้อนี้ได้ โดยคิดว่า ไม่มีใครในโลกนี้น่าริษยา เพราะต่างก็เวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏนี้ด้วยกันทั้งสิ้น สงสารกันเถอะ ดังนั้น ที่ทำสำเร็จในสิ่งนี้วันนี้ ก็ยินดีด้วย อย่างน้อยก็มีเรื่องดีใจกันบ้างเล็กๆ น้อยๆ ในระหว่างทุกข์มหาศาลของการเวียนว่ายตายเกิด **ที่วุ่นวายกันอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะคนเราขาดมุทิตา นี้แหละ**

๔. **อุเบกขา** การวางเฉย เมื่อเราช่วยผู้อื่นไม่ได้หรือช่วยไม่ไหวแล้ว เราก็ต้องวางเฉยให้ได้ วางใจให้เป็นกลาง เพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดีย่อมได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คิดว่าถึงเวลาที่เขาจะต้องรับกรรมของเขาเอง ใครช่วยรับกรรมแทนไม่ได้ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม การวางอุเบกขาไม่ใช่เรื่องง่าย ท่านว่าคนที่มีใจกรุณามากๆ จะวางเฉยเมื่อเห็นผู้อื่นทุกข์ร้อนไม่ได้เลย วางเฉยไม่ลง ไม่เป็นสุข ร้อนใจ แต่ก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไร ความใจดำกับการวางเฉย มันตัดตอนกันตรงไหน ตอบว่า ความใจดำคือช่วยได้ แต่ไม่ได้คิดจะช่วย แต่การวางเฉยคือ ช่วยไม่ได้แล้วก็เลิกช่วย คนบางคนช่วยเท่าไรๆ ก็ไม่ดีขึ้น จนคนช่วยจะแย่เสียเองก็ต้องเลิกช่วย

ท่านพุทธทาสให้นิยามว่า อุเบกขาคือ จ้องดูอยู่ ดูว่าจะช่วยได้เมื่อใด จึงเข้าช่วย

ในการปฏิบัติธรรมจริงๆ นั้น ถ้าท่านไม่ชอบศึกษามากก็เพียงแต่รักษาจิตไม่ให้หวั่นไหว ไม่ยินดียินร้ายกับกุศลและอกุศลที่เกิดขึ้น คอยระวังใจให้สงบเข้าไว้ แล้วถือพรหมวิหาร ๔ มาใช้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะกับเรื่องใดๆ และกับใครๆ รวมทั้งตัวเอง ก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้ชีวิตสงบสุข

การทำสังฆทาน

สังฆทาน คือ การถวายทานหรือสิ่งของแก่พระสงฆ์โดยไม่เจาะจงว่าเป็นพระรูปใด เมื่อถวายให้แล้วก็ถือว่าพระภิกษุสงฆ์ทุกรูปมีสิทธิ์ใช้สอยสิ่งของเหล่านั้นตามสะดวก อาจมีเพียงตัวแทนของสงฆ์เพียงรูปเดียวมารับประเคน ก็ถือว่าเป็นสังฆทานเหมือนกัน ส่วนการให้โดยเจาะจงว่าเป็นพระรูปนั้นๆ เรียกว่า **ปาฏิปุคคลิกทาน** ได้บุญเหมือนกัน แต่ได้น้อยกว่า

เมื่อเราไม่ได้เจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะแล้วก็ถือเป็นสังฆทานทั้งสิ้น เรียกว่ามีการเจาะจงหรือไม่เจาะจง เป็นใจความสำคัญของสังฆทาน

ตอนเช้า ใส่บาตรให้พระ ๑ รูป ที่บิณฑบาตผ่านมาโดยน้อมจิตเสมอเหมือนท่านเป็นพระอริยสงฆ์ โดยให้มองข้ามตัวบุคคลขณะนั้นก็เป็นสังฆทาน

ตอนเพล พระนั่งล้อมวงเป็นร้อยรูป ญาติโยมถวายอาหารสิ่งของ ๓ องค์บ้าง ๕ องค์บ้าง ก็เป็นสังฆทาน

อยากทำบุญด้วยผ้าไตรสักชุดหนึ่ง ก็จัดเตรียมแล้วไปหาพระ เมื่อพบองค์ใดก็ถวายท่าน ก็สำเร็จเป็นสังฆทาน

สังฆทาน อยู่ที่เจตนาเจาะจงหรือไม่เจาะจง ไม่ได้อยู่ที่จำนวนพระ และไม่ได้อยู่ที่รายชื่อสิ่งของ บางคนเข้าใจผิด

คิดว่าการถวายสังฆทาน คือเฉพาะต้องเป็นถังสีเหลือง ใส่ข้าวสาร ผงซักฟอก ไม้ขีดไฟ สบู่ ยาสีฟัน ฯลฯ นั่นเป็นเพียงของสำเร็จรูป ที่คนค้าขายเขาจัดไว้ให้เพื่อขายเท่านั้น ปัจจุบันข้าวของเครื่องใช้ บางทีมีมากมายจนล้นเหลือ พระไม่ได้ใช้ แต่พระต้องใช้น้ำ ใช้ไฟ การจ่ายค่าน้ำค่าไฟ ค่ายารักษาโรค จึงเป็นบุญ เพราะมีประโยชน์แก่พระสงฆ์โดยรวม

ในการทำสังฆทาน ท่านสอนให้เรา ทำใจให้ยินดีในบุญกุศล ไม่ให้ยินดีในบุคคลผู้รับ ทำใจให้ตรงแน่วต่อคุณของพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระอริยสงฆ์ ทานอย่างนี้มีผลมาก เพราะเป็นการขัดเกลาจิตใจของตนไปด้วย ที่ท่านสอนเช่นนี้เพราะเราชอบมัวแต่ละล้าละลัง กังวลว่าผู้รับจะดีหรือไม่อย่างไร คือกลัวมาทำให้บุญเรามีตำหนินั่นแหละ (ที่แท้ก็รักตัวเอง) เลยเศร้าหมอง ท่านจึงสอนให้เพ่งที่ได้ทำบุญกุศลได้ขัดเกลาจิตใจตนเองเป็นหลัก

"ทำบุญ ทำที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าทำอะไร ถ้าทำเป็น ก็ได้บุญ"

การอธิษฐาน

ปัญหาของคนอยากได้บุญมาก มักจะถามว่า เวลาทำบุญควรจะอธิษฐานขออะไรไหม ท่านที่เคร่งวิชาการจะสอนว่าไม่ควรจะอธิษฐานขอ เพราะเป็นความโลภ แต่บางคนเลยเถิดไปถึงว่า ตักบาตรทัพพีเดียว ขอขึ้นสวรรค์ เป็นการค้ากำไรเกินควร ข้อนี้มีข้อมูลให้ท่านเลือกพิจารณาดังนี้

๑. **เส้นทางตรงเข้มข้น** ท่านจะสอนว่า ให้อธิษฐานดังนี้

"ขอให้บุญกุศลที่ข้าพเจ้าทำในครั้งนี้ จงเป็นปัจจัยให้ถึงพระนิพพานเถิด"

ความหมายของท่านก็คือ เอาพระนิพพานตั้งไว้เป็นหลักชัย ทีนี้เมื่อเราทำบุญ ย่อมมีผลบุญอยู่แล้ว ก็ให้ผลบุญจัดแจงให้เราเอง จะพาไปยังไงก็ตาม เช่น ทำให้ชาติหน้ารวย หรือพอมีอันจะกิน ทำให้มีเวลาไปปฏิบัติธรรม จนกว่าจะได้บรรลุ เราไม่ต้องไปอธิษฐานขอปลีกย่อย ระหว่างชาติต่างๆ ขอให้รวย ขอให้ได้พบครูธรรมะ อะไรให้วุ่นวายไป ปล่อยให้กรรมจัดแจงแต่ผู้เดียว

๒. **เส้นทางอ่อนละมุน** ด้านนี้ ท่านจะสอนว่า อธิษฐานได้แต่ต้องเข้าใจให้จบกระบวนความ คือ อันว่าปุถุชนนี้ จะลัด

นิ้วมือเดียวไปพระนิพพานนั้นลำบาก ก็ค่อยเป็นค่อยไป แม้ว่าการอธิษฐานจะเป็นความโลภ ท่านว่า อาศัยความโลภเป็นตัวชักนำให้คิดทำบุญไปก่อน

อย่างน้อย การขออะไร ในตอนแรกเริ่มปฏิบัติธรรมก็คือ เรายังอุดมไปด้วยกิเลส พอทำบุญศึกษาธรรมไปนานเข้าใจธรรมะ เห็นบุญที่สูงขึ้นๆ ต่อไปก็เลิกขอไปเอง ชั้นอนุบาลก็ขอไปก่อนได้

แต่ในบทธรรมที่สูงขึ้นๆ ท่านก็จะเริ่มสอนให้เราละวางแม้ความดี บุญ-สวรรค์ ไม่ได้แปลว่าไม่ต้องทำดี แต่แปลว่าทำดีแล้วอย่ายึดติดกับความดีที่ทำ อย่าห่วงบุญห่วงสวรรค์ เพราะเหตุว่า ถ้าหลงอยู่ในบุญหรือสวรรค์ ก็ยังต้องเหน็ดเหนื่อยเร่าร้อน กระวนกระวายอยู่ด้วยการเสวยสุข ความดีความพอใจ เมื่อบุญหรือสวรรค์ต้องเปลี่ยนแปรไปเพราะเป็นอนิจจัง ก็จะต้องมีความอาลัย ร่ำให้รำพัน เศร้าโศก เสียใจเพราะอยากให้คงอยู่ตลอดไปก็เป็นไปไม่ได้ จึงกล่าวว่า ถ้ามัวเมาอยู่แต่ในบุญหรือสวรรค์อย่างไม่ลืมตาแล้ว บุญหรือสวรรค์นั่นแหละจะกลายเป็นนรก ให้เราร้อนใจอีก ท่านจึงสอนให้ทำดี แต่อย่าติดดี

ลูกศิษย์หลวงปู่ดูลย์ อตุโล เรียนว่าที่ท่านช่วยเหลือชาวบ้านจนได้โบสถ์ใหญ่โต เป็นบุญมาก ท่านตอบว่า

"ที่เราสร้างนี่ก็สร้างเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประโยชน์สำหรับโลก สำหรับวัดวาศาสนาเท่านั้นแหละ ถ้าพูดถึงเอาบุญ เราจะมาเอาบุญอะไรอย่างนี้"

เพราะท่านสงบจิตไปถึงไหนๆ แล้ว บุญกุศลแบบปุถุชนนี้ไม่ได้เป็นสาระอีกต่อไป

"ตลอดชีวิตที่ผ่านมา เราจะรู้สึกว่า เรายังมีไม่พอ ต้องมีนั่นมีนี่เสียก่อน แล้วเราจะอิ่มจะเต็ม สิ่งที่เราไม่เคยถูกสอนก็คือ ไม่ว่าเราจะพัฒนาความสามารถในการหาเงิน หาทอง หาความรู้ให้ได้มากสักเท่าไหร่ก็ตาม ความอยากในใจเราไม่เคยหยุด เปรียบเหมือนน้ำในแก้วเติมเท่าไหร่ไม่มีวันเต็ม แก้วของเราโตขึ้นไปเรื่อยๆ ไม่เคยพอ"

"สิ่งไหนที่ตายแล้วเอาไปไม่ได้ ก็นึกถึงให้น้อยๆ ลงหน่อยเถิด สิ่งไหนที่ตายแล้วเอาไปได้ ก็นึกถึงให้มากๆ ขึ้นหน่อย"

กรรม

กรรม คือการกระทำของเรา เราทำสิ่งใดๆ ลงไปเรียกว่า สร้างกรรม มีทั้งดีและชั่ว เมื่อทำกรรมแล้ว สิ่งที่ตามมาก็คือผลของกรรม หรือที่เรียกว่า วิบากกรรม

เรื่องเกี่ยวกับกรรมมีดังนี้

๑. **สัตว์โลกมีกรรมเป็นของตน คือเป็นของเราคนเดียว** ใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว คนอื่นจะมาทำแทนให้ไม่ได้ และจะรับแทนคนอื่นก็ไม่ได้ กรรมของใครก็เป็นของคนนั้น ยกให้กันไม่ได้ ทำบุญก็เหมือนกินข้าวแหละ ใครกินใครก็อิ่ม กินแทนกันไม่ได้หรอก

ความที่มันแบ่งกันไม่ได้ รับแทนกันไม่ได้นี้ เมื่อตัวเราเองได้รับสิ่งดีสิ่งร้ายก็เป็นกรรมเก่าที่เราเคยสร้าง มาส่งผลให้เราได้รับรู้ทั้งนั้น สิ่งที่เราควรจะทำในตอนนี้ก็คือ ทำใจยอมรับกรรมเก่าของเราเอง และพยายามสร้างกรรมใหม่ที่ดีงาม เพื่อเราจะได้กะเตงไปแต่สิ่งดีๆ สู่อนาคตของเรา

๒. **มีกรรมเป็นกำเนิด คือกรรมเป็นผู้สร้างสรรค์ให้เกิด** กรรมของเราเองที่เคยทำไว้ มันส่งมาเกิด ถ้าเคยทำกรรมดีก็ส่งมาเกิดในที่ดี มีครอบครัวดี มีชีวิตที่ดี มีสติปัญญาดี ถ้าเคยทำกรรมชั่วมา ก็เกิดในที่ไม่ดี ยากจน พวกมีโมหะมากๆ ก็เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นพวกไม่มีโอกาสศึกษาธรรม

๓. **เราเป็นทายาทของกรรม คือเราเป็นผู้รับมรดกกรรม** เราเคยทำกรรมอันใดไว้ ชีวิตนี้เรามาเป็นผู้รับมรดกกรรมของเราเอง

คนที่ชอบขโมยของคนอื่น ก็จะเกิดมาลำบากยากจนไปตลอด อยากได้อะไรก็ไม่สมหวังไปเสียหมด

ตรงข้ามกับคนเคยทำบุญให้ทาน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อคนอื่นมามากมาย เกิดมาชาตินี้ไม่เคยติดขัดอะไร อยากได้อะไรก็มีคนหามาให้หมด

๔. **มีกรรมเป็นพี่น้องเผ่าพันธุ์ คือกรรมอยู่กับเราตลอดเวลา ไม่ว่าเราจะย้ายไปอยู่ที่ไหน**

๕. **มีกรรมเป็นที่พึ่งพาอาศัย คือกรรมของเราเองนั่นแหละที่เป็นที่พึ่งพาของเราตลอดชีวิต และพึ่งได้ทุกชาติ** กรรมดีของเรา เราพึ่งได้ แต่ก็อีกนั่นแหละ กรรมชั่วของเราก็มี ถ้ากรรมชั่วมาถึงเมื่อใด มันก็จะขัดขวางไม่ให้ใครเข้ามาช่วยเราเหมือนกัน มันจะติดขัดคับข้องไปเสียหมด เพราะกรรมไม่ยอมให้พึ่ง จะให้เราชดใช้กรรมเสียให้เข็ด ฉะนั้นถ้าอยากพึ่งกรรม ก็ต้องทำแต่กรรมดีเอาไว้

ลำดับการให้ผลของกรรม

การให้ผลของกรรม จัดลำดับตามกรรมหนักเบา มี ๔ อย่างคือ

๑. **กรรมหนัก (ครุกรรม)** ถ้าทางกรรมดี ก็หมายถึง ฌาน วิปัสสนา มรรคผล ถ้าฝ่ายชั่ว หมายถึง กรรมหนัก ๕ อย่าง ฆ่าแม่, ฆ่าพ่อ, ฆ่าพระอรหันต์, ทำพระพุทธเจ้าให้ห้อโลหิต, ทำพระสงฆ์ให้แตกสามัคคีกัน

๒. **กรรมที่ทำจนเคยชิน หรือทำประจำ (อาจิณณกรรม)** เช่น ตักบาตรทุกวัน สวดมนต์ทุกวัน อันนี้ฝ่ายดี ถ้าฝ่ายไม่ดี เช่น เตะหมาทุกวัน กินเหล้าทุกคืน หนีหนี้ทุกเดือน กรรมข้อ ๒ นี้ ท่านว่าจะให้ผลยั่งยืนมาก

๓. **กรรมก่อนตาย (อาสันนกรรม)** คือสิ่งที่จิตใจคิดถึงก่อนตาย ถ้าไม่มีกรรมหนัก กรรมก่อนตาย มีอานุภาพให้คนนั้นไปสู่สุคติหรือทุคติได้ ถ้าเขาคิดถึงสิ่งนั่นก่อนตาย

๔. **กรรมทำโดยไม่เจตนา** คือสิ่งที่เราทำแล้วลืม ไม่ได้ใส่ใจ เช่น เดินเจอขอทานก็ให้ตังค์แล้วก็ลืม ใครให้ซองกฐินมา ก็ใส่ๆ ไปตามธรรมเนียมไม่ได้สนใจ

เวลาของการให้ผล

ในตำราอธิบายเรื่องเวลาของการให้ผลไว้ดังนี้

๑. **กรรมให้ผลในชาตินี้ (ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม)**

๒. **กรรมที่ให้ผลในชาติถัดไป (อุปปัชชเวทนียกรรม)** คือกรรมบางชนิดพอทำไปแล้วชาตินี้จะยังไม่ให้ผล เหมือนการกระทำบางอย่างของพวกเรา วันนี้ไม่ให้ผล แต่ให้ผลใน

วันต่อไป กรรมที่เป็นอุปปัชชเวทนียกรรมนี้ก็เหมือนกัน กรรมนี้จะไม่ให้ผลในชาตินี้ แต่จะให้ผลในชาติต่อไป พอชาติต่อไป เมื่อเกิดขึ้นมากรรมนี้จะให้ผลทันที คือ เป็นคนยากจนหรือเป็นคนร่ำรวยทันที เป็นคนเดือดร้อนหรือเป็นคนมีสุขในทันที แต่ถ้าหากว่ากรรมนั้นรอให้ผลอยู่ พอถึงชาติหน้าแล้วไม่มีคิวจะให้ผล กรรมนั้นก็เป็นอโหสิกรรมไป หรือเมื่อถึงชาติหน้า แล้วมันให้ผลเสร็จแล้ว กรรมที่ให้ผลเสร็จแล้วก็เรียกอโหสิกรรมเหมือนกัน

๓. **กรรมที่ให้ผลในชาติถัดๆ ไป (อปราปริเวทนียกรรม)** กรรมนี้รุนแรงมาก คือไม่ให้ผลในชาตินี้ ไม่ให้ผลในชาติหน้าแต่จะให้ผลในชาติถัดๆไป เรื่อยๆ เราเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตราบใด กรรมนี้ก็ติดตามให้ผลอยู่ตลอดเวลา ได้โอกาสเมื่อใดมันจะให้ผลเมื่อนั้น กรรมประเภทนี้ เปรียบเหมือนสุนัขไล่เนื้อหรือหมาในที่มันวิ่งตามเนื้อทราย กวาง หรือเก้งเข้าไปในป่า ทันเข้าเมื่อไรมันกัดกินเมื่อนั้น ทั้งกรรมดีกรรมชั่วที่ตามเรามาก็เช่นกัน แม้ในขณะนี้ก็ติดตามเรามามากมาย ตามตัวเราเหมือนเงาตามตัวอยู่ตลอดเวลา เรามองไม่เห็น แต่มันติดตามอยู่ในใจของเราเอง เพราะเราเก็บเอาไว้ จิตใจของเราเองที่เป็นตัวเก็บบุญบาปเอาไว้ รวมทั้งกรรมนี้ด้วยซึ่งเป็นบุญและเป็นบาป พอถึงเวลามันก็ให้ผล แต่ว่าบางคนนั้นกรรมกำลังตามให้ผลอยู่ สมมติว่ากรรมชั่วที่ทำไว้ เช่นเคยฆ่าคน

หรือฆ่าสัตว์มาเมื่อชาติก่อน กรรมนั้นตามเขาอยู่ แต่มันยังไม่มีโอกาสให้ผล ถ้าเขาผู้นั้นทำกรรมดีอยู่เรื่อยๆ มันก็ตามไม่ทัน แต่ถ้าเมื่อไร เขาหยุดทำกรรมดีไว้ เขาอยู่เฉยๆ ไม่ทำดีหรือทำชั่วต่อ มันก็ตามทัน แต่บางคนนอกจากไม่ทำกรรมดีแล้ว ยังไปทำกรรมชั่วเข้าอีก เหมือนกับวิ่งเข้าหามันเลย มันกำลังตามหาอยู่ เราวิ่งเข้าหาก็เจอทันที ถ้ากรรมชั่วมาเจอเรามันก็ให้ผล แม้เราไม่อยากจะได้รับมัน แต่เราก็ต้องรับ เพราะผลที่เราสร้างไว้เอง การสร้างแต่กรรมดีไม่เป็นไร มันตามเรามาเราก็อยากจะพบอยู่ บางครั้งอุตส่าห์อ้อนวอนอธิษฐานว่า "เจ้าประคุ้ณ ด้วยอำนาจกรรมดีที่สร้างไว้ขอให้เป็นอย่างโน้นอย่างนี้ สมความปรารถนาเถิด" อธิษฐานต้องการให้มันมา แต่บางอย่างมันไม่มา เพราะยังไม่ถึงเวลาให้ผลของมัน บางทีอธิษฐานแล้ว อธิษฐานอีก เพราะว่ากรรมบางชนิดมันดักเอาไว้ มันดักให้ผลอยู่ เพราะฉะนั้นการที่เราได้รับผลกรรมแต่ละวันๆ นั้น อย่าได้คิดว่าเกิดโดยเหตุบังเอิญ เพราะเหตุบังเอิญไม่มีในพุทธศาสนา มันเกิดจากกรรมที่เราทำไว้เองทั้งสิ้น

๔. **อโหสิกรรม กรรมไม่ให้ผล เลิกแล้วต่อกัน** มีความหมาย ๓ อย่างคือ

(๑) **กรรมที่ให้ผลเสร็จแล้ว**

(๒) **กรรมที่รอให้ผลอยู่แต่ไม่มีโอกาส** หมดวาระ

ของมันก็เป็นอโหสิกรรมไป อย่างกรรมให้ผลในปัจจุบัน เมื่อมันไม่มีโอกาสให้ผลมันก็หมดพลัง หรือกรรมที่ให้ผลในชาติต่อไป เมื่อมันไม่มีโอกาสให้ผลมันก็หมดพลัง

(๓) **กรรมที่เป็นอปราปริเวทนียกรรม** คือกรรมในชาติต่อๆ ไป ติดตามบุคคลใดไป เมื่อบุคคลนั้นเข้าสู่พระนิพพานแล้วไม่มีโอกาสจะติดตามกรรมนี้ก็เป็นอโหสิกรรมไป

เพราะฉะนั้น คำว่า **"อโหสิกรรม"** ในภาษาไทย กับความหมายของอโหสิกรรมในพระพุทธศาสนา ไม่ตรงกัน อโหสิกรรมในภาษาไทยนั้น สมมติว่าเราประพฤติล่วงเกินใครคนใดคนหนึ่ง แล้วพูดว่า *"ขอให้ อโหสิกรรมเสียเถอะนะ อย่าได้ถือโทษโกรธกัน"* อันนี้พูดได้ว่า ให้เป็นอโหสิกรรม แต่ตัวกรรมมันไม่ได้มาอโหสิกรรมกับเราหรอก เช่นเราฆ่าคนไว้หรือเราด่าพ่อแม่ พ่อแม่อาจจะไม่ถือโทษโกรธเรา แต่กรรมมันไม่ยอม มันเอาจนได้ มันต้องไปตามกฎของมัน เพราะกรรมมันเป็นกฎธรรมชาติ

ถ้าเราทำผิดต่อพ่อแม่ เราก็อาจจะขอความกรุณาว่า นี้เป็นความผิดครั้งแรก พ่อแม่อาจยกโทษให้ได้เพราะเป็นพ่อแม่เรา หรือกับครูของเรา เราก็อาจขอให้ท่านยกโทษให้ได้ แต่ถ้ากฎแห่งกรรมนี้ไม่ได้เพราะเป็นกฎของธรรมชาติ อย่างไฟเป็นของร้อน เป็นกฎของธรรมชาติ เราไม่รู้ว่าไฟร้อน เราไปจับไฟเข้า เราจะไปอุทธรณ์กับไฟว่า "อย่าให้ข้าร้อนข้าไม่รู้ว่า

เอ็งร้อน" ขอร้องไม่ได้เลย เพราะเป็นกฎของธรรมชาติ

กฎที่มนุษย์ตั้งขึ้นนั้น ยังมีข้อยกเว้นขอผ่อนปรนได้ แต่กฎที่ธรรมชาติวางไว้นั้นไม่มีข้อผ่อนผัน เมื่อใครทำไว้แล้วต้องได้รับผลของกรรมอันนั้นไม่ว่าจะดีหรือชั่ว จะไปพูดว่า "เออ อโหสิกรรมกันเสียนะ" พูดเช่นนั้นย่อมพูดได้ อโหสิกรรมที่ว่าเราไม่ถือโทษโกรธแต่กรรมมันไม่ยอม ตัวกรรมที่เราทำไว้นั้นมันมี

เรื่องลำดับความหนักเบา และเวลาการให้ผลของกรรมนั้น ท่านว่ามีความสัมพันธ์กันมาก คือกรรมหนัก (ทั้งฝ่ายดีและชั่ว) จะให้ผลในปัจจุบันทันตาเห็น

กรรมที่ทำบ่อยๆ ถ้ายังไม่ให้ผลชาตินี้ก็ยกยอดไปชาติอื่น แล้วแต่โอกาส ท่านเปรียบเหมือนสุนัขไล่เนื้อ ทันเข้าเมื่อใดกัดเมื่อนั้น

ส่วนกรรมที่ทำใกล้ตาย ถ้าไม่เคยทำกรรมหนัก ก็จะให้ผลก่อนกรรมอื่น เพราะใจมันคิดอยู่กับเรื่องนั้น แม้บางคราวจะมีกำลังน้อย แต่ก็ให้ผลก่อน อันนี้ท่านเปรียบให้ฟังว่า เหมือนวัวที่ขังรวมกันในคอก พอตอนเช้าเปิดประตูคอก วัวตัวที่อยู่ใกล้ประตูที่สุด ก็ต้องออกก่อน

การให้ผลของกรรม

มีคนเคยถามถึงเรื่องการให้ผลของกรรมว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ทำไมไม่เป็นอย่างนี้ เช่น คนไปทำบุญกฐินกลับมาประสบอุบัติเหตุบนถนน ดูเหมือนกับไปทำบุญแล้วไม่ได้บุญ

คำตอบคือ มันไม่ใช่วาระ การทำบุญวันนั้นอาจจะยังไม่ส่งผล เพราะมันเป็นวันที่กรรม (เก่าชาติไหนก็ไม่รู้) ได้มาถึงและแสดงผลทันที มันเป็นกรรมคนละตัวกัน

ครั้งหนึ่ง เมื่อชาววัดผู้ศรัทธาผู้หนึ่งถึงกาลล้มละลาย เขายืนดูวัดและผู้คนกำลังทำบุญกันมากมายหลายร้อยหลายพันคนแล้วก็รำพึงว่า "ฉันทำบุญไปตั้งหลายแสน ไม่เห็นบุญช่วยอะไรเลย"

นี่เป็นเรื่องวาระอีกเช่นกัน บุญที่เราทำอาจจะยังไม่สามารถส่งผลได้ในขณะที่เราต้องการ เพราะกรรมอื่นที่เขาถึงวาระเขากำลังให้ผลอยู่

บุญละลายบาปได้

คนเราย่อมต้องเคยทำดีและชั่ว แต่ถ้าเรารู้ตัวว่าได้ทำชั่วไปแล้ว ท่านสอนว่าให้หยุดทำความชั่วเสีย แล้วทำความดีต่อไปให้มากๆ และมากๆ

เปรียบเหมือนเกลือช้อนหนึ่ง เมื่อใส่ลงไปในตุ่มใหญ่ที่มีน้ำเต็ม แม้เกลือจะยังคงมีอยู่ แต่ก็ไม่สามารถแสดงความเค็มได้ น้ำเปรียบเหมือนความดีที่มากจนความชั่วไม่อาจให้ผล

ในศาสนาพุทธ ไม่มีพรหมลิขิต แต่เป็นกรรมลิขิต กรรมคือสิ่งที่เราทำ ดังนั้น เราจึงเป็นคนกำหนดชีวิตตัวเราเอง ที่เราทำดีได้ไปเกิดที่ดี เราเลือกทำมาเอง ที่เราทำชั่วได้รับผลกรรมชั่ว เราเลือกที่จะทำกรรมชั่วเอง บางคนอาจจะเถียงว่า ใครจะอยากทำชั่วแต่มันจำเป็น แต่ในความจริงที่บางทีเราก็ไม่รู้นั้น เป็นเพราะความไม่รู้ทั่ว ไม่อยากขัดใจตัวเอง ไม่อยากถูกต้องแต่อยากถูกใจ หรืออะไรอีกมากมายที่เราสรรหามาเพื่ออ้างเข้าข้างตัวเอง แต่ถ้าเป็นคนมีศีลธรรมแล้วในความจำเป็นนั้น มีทางออกด้วยกรรมดีเสมอ

ในการเอาความรู้เรื่องกรรม มาใช้ในชีวิตประจำวันก็คือ ถ้าเราประสบทุกข์ ก็ให้นึกว่าใช้หนี้ไป หนี้ของเราจะได้เบาบางลง ถ้าเราประสบสุข ก็ให้นึกว่า เขาใช้หนี้เรา แต่ก็ต้องระวังมันจะหมดไป ถ้าเราไม่ทำดีเพิ่มขึ้น เราควรจะหมั่นทำบุญ อย่างต่อเนื่องไม่ให้ขาด พระพุทธเจ้าสอนว่า “เมื่อใดที่บุญสิ้นไป ทุกอย่างก็จะพินาศหมด”

ความประมาทหมายความว่าอย่างไร ?

ความประมาท หมายถึง การอยู่อย่างปราศจากสติ ความละเลยเพิกเฉย ไม่สนใจ หรือการผลัดวันประกันพรุ่ง หรือมัวแต่เพลิดเพลินลุ่มหลงมัวเมาอยู่ในความสุข ไม่ใส่ใจในสิ่งที่ควรจะทำ การกระทำเช่นนี้แหละเรียกว่า ความประมาท

คนที่มีสติมีปัญญา เขาระลึกอยู่เสมอว่า ความตายมาถึงเมื่อใด จะเป็นวันนี้หรือพรุ่งนี้ไม่มีใครรู้ การไม่ประมาทนี้ก็ต้องหา**อริยทรัพย์** คือ บุญกุศลเอาไว้ เมื่อตายไปแล้วจะได้ติดตามไปเป็นที่พึ่งของชีวิต ในชาติหน้าได้เป็นทรัพย์ภายในที่เรามองไม่เห็น แต่มีพลังมีอำนาจในการให้ผลในชาติหน้ามาก การทำความดี สร้างบุญกุศล เช่น การให้ทาน รักษาศีล ศึกษาธรรม เจริญภาวนา เป็นต้น แล้วแต่เวลาและโอกาสที่จะทำได้ ทำบ่อยๆ ทำอยู่เสมอๆ ทำให้ติดเป็นนิสัยให้ได้ทำสะสมเก็บเอาไว้ทุกวัน อย่างนี้เรียกว่าเราไม่ประมาท

คนที่ไม่เคยสร้างบุญกุศลเอาไว้เลย อ้างว่าไม่มีเวลา ต้องทำมาหาเลี้ยงครอบครัว แต่กลับสร้างฐานะตนเองให้เด่นให้ดังเป็นเศรษฐีร่ำรวยมหาศาล บ้างมีถึงร้อยล้านพันล้านยังไม่พอ (เมื่อตายแล้ว แม้แต่เส้นผมสักเส้นเดียวก็ยังเอาไปไม่ได้แล้ว ร้อยล้านพันล้านจะเอาไปได้อย่างไร?) ต้องการมีอำนาจเพื่อแสวง

หาผลประโยชน์ หลงมัวเมาอยู่ในอำนาจในกามตัณหา จนไม่ได้คิดถึงเรื่องบุญกุศลเลย พอเจ็บไข้ได้ป่วย อาการหนักเห็นว่าไม่รอดแน่ จึงคิดเตรียมสร้างบุญกุศลกันใหญ่ ทำสังฆทานบ้าง สร้างพระพุทธรูปบ้าง ทำบุญต่ออายุบ้างเป็นต้น อย่าลืมว่าบุญที่ทำตรงนี้ เป็นปัจจุบันกรรม เกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้นก็ตายแล้ว กำลังของบุญกุศลที่ได้จากตรงนี้มีกำลังน้อย แม้อารมณ์ในมรณาสันนวิถี จะเป็นอารมณ์ที่ดีเป็นบุญกุศลที่นำเกิดในสุคติก็ตาม ถ้าไม่มีอุปถัมภกกรรมที่ทำเอาไว้ก่อนมาสนับสนุนส่งเสริมแล้ว ไม่นานก็จะถูกอกุศลกรรมมาเบียดเบียน ทำให้ต้องได้รับความทุกข์ยากลำบากต่อไป

ถ้าฟังธรรมแบบเข้าหูซ้าย ออกหูขวา ไม่รู้จักเก็บเอามาคิดพิจารณาตน ยังคงลุ่มหลงอยู่ในอบายมุขอยู่เหมือนเดิม ก็เข้าทำนองจวักไม่รู้รสแกง ต่อให้แช่จวักอยู่ในหม้อแกง ๗ วัน ๗ คืน น้ำแกงก็ไม่สามารถทำให้จวักรู้รสว่าเผ็ด เค็มหวานปานใด

เหมือนพวกบัวใต้น้ำ ก็ต้องปล่อยให้เป็นภักษาหารของสัตว์น้ำไปเพราะสอนไปก็ไร้ค่า เปรียบดังว่า ตุ่มรั่วตักน้ำใส่ไร้ประโยชน์

อริยทรัพย์

อริยทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์อันประเสริฐหรือคุณความดีที่เป็นของติดตัวอยู่ภายในจิตใจ มี ๗ ประการคือ

๑. สัทธา หมายถึง ความเชื่อ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ได้แก่

๑.๑ กัมมสัทธา เชื่อกรรม การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือทำด้วยความจงใจ ไม่ว่าทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม ถ้าไม่มีเจตนาก็ไม่เป็นกรรม

๑.๒ วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม เชื่อว่า กรรมที่ทำลงไปแล้วด้วยเจตนาย่อมให้ผล ถ้าทำด้วยเจตนาดีก็จะได้รับผลดี ถ้าทำด้วยเจตนาชั่วก็จะได้รับผลของกรรมชั่ว

๑.๓ กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์โลกมีกรรมเป็นของๆ ตน ผู้ที่ได้กระทำกรรมอย่างใดไว้ ก็จะเป็นผู้ได้รับผลของกรรมนั้นๆ คือ เป็นเจ้าของกรรมนั้นๆ ที่เรียกว่า เจ้ากรรม

๑.๔ ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลส เชื่อว่าพระองค์รู้แจ้งในเรื่องของกรรมและผลของกรรม เป็นต้น

ความเชื่อทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาเป็นเหตุให้เกิดความกล้า ที่จะทำความดีด้วยตนเอง

ไม่งมงายเชื่อง่าย ไม่หลงเชื่อเรื่องการดลบันดาล เรื่องปาฏิหาริย์

๒. ศีล แปลว่า ปกติ สงบเย็น การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย

๓. หิริ แปลว่า ความละอายแก่ใจ ความละอายต่อบาปทุจริต หิริ เป็นธรรมรักษาคุ้มครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติ ทำให้คนเราอยู่กันอย่างสงบสุข

๔. โอตตัปปะ แปลว่า ความเกรงกลัวต่อบาป กลัวต่อผลของความชั่วผลของทุจริตที่ทำไว้

๕. พาหุสัจจะ แปลว่า ความเป็นผู้ได้ยินได้ฟังมามาก หมายถึง การได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก การมีความรู้มีประสบการณ์มาก

๖. จาคะ แปลว่า ความเสียสละ การสละสิ่งของและความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น รวมไปถึงการสละทิ้งกิเลส ละความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่

๗. ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น ความรอบรู้ในกองสังขารว่า รูปนามหรือขันธ์ ๕ นี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ บังคับให้เป็นไปตามที่เราต้องการให้เป็นอย่างนั้น ให้เป็นอย่างนี้ไม่ได้

วัฏสงสาร หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกอยู่อย่างไม่มีวันสิ้นสุด หรือการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลกด้วยอำนาจของกิเลสกรรมและวิบาก วัฏสงสารนี้ จำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. ภพภูมิชั้นต่ำ ซึ่งเป็นภูมิที่มีความทุกข์มากอย่างเดียว ได้แก่การท่องเที่ยวเกิดตายอยู่ในอบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่

(๑) ภูมินรก

(๒) ภูมิเปรต

(๓) ภูมิอสุรกาย

(๔) ภูมิเดรัจฉาน เช่น หมา แมว และสัตว์ต่างๆ

ผู้ที่จะมาเกิดในอบายภูมินี้ เพราะเป็นผู้ที่ไม่ประพฤติธรรม หมายถึง ผู้ประพฤติทุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ (ไม่รักษากุศลกรรมบถ ๑๐ นั่นเอง) ได้แก่

- ความประพฤติทางกาย ๓ ประการ

คือเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดทางกาม

- ความประพฤติทางวาจา มี ๔ ประการ

คือเป็นผู้พูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียดยุยงให้เกิดความแตกแยกกัน พูดเพ้อเจ้อ ไร้ประโยชน์ไม่มีหลักฐาน

- และความประพฤติทางใจ ๓ ประการ คือเป็นผู้เพ่งเล็งอยากได้ของของเขา เป็นผู้มีจิตใจพยาบาทคิดปองร้าย เป็นผู้มีความหลงผิด เช่นเห็นว่าทำดีทำชั่วไม่มีผล บุญบาปไม่มี โลกนี้โลกหน้าไม่มี นรก สวรรค์ไม่มีฯ เป็นต้น

- ผู้ที่ทำกรรมด้วยโทสะ เป็นเหตุให้ไปเกิดเป็นสัตว์นรก

- ผู้ที่ทำกรรมด้วยโลภะ คือความโลภ เป็นเหตุให้ไปเกิดเป็นเปรตอสุรกาย

- ผู้ที่ทำกรรมด้วยโมหะ คือความหลง ความไม่รู้ตามความเป็นจริง เป็นเหตุให้ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน

๒. ภพภูมิชั้นกลาง ได้แก่การท่องเที่ยวตายเกิดอยู่ในกามภพทั้ง ๗ มีมนุษย์ภูมิ ๑ และอีก ๖ ชั้นสวรรค์ ได้แก่

(๑) จาตุมหาราชิกาภูมิ

(๒) ดาวดึงสาภูมิ

(๓) ยามาภูมิ

(๔) ดุสิตาภูมิ

(๕) นิมมานรดีภูมิ

(๖) ปรนิมิตวสวัสดีภูมิ

ผู้ที่จะมาเกิดในภูมิชั้นกลางนี้ ต้องสร้างมหากุศล ๘

คือการทำบุญไว้มาก การทำบุญนี้มีมากมายหลายอย่าง เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ศึกษาธรรม สร้างหนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมทาน สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ โรงเรียน โรงพยาบาล ฯ เป็นต้น การทำบุญนั้นต้องทำด้วยปัญญาไม่ถูกบังคับให้ทำ ขณะทำไม่มีกิเลสเจือปนหวังผลตอบแทน ปรารถนาให้ได้มรรคผลนิพพาน มีความตั้งใจจริงทั้งก่อนทำ ขณะที่ทำ และหลังจากทำเสร็จแล้วก็ไม่เสียดาย

- ผู้ที่รักษาศีล ๕ และกุศลกรรมบถ ๑๐ ไปเกิดเป็นมนุษย์
- ผู้ที่รักษามหากุศล ๘ ไปเกิดในสวรรค์เป็นเทวดา

๓. **ภพภูมิชั้นสูง** ได้แก่การท่องไปในรูปภพ ซึ่งมี ๑๖ ภูมิ และอรูปภพ มี ๔ ภูมิ

รูปภพมี ๑๖ ภูมิ เป็นชั้นพรหม แบ่งเป็นภูมิต่างๆ ดังนี้

ปฐมภูมิฌาน ๓ ได้แก่

(๑) พรหมปาริสัชชาภูมิ
(๒) พรหมปุโรหิตาภูมิ
(๓) มหาพรหมภูมิ

ทุติยฌานภูมิ ๓ ได้แก่

(๔) ปริตตาภาภูมิ

(๕) อัปปมาณาภาภูมิ

(๖) อาภัสสราภูมิ

ตติยฌานภูมิ ๓ ได้แก่

(๗) ปริตตสุภาภูมิ

(๘) อัปปมาณสุภาภูมิ

(๙) สุภกิณหาภูมิ

จตุตถฌานภูมิ ๒ ได้แก่

(๑๐) เวหัปผลาภูมิ

(๑๑) อสัญญีสัตตาภูมิ

สุทธาวาสภูมิ ๕ ได้แก่

(๑๒) อวิหาภูมิ

(๑๓) อตัปปาภูมิ

(๑๔) สุทัสสาภูมิ

(๑๕) สุทัสสีภูมิ

(๑๖) อกนิฏฐาภูมิ

อรูปภพมี ๔ ภูมิ ได้แก่

(๑) อากาสานัญจายตนภูมิ

(๒) วิญญานัญจายตนภูมิ

(๓) อากิญจัญญญายตนภูมิ

(๔) เนวสัญญานาสัญญายตนภูมิ

เหตุที่ทำให้มาเกิดในภูมิชั้นสูงนี้ เพราะอานิสงส์ของการบำเพ็ญภาวนา คือการเจริญสมถกรรมฐาน เพื่อให้ได้บรรลุฌานสมาบัติด้วยอำนาจแห่งฌานกุศลนี้ จะนำให้ไปอุบัติเกิดเป็นพระพรหมในพรหมโลก การปฏิบัติบำเพ็ญสมถกรรมฐานนี้ มีอารมณ์ที่จะใช้ในการบำเพ็ญสมถกรรมฐานอยู่มากถึง ๔๐ อย่างด้วยกัน

"เมื่อติดอารมณ์ คือ มีความไม่สบายใจ ทุกข์ใจเกิดขึ้นเมื่อไร ให้เอาลมหายใจเป็นปฐมพยาบาลแก่จิตใจด้วยการหายใจเข้าลึกๆ หายใจออกยาวๆ เมื่อมีความรู้สึกตัวชัดเจนกับลมหายใจเข้า~ออก ความรู้สึกที่ดี ความสงบสบายใจจะเข้ามาแทน"

อะไรเป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลาย ต้องเวียนว่ายตายเกิด ?

กิเลสนั่นแหละ เป็นตัวเหตุให้สัตว์ทั้งหลายต้องเวียนว่ายตายเกิด ตราบใดที่มนุษย์เรายังมีกิเลส คือ โลภะ โทสะ โมหะอยู่ในจิตใจ ทุกข์ก็ต้องมีอยู่ และทำให้เราต้องทำบาปอกุศลอยู่ร่ำไป เมื่อทำบาปอกุศลแล้วก็ได้รับวิบากกรรม คือ ผลของกรรมนั้น ต้องตาย ตายแล้วเกิด เกิดมาแล้วก็ตาย เวียนว่ายอยู่อย่างนี้เป็นวัฏฏทุกข์อันหาที่สุดมิได้ ต้องเจ็บปวด สูญเสีย พลัดพราก สับสน สิ้นหวัง ไม่ว่าจะเกิดมาเป็นอะไรก็ตาม จะหมุนเวียนเช่นนี้อยู่ต่อไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด แต่ถ้าได้ศึกษามีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีบารมีในทางธรรม จนเกิดมีปัญญาเห็นรูปนามขันธ์ ๕ หรือกายกับใจตามความเป็นจริง เห็นความเกิดเป็นทุกข์ เห็นสมุทัยคือตัณหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เห็นทางดับทุกข์ และปฏิบัติให้ถึงซึ่งความดับทุกข์ก็สามารถชำระจิตให้สะอาดหมดจดปราศจากกิเลสจึงละกิเลสได้ พอสิ้นกิเลสกรรมก็หมด เมื่อกรรมหมดวิบากก็หมด ทุกข์ก็หมด วัฏฏะก็สิ้นสุดลง นั่นแหละจึงพ้นจากสังสารวัฏนี้ได้

คนเราส่วนมากก่อนที่จะทำกรรมใดๆ ซึ่งเป็นตัวต้นเหตุลงไปนั้นมิได้คำนึงถึงผลของกรรมนั้นๆ กันเลย จนถือเป็นเรื่องปกติธรรมดา อยากจะทำอะไรก็ทำตามที่กิเลสชักนำไป ไม่มีความเกรงกลัวต่อผลของกรรมที่จะได้รับในชาติหน้า ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะไม่ได้ฟัง ไม่ได้ศึกษาธรรม ไม่รู้เรื่องของวัฏฏะ จึงไม่รู้ว่าวิบากกรรมหรือผลของกรรมนี้แหละมีพลัง มีอำนาจมากสามารถให้ผลข้ามภพข้ามชาติได้ เป็นผู้นำทางให้เราไปเกิดในที่ดีหรือไม่ดี ให้ร่ำรวยอยู่ดีมีสุขหรือให้มีความลำบากยากจน มีชีวิตอยู่ไปได้แต่ละวันๆ บ้างก็เกิดมาร่างกายไม่สมประกอบ ให้มีความเป็นอยู่แตกต่างกันไป ดังที่พระบรมศาสดาตรัสไว้ว่า

"มาณพ สัตว์โลกทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตนเอง มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์โลกทั้งหลาย ให้ดีและเลวต่างกัน"

นั่นก็คือ กรรมเป็นผู้จัดจำแนกแยกแยะสัตว์โลกทั้งหลายให้ดีหรือเลวแตกต่างกันไปอย่างประณีตตามระดับของกรรมที่ได้ทำไว้

ระลึกนึกถึงความตาย

มรณสติ คือการระลึกถึงความตายอันจะต้องมีมาถึงตนเป็นธรรมดา เป็นการพิจารณาให้ใจสงบจากอกุศลธรรม เพื่อให้เกิดความไม่ประมาท คลายความยึดมั่นถือมั่นในชีวิต รู้จักปล่อยวาง คิดเร่งขวนขวายทำความดีเอาไว้ รู้จักเสียสละ ไม่สะสมเกินความจำเป็น

หากเข้าใจว่า ไม่เร็วก็ช้า เราก็ต้องตายกันเป็นธรรมดาอยู่แล้ว จะไม่ทุกข์ยามรู้ว่าวันหนึ่งความตายจะมาพราก ตรงกันข้ามกลับจะพยายามเตรียมตัวตายอย่างมีสติและอย่างสันติ

ในพุทธศาสนานั้น ที่ท่านสอนเรื่อง "มรณสติ" เอาไว้ ไม่ใช่เพื่อที่จะบอกเราว่าความตายเป็นฉากสุดท้ายของชีวิตแล้วก็จบแค่นั้น หากแท้จริงแล้ว เราเรียนเรื่องมรณสติ ซึ่งเป็นเรื่องการระลึกถึงความตาย ก็ไม่ใช่เพื่อจะกลัวตายหรือรีบตาย ทว่า เพื่อที่จะอยู่อย่างไม่กลัวตายต่างหาก

การระลึกถึงความตายอยู่เนืองๆ นั้นทำอย่างไร? การระลึกถึงความตายนี้ มีกล่าวไว้ในอารมณ์ของสมถกรรมฐาน ๔๐ อย่าง (อยู่ในหมวดอนุสติ ๑๐)

การภาวนามรณสตินี้ ให้ภาวนาว่า

- ชีวิตเป็นของไม่ยั่งยืน เราจะต้องตายแน่
- ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด
- ชีวิตเป็นของไม่เที่ยง
- ความตายเป็นของเที่ยง

การภาวนามรณสตินี้ เป็นการเตือนตัวเราเองไม่ให้ประมาทให้รู้ว่าความตายนี้จะมาถึงเมื่อใดก็ได้ การทำบุญกุศลหรืออริยทรัพย์ก็ต้องรีบทำก่อนที่ความตายจะมาถึง อย่าได้ผลัดวันประกันพรุ่ง เพราะถ้าความตายมาถึงก่อนทำบุญกุศลแล้ว ก็ไม่มีบุญกุศลที่จะติดตามตัวเราไปให้เป็นที่พึ่งในชาติหน้า

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสแก่พระอานนท์ว่า การนึกถึงความตายไม่ใช่ว่านึกถึงวันละ ๑ ครั้ง ๒ ครั้ง หรือ ๓ ครั้ง..........ต้องนึกถึงความตายอยู่เนืองๆ

แท้จริง การระลึกถึงความตาย ถ้าระลึกเป็นก็จะเกิดความสบายใจ เพราะจิตสงบเป็นกรรมฐานขึ้น ดั่งคำกลอน

"ระลึกถึงความตายสบายนัก มันหักรักหักหลงในสงสาร"

การระลึกถึงความตายเช่นนี้ทำให้เราเบิกบานขึ้น ไม่ต้องวุ่นวายจนเกินไป บางคนขี้เหนียวมาก ไม่ยอมทำบุญทำทาน เหมือนกับว่าจะไม่แก่และไม่ตาย และเหมือนกับว่าตนจะนำทรัพย์สมบัติติดตัวไปได้ แท้ที่จริงก็ไม่มีใครเหลือ ทุกคนต้องตายหมด บางคนเห็นพระชักผ้าบังสุกุลหรือสวดบังสุกุล ก็เข้าใจผิดไปว่าพระส่งวิญญาณผู้ตาย นี่ก็เข้าใจผิด ใครจะส่งวิญญาณใครได้ ใครทำกรรมใดไว้ก็ต้องรับกรรมอันนั้น พระที่ท่านชักผ้าบังสุกุล ท่านพิจารณาความตาย ความจริงของชีวิตต่างหาก ซึ่งเป็นกรรมฐาน

ผ้าบังสุกุลในสมัยก่อนเป็นผ้าที่อยู่ตามซากศพจริงๆ พระที่ท่านเคร่งครัดในการทรงผ้าบังสุกุล ท่านจะเก็บเอาผ้าตามซากศพมาใช้ทำจีวร ชาวบ้านต้องการได้บุญมาก จึงเอาผ้าจีวรไปไว้ที่ศพ แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว เขาปิดศพเสียเรียบร้อย พระก็ไปชักเอาผ้า ผ้าอย่างนั้นชื่อว่าผ้าบังสุกุล ผ้าบังสุกุลในปัจจุบันแทบจะไม่เป็นผ้าบังสุกุลอยู่แล้ว เพราะเป็นผ้าใหม่เอี่ยม

เกือบทั้งนั้น ไม่ได้เปื้อนฝุ่น ไม่ได้สกปรกซากศพ อะไรเลย แต่เขาเรียกว่าผ้าบังสุกุลเหมือนกัน

พระที่ท่านพิจารณาบังสุกุลนั้น ท่านไม่ได้ส่งวิญญาณผู้ตาย ท่านพิจารณาเรื่องกรรมฐานของท่าน เป็นทั้งสมถ-กรรมฐาน คือทำใจให้สงบ เพราะพิจารณาร่างกายเป็นของปฏิกูล และเป็นทั้งวิปัสสนากรรมฐาน คือให้เห็นว่าชีวิตนี้ไม่เที่ยงแท้แน่นอน เกิดมาแล้วก็ตายอย่างนี้เอง ไม่มีอะไรเหลือ บทกรรมฐานที่เราได้ยินพระสวดเสมอ เมื่อท่านชักผ้าบังสุกุล คือ

อนิจฺจา วต สงฺขารา	*สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงแท้*
อุปฺปาทวยธมฺมิโน	*เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเป็นธรรมดา*
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ	*เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป*
เตสํ วูปสโม สุโข	*การไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดโดยดับสังขารเหล่านั้น เข้าสู่นิพพานเสียได้เป็นสุข*

เราจะต้องตายอย่างแน่นอน ให้พิจารณาบ่อยๆ บางคนก็ภาวนาว่า *“มรณัง มรณัง – ตายแน่ ตายแน่”* จิตที่ฟุ้งซ่านก็จะสงบลงได้ โกรธเกลียดคนนั้นคนนี้ก็เลิกโกรธเกลียดลงได้ง่ายขึ้น เพราะเขาก็ตายเราก็ตาย เกลียดกันไปทำไม เรา

เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกัน ไม่ได้แตกต่างกันตรงไหนเลย ต่างกันที่ว่าเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง รวยดีมีจนเท่านั้นเอง แต่ที่เหมือนกันก็คือ ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกันทุกคน เมื่อตายแล้วก็ต้องทิ้งทุกสิ่งไว้หมด ไม่ได้นำอะไรไปได้เลย

เมื่อความตายเข้ามาถึงแล้ว เราก็ต้องทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างไว้ในโลกนี้ ไม่มีใครนำอะไรติดตัวไปได้เลย ทั้งคนที่เรารักทั้งคนที่เราชังเราจะต้องจากกันไป ใครจะร้องไห้เศร้าโศกเสียใจอย่างไรก็ไม่อาจจะรับรู้ได้ เพราะถึงยามจากไปแล้วเหมือนงูที่ลอกคราบไม่หวงถึงคราบเก่าของตน และเหมือนคนที่ได้เสื้อผ้าชุดใหม่ ไม่หวงเสื้อผ้าชุดเก่า จะนำไปได้แต่บุญและบาปเท่านั้น ดังคำกลอนที่นักปราชญ์กล่าวไว้ว่า

ยศและลาภหาบไปไม่ได้แน่ มีเพียงแต่ต้นทุนบุญกุศล
ทรัพย์สมบัติทิ้งไว้ให้ปวงชน แม้ร่างตนเขาก็เอาไปเผาไฟ
เมื่อเรามามีอะไรมาด้วยเล่า เราจะเอาแต่สุขสนุกไฉน
เรามามือเปล่าเราจะเอาอะไร เราก็ไปมือเปล่าเหมือนเรามา

"ถ้าคิดจะหาความสุขจากสังขารละก็ ขี้เง่าสิ้นดี"

แท้ที่จริง การที่เราชาวพุทธเมื่อมาในงานศพนี้ เรามีหน้าที่ควรจะทำให้ถูกต้องอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. ทำบุญ

๒. อุทิศส่วนบุญให้แก่ท่านผู้ตาย

๓. ขอขมาโทษท่านผู้ตาย

๔. พิจารณาถึงความตายย้อนเข้ามาหาตนเอง

หน้าที่ประการแรกคือ การทำบุญ การที่เราสละเวลาอันมีค่าและเงินทองมาร่วมในงานศพนี้ ฟังพระสวดพระอภิธรรมบ้าง ช่วยทำอาหารเลี้ยงพระบ้าง หรือช่วยขวนขวายในกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับงานศพนี้ ทั้งหมดนี้เรียกการทำบุญ ก็ชื่อว่าเราทำหน้าที่ประการแรกของเราได้สำเร็จ ไม่เสียทีที่มาในงานศพ แต่ถ้าผู้ใดมาในงานศพแล้วไม่ได้ทำหน้าที่เหล่านี้เลย มัวแต่มานั่งคุยกันอยู่ หรือไปทำสิ่งที่ไม่ใช่บุญ เช่น ดื่มสุรา หรือเล่นการพนัน เป็นต้น ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ไม่ได้เป็นประโยชน์อันใดสำหรับตัวผู้นั้นและสำหรับท่านที่ล่วงลับไปแล้ว

หน้าที่ประการที่สองคือ การอุทิศส่วนบุญ เมื่อเรามาในงานศพได้ทำบุญให้เกิดขึ้นในจิตใจของเราแต่ละคนแล้ว ก็จง

ตั้งใจอุทิศส่วนบุญ ที่เราได้บำเพ็ญแล้วนี้ไปให้แด่ท่านที่ล่วงลับไปแล้ว แต่ถ้าเราทำบุญไปแล้ว เราไม่ได้อุทิศส่วนบุญไปให้ก็ไม่เป็นประโยชน์อันใดสำหรับท่านที่ล่วงลับ

การอุทิศส่วนกุศลนั้น นิยมปฏิบัติกัน ๒ วิธี คือ

๑. การใช้น้ำกรวดพร้อมกับการตั้งจิตอุทิศส่งไปให้

๒. ไม่ต้องใช้น้ำกรวด เป็นเพียงแต่ตั้งจิตอุทิศส่งไปให้

การใช้น้ำกรวดนั้น ส่วนมากจะเป็นหน้าที่เจ้าภาพใหญ่ ส่วนญาติมิตรนอกจากนั้น เป็นเพียงแต่ตั้งจิตอุทิศส่งไปให้โดยไม่ต้องมีน้ำกรวดก็ได้ จะว่าแต่เพียงเบาๆ หรือเพียงในใจก็ได้ ย่อมสำเร็จด้วยจิตที่ตั้งใจอุทิศส่งไปให้ ถ้าเราทำได้เช่นนี้ ชื่อว่าเราทำหน้าที่ประการที่สองของเราได้สำเร็จ

หน้าที่ประการที่สาม คือ การขอขมาโทษต่อผู้ตาย การขอขมาโทษต่อผู้ตายนี้ เป็นธรรมเนียมที่ดีของชาวพุทธผู้มาในงานศพ คือในขณะที่เรามานั่งอยู่ต่อหน้าศพ จุดธูปเทียนบูชาศพ หรือในวันที่นำศพไปบรรจุเก็บไว้ หรือในวันที่ถือดอกไม้จันทน์เข้าไปจะเผา ก็ให้นั่งหรือยืนสงบนิ่ง อยู่ต่อหน้าศพครู่หนึ่ง **กล่าวขอขมาโทษต่อผู้ตาย จะกล่าวแต่เพียงในใจ หรือกล่าวแต่เพียงเบาๆ ก็ได้ว่า "ถ้าหากว่าข้าพเจ้าได้ประพฤติผิดล่วงเกิน ต่อตัวท่านไปด้วยความพลั้งเผลอประมาทอย่างใดอย่างหนึ่ง จะด้วยทางกายก็ตาม ทางวาจา**

ก็ตาม ทางใจก็ตาม ขอให้ท่านจงให้อโหสิกรรมยกโทษนั้นให้แก่ข้าพเจ้าด้วย แม้ตัวข้าพเจ้าเองก็เช่นกัน จะให้อโหสิกรรมแก่ท่านทุกอย่าง ถ้าหากว่าได้เคยประพฤติล่วงเกินต่อกัน" ทั้งนี้ก็เพื่อความไม่มีภัยไม่มีเวรต่อกัน ทั้งผู้มีชีวิตอยู่และผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ถ้าเราทำได้เช่นนี้ก็ชื่อว่า เราได้ทำหน้าที่ประการที่สามของเราได้สำเร็จ

ส่วนหน้าที่ข้อที่สี่ คือ การพิจารณาถึงความตายย้อนเข้ามาหาตัวเราเอง ข้อนี้เป็นการยกจิตให้สูงขึ้นอีกระดับของเราผู้นับถือพระพุทธศาสนา การมาในงานศพทำให้เราเกิดความสังเวชสลดใจขึ้นว่า **ไม่ใช่แต่ญาติมิตรของเราเท่านั้นที่ต้องตายเช่นนี้ พิจารณาถึงความตายย้อนเข้ามาหาตัวเราเองว่า "ในที่สุดแม้ตัวเราก็จะต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน ไม่ล่วงพ้นความเป็นเช่นนี้ไปได้ คือเราจะต้องตายในวันใดวันหนึ่งข้างหน้า เช่นนี้อย่างแน่นอน"** เพื่อให้เราไม่หลงระเริงมัวเมาในชีวิตจนเกินไป จะได้รีบเร่งทำที่พึ่งคือบุญกุศล อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนและสังคมให้มากเท่าที่จะทำได้ ในขณะที่เรายังมีชีวิตพอจะสั่งสมคุณความดีได้อยู่นี้ ถ้าทำได้เช่นนี้ก็ชื่อว่าเราทำหน้าที่ประการที่สี่ของเราได้สำเร็จ

ญาติโยมโดยมากเอาไม้จันทน์ไปสักการะศพ เอาธูปเทียนไปวาง อันนั้นเขาเรียกว่าเผาหลอก แล้วก็เผาจริงกันอีกทีหนึ่ง

อ้ายที่ควรเผาจริงๆ แท้ๆ นั้น นอกเหนือจากเผาศพเราควรจะมาเผาอะไรๆ เสียด้วย อะไรๆ ที่เราควรเผาน่ะมันคืออะไร? คือสิ่งชั่วสิ่งร้ายที่มีอยู่ในใจเรานั่นแหละ ที่เขาพูดกันง่ายๆ ว่าไปเผา **"ผี"** นั่นแหละ ศพไม่ใช่ผี แต่ผีนั้นคือความชั่วที่อยู่ในตัวเรา ผีเหล้ามันก็เป็นสิ่งชั่ว ผีการพนัน ผีขี้เกียจ ผีเที่ยวกลางคืน ผีใช้จ่ายทรัพย์สุรุ่ยสุร่าย ผีไม่เอางานเอาการเหล่านี้ เราก็เอามาพิจารณา ขณะที่นั่งอยู่เฉยๆ นั้น นั่งคิดว่า เออ! ในตัวกูนี่มันมีผีอะไรอยู่บ้าง แล้วก็ให้รู้ว่ามีผีอะไร

ครั้นรู้ว่ามีผีอะไรก็ให้รู้สึกว่า เออ! เรามาเผาผีนี่ ควรจะเอาผีพวกนี้เผาเสียด้วย เวลาที่ขึ้นไปเผาศพนั้นก็นึกในใจว่า ข้าพเจ้าขอเผาผีที่มีอยู่ในตัวข้าพเจ้าด้วย เผาอะไรต่ออะไรออกไป เผาความเกียจคร้าน เผาความริษยา อาฆาตพยาบาท จองเวร เผาอะไรที่ไม่ดีที่มีอยู่ในตัวเรา ตามที่พระท่านว่า ให้ถือว่ามันเป็นผี

ความชั่วน่ะคือผี ความดีน่ะคือพระ ถ้าเรามีความชั่วก็คือเรามีผีบางคนเลี้ยงผีตลอดเวลา เขาเรียกว่าเป็นหมอผีไปด้วยในตัว

เรามันเป็นหมอผีเลี้ยงผีไว้ในตัว เลี้ยงผีเหล้าไว้ เลี้ยงผีการพนันไว้ เลี้ยงผีเที่ยวกลางคืนไว้ เลี้ยงผีสุรุ่ยสุร่ายไว้ เลี้ยงผีขี้เกียจ ไม่เอางานไม่เอาการไว้ นี่คือผีทั้งนั้นแหละ อย่าเลี้ยงมันไว้ เพราะถ้าเอาไว้มันจะทำลายเรา แต่ถ้าเราทำลายมันเสียเราก็จะสบาย เพราะฉะนั้นในเวลาที่มาเผาศพหรือเผาผี พูดตามภาษาชาวบ้าน เราก็ควรจะเผาผีในตัวเราเสียด้วย

ผีอะไรอยู่ในตัวเรา เราก็ต้องนั่งพิจารณาด้วยตัวของเราเอง แล้วตั้งจิตอธิษฐานไว้ว่า "กูเผาอย่างเด็ดขาดเลยวันนี้" ไม่เอากลับไปบ้านอีกต่อไป กลับไปถึงบ้าน ถ้าเราเป็นพ่อบ้านไปถึงบ้านก็เรียกแม่บ้านมาบอกเสียว่า น้อง! พี่ไปเผาผีวันนี้ได้กำไรชีวิตกลับมาแล้ว เมียคงจะถามว่าได้อะไร ฉันไปฟังเจ้าคุณปัญญาฯ มา ท่านเทศน์หน้าศพ ท่านบอกว่าให้เผาผีเสีย อ้ายพี่นี่มันก๊งเช้าก๊งเย็น เลิกกันที ช่วยจำไว้ด้วยนะแล้วช่วยเตือนด้วย เผื่อมันจะเผลอไปในตอนเช้า พอตื่นเช้ามันจะเผลอไปก๊งเข้า พอตื่นขึ้นช่วยเตือนนะว่า อ้ายผีตัวนั้นเผาแล้ว อย่าเอาคืนเข้ามาอีก ช่วยกันเป็นพยาน ช่วยบอก

ช่วยเตือนใครมีอะไรก็เผามันให้หมด เลิกมันเสียเลย อย่างนี้แหละเรียกว่ามาเผาผีได้กำไร ได้ประโยชน์ ได้อานิสงส์

บางคนเผามาไม่รู้กี่สิบศพแล้ว ก็ยังเหมือนเดิมอยู่นั่นแหละ ไม่เปลี่ยนแปลง ขี้เมาอยู่อย่างนั้น ขี้เล่นอยู่อย่างนั้น เหลวไหลอยู่อย่างนั้น ไม่เอางานเอาการอยู่อย่างนั้น อย่างนี้เขาเรียกว่าหลับตาไปเผาผี เลยผีไม่ถูกเผา อ้ายตัวเรามันถูกเผาเสียแย่ไปเลย คนโบราณเขาว่าอย่างนั้น ผีเผาคนไม่ใช่คนเผาผี เราอย่าให้ผีเผาเรา แต่ว่าเราช่วยกันเผาผี

พระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ)

เห็นหน้าอยู่เมื่อเช้า สายตาย
สายอยู่สุขสบาย บ่ายม้วย
บ่ายสดชื่นรื่นรมย์ เย็นดับ ชีพแฮ
เย็นอยู่หยอกลูกด้วย ค่ำม้วย อาสัญ

"เราจะไปเกิดในที่ดี ที่ชั่ว อยู่ที่การกระทำของเรามิใช่หรือ"

หลงบริโภค

มีนิทานเล่าไว้เป็นคติว่า มีเทวดาองค์หนึ่ง ในสมัยที่ตนได้เกิดเป็นมนุษย์ได้บำเพ็ญทาน ศีล ภาวนา อยู่เป็นนิจ ด้วยอานิสงส์ของการทำความดี ทำให้ตนไปเกิดเป็นเทวดา ส่วนเพื่อนเป็นคนสำมะเลเทเมากินเหล้าเมายา ไม่ได้สร้างความดีไว้ เป็นคนหลงอบายมุข จึงพาตนไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน คือเกิดเป็นหนอนในส้วม

ฝ่ายเทวดาก็หวนคิดถึงเพื่อนเก่า ในสมัยที่เกิดเป็นมนุษย์ ไม่รู้ว่าเพื่อนไปเกิด ณ ที่ใด มองไปบนสวรรค์ก็ไม่เห็น จึงมองมายังเมืองมนุษย์ เห็นเพื่อนรักไปเกิดเป็นหนอนในส้วม ด้วยความสงสารจึงลงจากสวรรค์มายังเมืองมนุษย์ เมื่อเทวดาพบเพื่อนเก่าแล้ว ก็ได้ชักชวนให้เจ้าหนอนไปอยู่บนสวรรค์ด้วยกัน ฝ่ายเจ้าหนอนถามว่า บนสวรรค์มันดีอย่างไร เทวดาจึงพรรณนาคุณบนสวรรค์ให้เจ้าหนอนฟังว่า บนสวรรค์นั้นมีความสะดวกสบายทุกอย่าง อยากได้อะไรเพียงแต่เนรมิตก็ได้สมใจ ยามนอนก็ได้นอนสบาย ยามกินพอนึกปุ๊บก็ได้กิน เจ้าหนอนตอบว่า ถ้าอย่างนั้นแสดงว่าบนสวรรค์สู้ที่นี่ไม่ได้ เพราะที่นี่ยามนอนก็นุ่มนิ่มแสนจะสุโข ยามกินก็ไม่ต้องนึก มีให้กินทั้งวันทั้งคืน ยิ่งหน้าทุเรียนหน้ากระยาสารทก็ไหลมาเทมา

กินไม่หวาดไม่ไหว แล้วเจ้าจะมาชักชวนให้ข้าไปลำบากบนสวรรค์ เมินเสียเถอะ ว่าแล้วเจ้าหนอนก็หลับหูหลับตาดูดอาหารอันโอชะของมันต่อไป เป็นอันว่าเจ้าหนอนไม่ยอมไปสวรรค์ เพราะมีความพอใจอยู่กับมูตรคูถ เพราะมีความหลง

มากล่าวถึงมนุษย์กันบ้าง เมื่อถึงคราวหลงก็ไม่เบาเหมือนกัน อย่างเช่นน้ำที่ไม่ควรดื่มก็เอามาดื่มจนเสียผู้เสียคน การพนันไม่ควรเล่น ก็เล่นเสียจนผีการพนันเข้าสิงแล้วอย่างนี้หนอนหรือคน ใครหลงมากกว่ากัน

มนุษย์นับว่าเป็นผู้ฉลาดมากกว่าสัตว์ แต่เมื่อถึงคราวหลง ก็มีโอกาสที่จะหลงได้มากกว่าสัตว์เช่นกัน

ว่าไปแล้วทุกคนก็หลงด้วยกันทั้งนั้น หลงรัก หลงชัง หลงบ้าน หลงเรือน หลงลูก หลงหลาน หลงกันไปต่างๆ นานา แต่สิ่งที่มนุษย์หลงกันมากมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. หลงบุตร–ธิดา

๒. หลงทรัพย์สมบัติ

๓. หลงภรรยา–สามี

สิ่งทั้ง ๓ ประการนี้ ท่านว่าเป็นเครื่องผูกที่ตัดได้ยากจนนักปราชญ์โบราณได้ให้ข้อปริศนาธรรมไว้กับศพ คือ เมื่อเวลาคนตายก็จะมีการมัดตราสังข์ เอาด้ายสายสิญจน์ไปมัดที่ข้อเท้า ข้อมือ และคอ แล้วท่องเป็นคาถาว่า

"ปุตฺโต คีเว ธนํ ปาเท ภริยา หตฺเถ" ซึ่งท่านผู้รู้ได้ประพันธ์เป็นคำโคลงไว้ว่า

มีบุตรหนึ่งมีเกี้ยว พันคอ
มีทรัพย์ผูกบาทคลอ หน่วงไว้
ภรรยาสามีเยี่ยงบ่วงปอ รึงรัด มือนา
สามบ่วงใครพ้นได้ จักพ้นสงสาร

ทั้งสามบ่วงนั้น เป็นเครื่องผูกมัดสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ติดจมอยู่ในโลกผู้ที่หวังจะออกจากโลก จึงต้องสละบ่วงทั้งสาม ดูพระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่าง ที่พระองค์ทรงสละบ่วงทั้งสามได้ สละพิมพา ราหุล สละทรัพย์สินศฤงคาร สละแม้ยศฐาบรรดาศักดิ์ ความเป็นรัชทายาท ออกแสวงหาสัจธรรมเพื่อความดับทุกข์ จนในที่สุดพระองค์ก็ค้นพบทางอันประเสริฐ และได้นำสิ่งอันประเสริฐมาแจกแจง แสดงให้แก่เราทั้งหลายได้รู้ตาม เราทั้งหลายก็ควรพากันเดินตามรอยยุคลบาทพระศาสดา อย่ามัวกอดคอกันจมตายอยู่ในวัฏสงสารอยู่เลย ให้เห็นภัยของการเวียนว่ายตายเกิดกันบ้างเถิด **เพราะการเกิดทุกคราวจะเกิดเป็นอะไรก็เป็นทุกข์อยู่ร่ำไป จริงไม๊**

ไปไม่ถึงธรรม

รุ้งตวัด มีงานยุ่งเป็นยุงตีกันทุกวัน เจอหน้าจันทร์เฉย ก็จะบ่นให้ฟังถึงความเหน็ดเหนื่อย จันทร์เฉยบอกว่าให้ฝึก ธรรมะสิ ใจจะได้รู้สึกไม่ยุ่ง รุ้งตวัดส่ายหน้า

"เอาไว้เกษียณก่อนค่อยไป ตอนนี้ไปไม่ได้ ไม่ว่างเลย"

จันทร์เฉย ตอบว่า "อ๋อ ถ้าเกษียณแล้ว ไม่ต้องไปหรอก ว่างงานแล้วไม่มีเรื่องยุ่ง ก็ไม่มีปัญหา แล้วจะไปทำไม"

"อ้าว ก็ไปฟังเทศน์"

"ไปหลับน่ะซี แก่ป่านนั้น แล้วจะฟังเทศน์เอามาใช้อะไร ในเมื่อเกษียณแล้ว ธรรมะเหมือนข้าว เอาไว้กินตอนหิว ไม่ได้ เอาไว้กินตอนนอน"

"ธรรมะเป็นข้อคิด ข้อแนะ เมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับ เราแล้วทำให้ใจเราเป็นทุกข์ ธรรมะช่วยให้หายทุกข์ใจ เรา ทุกข์ใจก็เวลาเราทำงาน แก่อยู่กับบ้าน ไม่ค่อยทุกข์อะไรหรอก มีแต่ฟุ้งซ่านไปเอง ฟังเทศน์ก็หลับเพราะแก่ ไม่ได้ประโยชน์ อะไรมากนัก"

"ก็ไปทำบุญ" รุ้งตวัดหลบซ้าย

"ทำบุญ ทำไมไม่ทำตอนนี้ ทำตอนนี้จะได้ทำมากกว่า ทำตอนโน้นตั้งหลายสิบปี ไม่กลัวได้บุญน้อยเหรอ"

“ไม่กลัว ทำทุกวันเดี๋ยวก็เยอะเอง” รุ้งตวัดหลบขวา

“แล้วถ้าเกิดตายก่อนล่ะ”

“เออ เอาไว้ชาติหน้าก็ทำได้” จันทร์เฉยหัวเราะกลิ้งกับคำตอบนั้น

คนบางคนไม่ถึงเวลา บางทีแม้แต่เจ้ายังไม่ยอมให้ไหว้ คิดจะไปไหว้เจ้า เดี๋ยวก็มีธุระ พออีกวันจะไป ก็มีคนมาพาไปที่อื่น อีกวันพยายามจะไป ไปถึงเย็น เขาปิดประตูพอดี ไม่ได้ไหว้เจ้า

คนบางคนยังไม่ถึงเวลาฟังธรรม แสดงว่ามีกรรมต้องใช้ต่อไป มีมารมาบังธรรม ศัพท์ท่านว่าอย่างนั้น เอาหนังสือไปให้อ่านก็เอาไปเลี้ยงปลวก แบบนี้บางทีต้องนึกถึงคำพระท่านว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” ต้องเอาอุเบกขาเข้าข่ม กรรมใครก็กรรมมัน

จากหนังสือ ธรรมะรอบกองไฟ

ขวัญ เพียงหทัย

“ไม่มีสาย ที่จะเริ่มต้น ละความชั่ว ประพฤติดี”

อย่ามองเรื่องอื่นแล้วคิดว่าเป็นธรรมะ

สมศรีวางหนังสือธรรมะลงบนตักของสมใจ สมใจเปิดดูอย่างไม่ค่อยเต็มใจ เธอรู้ว่าสมศรีชอบอ่านหนังสือธรรมะ แต่เธอไม่สนใจ

สมใจรู้สึกว่าไม่ชอบศาสนา เพราะสมใจได้รับแต่ซองกฐิน ซองผ้าป่า ทำให้เธอรู้สึกว่าศาสนามีแต่การเรี่ยไรให้เธอมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ไหนจะซื้อของตักบาตรวันสำคัญทางศาสนา ไหนจะซื้อของถวายสังฆทานวันเกิด อะไรอื่นๆ อีกจิปาถะ

เมื่อสมศรีชวนไปวัด สมใจก็เดินก้มหน้ามองพื้นไปไม่ไกลกว่า ๓ ก้าว เพราะเมื่อก่อนสมใจไปวัด เห็นพระยืนปรับจีวรอยู่กลางลาน มองผ่านบนกุฏิเห็นพระเปลือยท่อนบนนั่งดูโทรทัศน์ ล้วนแต่เป็นภาพที่สมใจคิดว่าไม่สมควร เมื่อเข้าไปในกุฏิหลวงพ่อ ก็มีตู้ประดับมุก ข้าวของต่างๆ มากมายมีมากกว่าในบ้านเธอเสียอีก

สมใจจึงเข้าใจว่านี่คือศาสนา เธอไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าหา

สมศรีชี้ให้สมใจอ่านข้อความในหนังสือ "ภูเขาแห่งวิถีพุทธธรรม" ของท่านพุทธทาส ซึ่งมีข้อความข้างล่างว่า

กราบไหว้พระพุทธ อย่าให้ไปสะดุดที่พระทองคำ
กราบไหว้พระธรรม อย่าให้ไปขย้ำเอาใบลาน
กราบไหว้พระสงฆ์ อย่าให้ไปถูกเอาลูกชาวบ้าน

สมใจรู้สึกถูกอกถูกใจขึ้นมาทันที เหมือนได้พบสิ่งที่เป็นคำตอบต่อคำถามของเธอมาตลอด

สมศรียิ้มให้ พลางเล่าว่า

ธรรมะจริงๆ นั้น เป็นเนื้อหาใจความคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้เราปฏิบัติแล้วจะได้พ้นทุกข์ทางใจ เราปฏิบัติเอง เราได้ผลเอง

เธอไม่ต้องไปสนใจส่วนประกอบอื่นๆ ก็ได้ อย่างอื่นเป็นเพียงพิธีกรรมพิธีการ ที่มาจากวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน ใครชอบใครสนใจทางใดก็ต้องไปทางนั้น บางคนชอบทำบุญวัตถุก็เรี่ยไรเงินสร้างโน่นสร้างนี่ บางคนชอบประเพณีก็ไปเวียนเทียนไปถวายสังฆทาน

ส่วนเรื่องพระสงฆ์นั้นมี ๒ อย่าง คนที่บวชแล้ว ยังไม่ได้ปฏิบัติมาก ยังไม่ได้ศึกษามาก ก็ยังเป็นปุถุชนเหมือนเรานี่เอง แต่ห่มผ้าเหลืองท่านเรียกว่า **สมมุติสงฆ์** ส่วนพระที่ปฏิบัติดี มีคุณธรรมมาก ท่านเป็นอริยสงฆ์ **อริยสงฆ์**จึงจะเป็นองค์หนึ่งในพระรัตนตรัยที่เราบูชา ส่วนสมมุติสงฆ์ยังไม่ได้เป็นองค์หนึ่งในพระรัตนตรัยที่เราบูชา เป็นเพียงผู้ศึกษา

ธรรมเท่านั้น

พระดีๆ มีอยู่มาก มีความสำรวมมาก มีความประพฤติดีมาก แต่บางทีสมใจอาจจะยังไม่ได้พบ ก็อย่าไปนึกว่าไม่มี ทำให้เสียศรัทธาไป

ต้นไม้จะมีแต่แก่นอย่างเดียวก็ไม่ได้ มันต้องมีเปลือก มีกระพี้ มีใบใหม่ ใบเก่า ใบเหลือง มีดอกใหม่ ดอกโรย มีทุกอย่างนั่นแหละ สุดแต่ใครจะเลือกเป็นส่วนไหน เธอก็เลือกเอาธรรมะมาปฏิบัติเสียเถอะ อย่าให้บางอย่างที่แม้มันดีบ้าง ไม่ดีบ้าง แต่ก็มีอยู่นั่นมาทำลายโอกาสที่เธอจะได้มีธรรมะในใจ

สิ่งที่เธอติดข้องอยู่นั้นไม่ใช่เนื้อหาของศาสนา

พระธรรมต่างหากที่เป็นสิ่งสำคัญ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา"

"การทำจิตให้สงบนั้น อย่าเพิ่งเข้าใจว่ามาทำวันเดียวหรือสองวันมันจะสงบได้ ต้องพยายามทำเรื่อยๆ ไปให้เห็นความสงบ ทำบ่อยๆ ยืน เดิน นั่ง นอน ต้องมีสติอยู่เสมอ"

"ข้าแต่นายนิรยบาล.. ขอท่านจงเอ็นดูกรุณาพาข้าไปส่งยังมนุษย์โลกก่อนเถิด ข้ากลับไปแล้วจะได้สร้างกุศลให้หนักหนา ข้าจะให้ทาน ข้าจะสำรวมจิตรักษาศีล ข้าจะทรมานจิตจำเริญภาวนา จะไม่กระทำการอันเป็นบาปหยาบช้าแม้แต่สักนิดหนึ่งเลย ท่านจะอนุญาตชั่วคราวเพื่อให้ข้าได้ไปทำกิจอันดีงามเหล่านี้ก่อนจะได้หรือไม่"

นายนิรยบาลได้ฟังเช่นนั้น ก็พลันตอบด้วยเสียงอันดังว่า

"แต่ก่อนนี้ ท่านมีความประมาท บัดเดี๋ยวนี้ท่านจะมาร้องไห้ร่ำไรไปไย ท่านจงเสวยผลกรรมอันท่านกระทำมานั้นเถิด เราอนุญาตให้ไม่ได้"

สัตว์นรกเรวดีจึงร้องไห้กล่าวต่อไปว่า

"ถ้าเช่นนั้นเมื่อท่านทั้ง ๒ ได้เห็นท่านผู้ใดใครผู้หนึ่งจะไปสู่มนุษย์โลกแล้ว ขอท่านจงเอ็นดูกรุณาช่วยสั่งให้เขา ไปบอกแก่ลูกข้าในเมืองพาราณสีด้วยว่า ขอให้ลูกข้าจงเร่งทำบุญให้ทาน จงอย่าด่าสมณพราหมณ์ อันว่าความตระหนี่เป็นบาปธรรมที่ลามก เป็นที่ประชุมแห่งบาปทั้งหลาย มีความโลภเป็นต้น เป็นเหตุให้มิได้อยู่ในวิมานสวรรค์ ข้าพ้นทุกข์จาก

ที่นี่ไปแล้ว หากมีวาสนาจะได้ไปเกิดเป็นมนุษย์อีก”

– ข้าจะรักษาศีลให้บริสุทธิ์

– ข้าจะทำบุญกุศลให้มาก

– ข้าจะบริจาคทานให้เต็มที่

– ข้าจะสร้างอารามและที่จงกรม

– ข้าจะรักษาศีล ๕ ด้วยจิตเลื่อมใส

– ข้าจะสมาทานเอาองค์ ๘ ประการในวันอุโบสถ

“ฮือ... เจ้าจะคิดทำอะไรๆ ในภายหน้านั้น ข้าไม่รับรู้ด้วย แต่บัดนี้ต้องลงนรกก่อน ข้าฟังเจ้ารำพันพรรณนาก็เสียเวลามานาน และให้รำคาญนักหนา” ว่าดังนี้แล้ว นายนิรยบาลก็จับสัตว์นรกเรวดีนั้นให้ห้อยหัวลงเบื้องล่าง เอาเท้าขึ้นเบื้องบน โยนลงไปในนรกอันเต็มไปด้วยมูตรคูถและสิ่งโสโครก ซึ่งมีกลิ่นเหม็นอย่างร้ายกาจ ให้ได้ทุกข์ทรมานอยู่ในนั้นต่อไป

คำสนทนาระหว่างนางสัตว์นรกเรวดี กับ นายนิรยบาล เป็นข้อคิดได้อย่างดี สำหรับมนุษย์ที่ไม่กลัวบาปทั้งหลาย อย่าคิดว่าการกระทำชั่วไม่มีผล นรกสวรรค์ไม่มีจริงเมื่อเจอนรกเข้าจริงๆ แล้วก็จะมาร้องโอดครวญเหมือนดั่งสัตว์นรกเรวดี ต่อให้ร้องจนเสียงแหบ อ้อนวอนจนเสียงแห้ง ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ทีเป็นมนุษย์ **“ไฉนไม่ทำความดี พอตายไปเป็นผี**

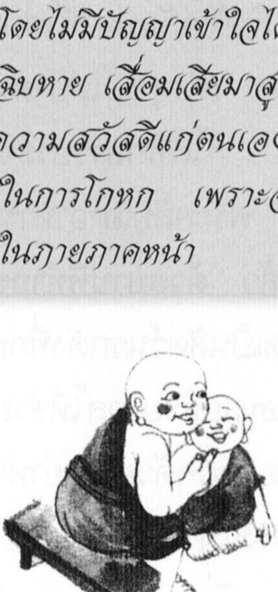
กลับเห็นความดีเป็นสิ่งสำคัญ” นี่แหละหนาชีวิตของมนุษย์ **“เมื่อไม่เห็นโลงศพก็ไม่หลั่งน้ำตา ไม่รู้จักเข้าวัดเข้าวา เพื่อทำบุญกุศล”** อันที่จริงคนเราก็เข้าโรงมาแล้วหลายโรง แต่ก็ไม่ได้ฉุกคิดอะไรที่ดีๆ ขึ้นมาได้เลย **โรงแรกก็คือโรงเหล้า เมาแล้วเข้าโรงแรม หมดตัวเข้าโรงจำนำ ทะเลาะวิวาทกันก็เข้าโรงพัก ตัดสินคดีความก็ไปโรงศาล โรคภัยเบียดเบียนไปโรงพยาบาล สุดท้ายก็ไม่พ้นโลงศพ...**

คงอยากจะรู้ละซิว่าทำไมนางเรวดีจึงเป็นเช่นนี้ จะบอกให้ก็ได้ว่า นางเรวดีเมื่อตอนเป็นมนุษย์ เป็นคนที่ขี้เหนียวตระหนี่เหนียวแน่นบริภาษด่าพระที่มารับบิณฑบาตร ไม่เว้นแม้กระทั่งพระอรหันต์ กับข้าวกับปลาที่ใส่บาตร ก็เอาแต่ของที่เป็นเดน เอาของบูดๆ เน่าๆ ใส่บาตร พอพระเอาทิ้งไปเพราะเห็นว่าฉันไม่ได้ ก็ได้ทีกล่าวประจานพระอีกว่าอุตส่าห์หาอาหารมาใส่บาตร พระกลับเอาอาหารทิ้งไป ต่อนี้ไปก็จะไม่ใส่บาตรอีกต่อไปแล้ว **ด้วยบาปที่ทำกรรมที่แต่ง** เป็นเหตุให้นางเรวดีตายไปเกิดเป็นสัตว์นรกดังที่กล่าวมา แล้วก็มานั่งโอดครวญอ้อนวอนต่อนายนิรยบาลให้ช่วยผ่อนผัน อ้อนวอนไม่ได้ก็ขอให้ช่วยไปบอกลูกๆด้วยว่าอย่าทำชั่ว ให้ประพฤติดีเพราะนรกสวรรค์มีจริงแม่ได้เห็นมาแล้ว แล้วก็มานึกถึงความดีแห่งการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ตั้งใจว่า

ถ้าได้กลับไปเกิดเป็นมนุษย์อีก ก็จะทำแต่ความดี สำหรับนางเรวดีอาจหมดสิทธิ์ แต่บุคคลที่มีสิทธิ์ในการทำความดีก็คือคนที่ได้มาอ่านบทความถึงตอนนี้ **ถ้ายังไม่รักตัวกลัวความผิดกันอีก ก็ไม่รู้ว่าจะเอาอะไรมาสอนกันแล้ว**

คนเราเริ่มต้นหัดโกหกคนอื่นก่อน ต่อมาวิบากกรรมก็จะย้อนมาบังคับ คนชอบโกหกนั้นไม่ให้เห็นสัจจะความจริงทั้งหลาย เขาผู้นั้นจึงถูกจิตตัวเองโกหก ทำให้คิดอะไรผิดพลาดจนตัดสินใจทำอะไรที่เป็นโทษแก่ตัวเองอย่างมากมาย โดยไม่มีปัญญาเข้าใจได้เลยว่าสิ่งที่กำลังทำนั้นจะนำความฉิบหาย เสื่อมเสียมาสู่ตนเองในภายหลัง

ฉะนั้นผู้หวังความสวัสดีแก่ตนเอง จงอย่าฝึกฝนตัวเองให้ชำนาญในการโกหก เพราะจะนำความฉิบหายใหญ่หลวงมาให้ในภายภาคหน้า

โอสถชุบชีวิต

นานมาแล้วที่ชายหนุ่มผู้นี้ ได้เดินทางไกลหลายร้อยลี้ เพื่อเสาะหาตำราปรุงโอสถชุบชีวิต สามารถช่วยชุบชีวิตคนตายให้ฟื้นกลับคืนมาได้ เขาคิดในใจว่าถ้าค้นพบตำราโอสถนี้จะทำให้เขาร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐีทีเดียว หลายปีผ่านไปเขาก็ได้ค้นพบคัมภีร์เก่าแก่เล่มหนึ่งที่บอกสูตรโอสถวิเศษนี้ไว้

จากนั้นเขาจึงเริ่ม ลงมือปรุงยาตามขั้นตอนของตำราจนเวลาผ่านไปหลายปีโอสถที่เขาปรุงก็ใช้ได้ผล เมื่อเขานำยาออกไปขาย และทดลองให้เห็นว่าสามารถชุบชีวิตคนและสัตว์ได้จริง ผู้คนก็พากันมาขอซื้อยาจากเขาจำนวนมาก แต่ด้วยเหตุที่ยานี้จะมีอายุเพียง ๑ สัปดาห์ ก็เสื่อมคุณภาพ ผู้คนจึงต้องคอยมาซื้อหาไปเก็บไว้ใช้เผื่อฉุกเฉิน ทำให้เขามีรายได้เป็นจำนวนมากเข้าขั้นเศรษฐี มีบ้านหลังใหญ่โต มีข้าทาสบริวารจำนวนมาก แต่เขาก็ไม่เลิกปรุงยา ทุกๆ วันเขาจะขลุกอยู่ในห้องปรุงยาเพียงลำพัง และไม่ยอมให้คนในบ้านคนใดแม้แต่ลูกเมียของเขาเข้าไปในห้องปรุงยาอย่างเด็ดขาด และถึงแม้จะมีคนมาอ้อนวอนขอเป็นศิษย์สักเท่าใด เขาก็ไม่สนใจ เพราะเขากลัวว่าสูตรลับที่เขาค้นพบมา ด้วยความยากลำบากนั้นจะรั่วไหล เขาคิดว่าจะเปิดเผยสูตรก็ต่อเมื่อเขาแก่ตัวลงมากๆ

และทำอะไรไม่ไหวแล้วเท่านั้น แต่นี่เขายังดูหนุ่มแน่น อีกนานกว่าที่เขาจะตาย

หลายปีที่เขาใช้ชีวิต ส่วนใหญ่อยู่แต่ในห้องปรุงยาแคบๆ ทำให้วันหนึ่งเขาล้มเจ็บลง ลูกเมียจึงอ้อนวอน ขอให้เขาบอกสูตรปรุงยาวิเศษ เผื่อว่าเขาตายจะได้นำยานี้มาช่วยชุบชีวิตได้ แต่ชายหัวดื้อก็ไม่ยอมบอก เพราะคิดว่าตนไม่ได้เป็นอะไรมาก จึงพยายามตะเกียกตะกาย ลุกจากที่นอนตรงไปยังห้องปรุงยาเพื่อจะปรุงยาขึ้นมาไว้ใช้ แต่ขณะที่เขากำลังจะผสมตัวยา เขาก็เกิดหน้ามืดฟุบลงไปที่พื้น และขาดใจตาย โดยไม่ทันที่จะได้ปรุงโอสถไว้สำหรับชุบชีวิตตัวเอง

การใช้ชีวิตอย่างหลงมัวเมา ในวัยว่ายังเป็นสาวเป็นหนุ่มอยู่เสมอ ไม่เจ็บไม่ตายง่ายๆ ถือเป็นการใช้ชีวิตอย่างประมาทขาดการเตรียมพร้อม และวางแผนอนาคตที่ดี เพราะแท้จริงแล้ว ไม่มีมนุษย์ปุถุชนคนใดที่จะล่วงรู้วันตายของตัวเองได้เลย ที่สำคัญ คือ ไม่มีโอสถใดในโลกนี้ที่จะช่วยชุบชีวิตให้ฟื้นคืนมาได้ มีแต่ธรรมโอสถของพระพุทธองค์เท่านั้นที่จะช่วยชุบชีวิตที่หลงผิดติดอยู่ในกิเลสต่างๆ ให้หวนกลับมามีชีวิตที่สะอาด สว่าง สงบ อีกครั้ง เป็นโอสถที่ผู้ใช้ยืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่าได้ผลจริงแท้แน่นอน

พระในบ้านคือ พ่อ~แม่

ความเป็นพระในบ้านของพ่อแม่นั้น จะมีสักกี่คนกันที่รู้ เพราะเรามักจะมุ่งหากันแต่พระนอกบ้าน หากันแต่พระที่ไม่มีลมหายใจ แม้จะต้องซื้อหามาด้วยราคาแพง แม้จะต้องลงทุนลงแรงมากมายกว่าจะได้มา และก็มักจะเฝ้าปรนเปรอหรือบูชาแต่พระนอกบ้านเช่นนั้นเท่านั้น แต่พระในบ้านซึ่งมีลมหายใจอยู่ หรือใกล้ชิดอยู่กับตัวเราตลอดเวลา เรากลับมองข้ามไปเสีย เรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นคนอยู่ในวัยไหน ฐานะอย่างไร ย่อมเป็นเหมือนกันได้ทุกที่

เหมือนกันในข้อที่ไม่รู้จักว่าพระในบ้านคือใคร

มีเรื่องที่เล่ากันสืบมาว่า มีคุณนายคนหนึ่งเป็นคนใจบุญพอควรทีเดียว ดูได้จากการที่ตักบาตรทุกเช้า และหลังจากนั้นก็จะถือสำรับกับข้าว ที่บรรจงจัดอย่างประณีตแล้วนำไปวัดแห่งหนึ่งทางฝั่งพระนคร เพื่อถวายท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ผู้เป็นเจ้าอาวาส เพราะมีความเคารพนับถือในจริยาวัตรของท่าน และชอบฟังท่านคุยหรือเล่าเรื่องอะไรต่อมิอะไรให้ฟัง เรียกว่ามีเวลาว่างหลังจากตักบาตรตอนเช้าแล้ว คุณนายคนนั้นเป็นต้องมาวัดให้ได้ทุกวัน อาหารที่จัดมาก็ประณีตทุกอย่างเพื่อให้สมกับนำมาถวายสมเด็จฯ อยู่คุยกับท่านพอสมควรแล้ว

ก็กราบลากลับ ทำอยู่เช่นนี้เป็นประจำ

วันหนึ่งหลังจากคุณนายกลับแล้ว พระหนุ่มรูปหนึ่งซึ่งเป็นศิษย์ก้นกุฏิของสมเด็จฯ ได้กราบเรียนว่า คุณนายคนนี้เป็นคนใจบุญสุนทานจริง แต่เคยได้ยินว่าเป็นคนใจแคบ มีแม่อยู่ที่บ้านด้วยก็ปล่อยให้อดๆ อยากๆ ไม่ค่อยเอาใจใส่ ปล่อยให้อยู่ในห้องแคบๆ ที่เรือนคนใช้หลังบ้าน ส่วนตัวเองพร้อมลูกๆ อยู่บนตึกใหญ่สะดวกสบายทุกอย่าง เขาว่าตอนอยู่บ้านนั้นพูดจากับแม่ ฟังไม่ค่อยได้เลย ผิดกับที่มาพูดอยู่ที่วัดอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ แม่จะเดินออกมาหน้าบ้านบ้างก็ไม่ได้ กลัวเขาจะเห็นว่ายังมีแม่แก่อยู่ในบ้านอายเขา มีคนมาเล่าให้ฟังเช่นนี้หลายรายแล้ว เท็จจริงอย่างไรไม่ทราบได้

ฝ่ายสมเด็จฯ ท่านได้ฟังพระว่าก็ไม่พูดอะไร นั่งฟังเฉยอยู่ ต่อมาอีกหลายวันท่านไปกิจนิมนต์นอกวัด และบังเอิญขากลับต้องผ่านทางบ้านคุณนายด้วย ท่านจึงแวะบ้านคุณนายก่อน คุณนายดีใจมากที่สมเด็จฯ มาถึงที่บ้าน เพราะไม่เคยมีพระมาที่บ้านเลยในยามปกติ นอกจากเวลาทำบุญเท่านั้น จึงถือว่าเป็นนิมิตมงคลอย่างสูงสุดที่พระขั้นสมเด็จฯ มาเหยียบบ้าน จึงเรียกลูกหลานเข้ามากราบไหว้ท่านเป็นการใหญ่ ให้ท่านอวยชัยให้พรลูกหลาน แล้วชวนท่านคุยเรื่องต่างๆ มากมาย สมเด็จฯ ท่านก็คุยบ้างถามสุขทุกข์บ้างตามธรรมเนียม

ตอนหนึ่งสมเด็จฯ ท่านถามคุณนายว่า *“พระในบ้านของคุณนายมีบ้างไหม?”*

คุณนายได้ยินเข้าก็รีบตอบว่า พระในบ้านของตนมีมากมาย เป็นพระเก่าๆ ทั้งนั้น สมัยสุโขทัยก็มี สมัยเชียงแสนก็มี พร้อมกับพูดอวดใหญ่ และชวนสมเด็จฯ ขึ้นไปดูห้องพระข้างบน (คงไม่มีแผนอะไร?)

สมเด็จฯ ท่านทราบว่าคุณนายยังเข้าใจผิดอยู่ จึงถามขึ้นว่า

“ได้ทราบว่าคุณนายยังมีแม่อยู่มิใช่หรือ เดี๋ยวนี้ท่านอยู่ไหนเล่า?”

คุณนายได้ยินเข้าถึงกับเสียวแปลบเข้าไปในหัวใจ ไม่นึกว่าจะถูกจู่โจมด้วยคำถาม ชนิดฟ้าแลบอย่างนี้จากสมเด็จฯ จะตอบไปตามตรงว่าแม่อยู่หลังบ้าน ก็กลัวสมเด็จฯ จะเดินไปดู และจะเห็นสภาพความเป็นอยู่ของแม่แล้วท่านจะตำหนิเอาได้ ก็เลยอึกๆ อักๆ ตอบส่งๆ ไปว่า ตอนนี้แม่ไม่อยู่ออกไปเยี่ยมญาติคงอีกนานกว่าจะกลับ

แน่ะ! คอยกันท่าไว้เสร็จ กลัวสมเด็จฯ จะนั่งคอยพบ

สมเด็จฯ ท่านก็ไม่ต่อความอีก เพราะเริ่มจะรู้ว่าอะไรเป็นอะไรแล้ว พอสมควรแก่เวลาท่านก็ลากลับ หลังจากนั้นก็พบกับคุณนายอีกเป็นประจำเหมือนเคย จนวันหนึ่งท่านเห็น

คุณนายยิ้มแย้มแจ่มใสดี พูดคุยรื่นเริงเรื่องการทำบุญสุนทาน และยังมีเวลาอีกพอควรที่จะถึงเวลาเพล ท่านจึงถามขึ้นว่า

"พระในบ้านของโยม โยมดูแลเรียบร้อยดีแล้วหรือ?"

คุณนายก็ตอบอย่างยิ้มย่อง ด้วยความเข้าใจผิดเช่นเคยว่า

"เจ้าค่า อิฉันจัดถวายท่านเรียบร้อยทุกวันแหละค่ะ ก่อนจัดมาถวายท่านนี่ อิฉันต้องจัดถวายในห้องพระก่อน จุดธูปเทียนบูชาถวายข้าวพระเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำมาถวายที่วัดนี่แหละ พระเดชพระคุณไม่ต้องห่วงหรอก อิฉันทราบดีว่าอะไรเป็นอะไร"

อวดสรรพคุณของตัวไปโน่นเลย

"อาตมามิได้หมายถึงพระพุทธรูปนะโยม พระในบ้านที่อาตมาถามถึงนี่หมายถึง พระที่มีลมหายใจ คือแม่ผู้มีพระคุณของโยมน่ะ"

ถึงตอนนี้คุณนายเลยนิ่งเป็นรูปปั้นไปโดยอัตโนมัติ ส่วนสมเด็จฯ ท่านก็พูดต่อไปเรื่อยๆ

"คนเราน่ะมีพระอยู่ในบ้านกันทุกคน พระที่มีลมหายใจนะ บางคนมีพ่อ บางคนเหลือแม่ บางคนโชคดีเหลือทั้งพ่อทั้งแม่อยู่ในบ้าน นับเป็นบุญมหาศาล ใครเหลือเท่าไรก็ควรจะได้เอาตาดูเอาหูใส่ท่านบ้าง ไม่ใช่ปล่อยปละละเลย

ไม่เอาใจใส่ ปล่อยให้ท่านอดๆ อยากๆ เจ็บไข้ได้ป่วยอย่างไร ก็ดูแลท่านบ้าง ท่านแก่แล้ว ท่านกินท่านใช้จะหมดเปลือง ไปสักเท่าไรเชียว ใช่ไหมโยม?"

"เจ้าค่ะ ใช่" จำใจเงยหน้ามองตาสมเด็จฯ แล้วตอบ

"โยมก็เหมือนกัน" สมเด็จฯ พูดตรงๆ เลยคราวนี้ เรียกว่าหลังจากขึ้นสายมานานแล้ว ตอนนี้ก็ปล่อยธนูออกไป เลยทีเดียว เพราะท่านทราบดีว่า คนเราบางคนนั้นต้องว่าต้อง สอนกันแบบตรงๆ จึงจะรู้สึก

"ทราบว่าเหลือแม่อยู่คนเดียวเท่านั้น แต่โยมไม่ค่อย สนใจในความเป็นอยู่ของท่านเท่าไรนัก ปล่อยให้อยู่ในห้อง แคบๆ อับทึบแทบไม่มีอากาศหายใจอยู่หลังบ้าน ทั้งๆ ที่ ความจริงแล้วท่านเป็นเจ้าของบ้าน และที่ดินทั้งหมดที่โยมอยู่ โยมอยู่อย่างสบาย แต่ปล่อยให้ท่านลำบาก ไม่สงสารท่าน บ้างหรือ?"

ตอนนี้คุณนายนิ่งเงียบจริงๆ ตอบไม่ได้เพราะก้อนสะอื้น กำลังแล่นขึ้นมาจุกคอ

"โยมจัดอาหารถวายพระในห้องพระได้ทุกวัน แต่ พระในบ้านอีกองค์หนึ่ง คือแม่ โยมไม่เคยจัดหาให้ และ ตอนที่จัดหามาให้อาตมานี่ อาตมาสังเกตดู โยมจัดมาอย่าง ดีทีเดียว ทำก็ประณีตบรรจง เมื่อก่อนอาตมายังไม่รู้ว่าอะไร

เป็นอะไร ก็ฉันของโยมไปตามปกติ แต่ตอนนี้บอกตามตรงว่ามันกลืนไม่ค่อยลงมาหลายวันแล้ว เพราะอาตมารู้ว่าอาตมานี่เป็นพระในวัด ดูจะเอาเปรียบพระในบ้านของโยมเกินไป เลยกลืนไม่ลง อาตมาน่ะอย่างไรก็ได้ พระเราจะเลือกฉันแต่ที่ดีๆ ไม่ได้ โยมลองคิดดู...”

ท่านเว้นระยะนิดหนึ่งแล้วพูดต่อ

“อาตมาคิดมาหลายวันแล้วว่าจะพูดดี หรือไม่พูดดี สุดท้ายตกลงใจว่าพูด เพราะเห็นใจแม่ของโยม สงสารโยมแก เพราะผลการกระทำของโยมจะตกแก่ตัวโยมต่อไป ลูกหลานของโยมเองก็เห็นโยมทำกับแม่เช่นนี้ มันก็จะจำเอาไป แล้วทำกับโยมบ้าง และทำกันต่อๆ ไป ไม่สิ้นสุดสักที เพราะเห็นว่าแม่ทำได้ ยายทำได้ เราก็ทำได้เหมือนกัน อาตมาพูดแล้วโยมจะโกรธจะเคืองอาตมาก็ตามใจเถอะ อาตมาพูดด้วยความหวังดีต่อโยม โยมลองคิดดูให้ดีก็แล้วกันนะโยมนะ”

น้ำตาเจ้ากรรม มันพังลงจากทำนบตาของคุณนายเมื่อไรไม่ทราบ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีแล่นเข้าจับหัวใจตามวิสัยของคนผิดที่กลับตัวกลับใจได้ทันเวลา สะอื้นพลางกราบลาสมเด็จฯ โดยไม่กล่าวคำอำลาสักน้อยหนึ่ง จะโกรธสมเด็จฯ ที่พูดจี้ใจดำหรือไม่ ไม่ทราบได้

แต่หลังจากนั้น สมเด็จฯ ท่านก็ได้ทราบข่าวมาว่าคุณนายเงียบเหงาไปไม่ร่าเริงเหมือนแต่ก่อน และจัดการย้ายห้องแม่ให้ไปอยู่ติดๆ กับห้องตนบนตึกใหญ่ชั้นล่าง ดูแลปรนนิบัติท่านอย่างดี ไม่ค่อยออกนอกบ้านเช่นแต่ก่อน และกว่าจะเข้ามาหาสมเด็จฯ อีกก็ต่อเมื่อเวลาล่วงไปแล้วได้หลายเดือน

ไม่กล้าเข้าหน้าสมเด็จฯ เพราะความละอายใจนั่นเอง

สาธุ ! นับเป็นบุญของคุณนายคนนั้น ที่ได้พบพระเช่นสมเด็จฯ องค์นั้นเสียก่อน และเป็นบุญยิ่งนักที่กลับเนื้อกลับใจเสียใหม่ได้เมื่อยังไม่สายเกินไป เวลาที่จะสนองพระคุณแม่นั้นยังพอมีอยู่บ้าง แม้ว่าจะเพียงเล็กน้อยก็ยังดีผิดกับบางคน กว่าจะรู้ว่าพ่อแม่เป็นพระในบ้านผู้ประเสริฐก็สายเสียแล้ว คือกว่าจะรู้ก็ต่อเมื่อท่านทั้งสองไม่มีตัวตนอยู่ในโลกนี้แล้ว หรือบางคนแม้จะมีผู้พูดกรอกหูให้ฟังอยู่ทุกวัน ก็ยังไม่รู้สึก ปล่อยให้พระในบ้านของตนลำบากลำบนอยู่เหมือนเดิม

ก็แล้วมาถึงตัวท่านบ้างละ ขอถามว่าพระในบ้านของท่านยังสบายดีอยู่หรือ?

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)
ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต

การเลี้ยงน้ำใจ พ่อ~แม่

การเลี้ยงร่างกายพ่อแม่ ให้อยู่เย็นเป็นสุขยังหาเพียงพอที่จะ "เปลื้องหนี้" ที่ท่านเคยให้เราได้ไม่ เพราะหนี้ของท่านที่มีต่อเรานั้น เป็นหนี้ชนิดที่ไม่ใช่เพียงท่วมบ่าท่วมหูเท่านั้น แต่เป็นหนี้ชนิดท่วมหัวทีเดียว เราจะทดแทนเพียงเล็กน้อยหาคุ้มไม่ เลี้ยงกายท่านยังไม่พอ ยังต้องเลี้ยงน้ำใจท่านควบคู่กันไปด้วย

การเลี้ยงน้ำใจพ่อแม่ก็คือ การไม่ทำให้พ่อแม่ช้ำใจเสียใจหรือถึงกับน้ำตาตกเพราะเราเป็นต้นเหตุ การที่เราผู้เป็นลูกประพฤติตนตามคำแนะนำตักเตือนของท่าน เป็นคนอ่อนน้อมไม่หัวดื้อ ถือรั้น มีสัมมาคารวะ รักเคารพท่านทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ถือโทษโกรธเคือง และไม่แสดงความไม่พอใจออกมาให้ท่านเห็น ให้ท่านน้อยใจ โดยถือว่าท่านเป็นพระจริงๆ การพูดจาหรือการแสดงกิริยาอื่นก็เป็นไปด้วยความยำเกรง มีความยกย่องนับถืออยู่ในที การประพฤติปฏิบัติตนของเราอย่างนี้ ย่อมจะนำความแช่มชื่นเบิกบานใจ และความพอใจมาให้ท่านได้ เพราะพ่อแม่นั้นพอเห็นลูกเชื่อถ้อยฟังคำเท่านั้นก็เป็นอันหมดห่วงไปได้ระดับหนึ่งแล้ว ความกังวลว่าลูกจะไม่ดีดังใจนึก ความกลัวว่าลูกจะลำบากลำบนใน

วันหน้าก็จะหมดไป เมื่อท่านหมดห่วงใยในตัวเรา ท่านก็จะกินได้นอนหลับ จิตใจก็พลอยสบายไปด้วย

เป็นการต่ออายุท่านได้เสียด้วย

จริงอยู่ บางทีเราอาจจะอยู่ห่างพ่อแม่ ด้วยไปมีครอบครัวอยู่ที่อื่น คือ ตัวอยู่ไกลไม่อาจจะอยู่ใกล้ชิดได้นานๆ ก็ไปหาท่านบ้าง ไปเยี่ยมเยียนถามไถ่สุขทุกข์ท่านบ้างตามโอกาส ยามเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไปดูแลรักษาท่าน หรือทำประการอื่นๆ ที่จะทำให้ท่านเกิดความสบายใจ การทำเช่นนี้เป็นการเลี้ยงจิตใจท่านทั้งนั้น และเป็นการสนองความหวังของท่าน เพราะพ่อแม่นั้นอุตส่าห์เลี้ยงเรามาก็เพื่อประสงค์ว่า

ยามมีกิจ หวังให้เจ้า เฝ้ารับใช้
ยามป่วยไข้ หวังให้เจ้า เฝ้ารักษา
ยามถึงคราว ล่วงลับ ดับชีวา
หวังให้เจ้า ปิดตา เวลาตาย ฯ

รวมความว่า การเลี้ยงน้ำใจพ่อแม่ก็คือการทำอย่างไรก็ได้ที่จะให้ท่านเกิดความเบิกบานใจ ไม่ทุกข์กังวลเดือดร้อนหรือไม่สบายใจ เพราะการกระทำของเรา เพราะเราเป็นต้นเหตุ

และการเลี้ยงจิตใจนี้ สำคัญกว่าการเลี้ยงร่างกายมากนัก เพราะพ่อแม่นั้นแม้จะกินอิ่มนอนอุ่นเพียงไร หากเกิดความ

ไม่สบายใจต้องแอบร้องไห้เพราะลูก ลูกไม่เคยเอาตาดูเอาหูใส่ ไม่เคยคำนึงถึงท่าน แทบจะลืมว่ามีท่านอยู่ในโลกนี้ด้วย หรือชอบทำตัวเหลวไหล ไม่เชื่อฟังคำเตือน ชอบก่อแต่เรื่องวุ่นวายให้ท่านกระเทือนจิตใจไม่เว้นแต่ละวัน เมื่อเป็นเช่นนี้ เลี้ยงร่างกายจะได้ประโยชน์อะไร เพราะใจไม่เป็นสุขเสียแล้ว

แม้กินก็จะกินไม่ได้ แม้นอนก็จะนอนไม่หลับ แล้วร่างกายจะทนไหวหรือ

แต่ผู้ที่จะเลี้ยงพ่อแม่ได้นั้น ก่อนอื่นต้องรู้จักธรรมดาของคนแก่ด้วย หากไม่รู้กันเสียก่อนก็อาจจะเลี้ยงไม่ได้ หรือเลี้ยงได้แต่ไม่นานนัก ก็จะเกิดความเบื่อหน่ายชิงชังขึ้นมากลางคัน แล้วจะบ่นว่าคนแก่เอาใจยากและเลี้ยงยาก

ขึ้นชื่อว่าคนแก่แล้วย่อมเป็นเหมือนๆ กันหมด เพราะเป็นธรรมดาของคนแก่ คือ จู้จี้ ขี้บ่น จุกจิก หลงลืม ขี้รำคาญ เห็นลูกเห็นหลานทำอะไรเป็นขวางหูขวางตาไปหมด คือมักไม่ชอบใจไม่ถูกใจอยู่ร่ำไป ทั้งจะทำอะไรให้ถูกใจท่านก็ยากด้วย เพราะการปรับใจ ปรับอารมณ์ของคนแก่นั้น ไม่ไวไฟเหมือนกับตอนเป็นหนุ่มเป็นสาวหรือตอนอายุยังน้อย ทั้งนี้เพราะมีความคิดละเอียดสุขุมรอบคอบขึ้น ไม่ตกอยู่ในอารมณ์อื่นได้ง่ายๆ

ที่ว่าควรรู้จักคนแก่ให้ดีก็คือ ควรรู้ธรรมชาติของคนแก่

ว่าเป็นเช่นนี้ พอรู้แล้วจะได้เห็นว่าที่คนแก่จู้จี้ขี้บ่นหรือเอาใจยากนั้นเป็นธรรมดาไม่ได้จริงจังอะไรนัก จะถือเอาเป็นอารมณ์จนเกินไปไม่ได้ และอย่าได้ถือเป็นจริงเป็นจังจนถึงกับเมื่อเห็นท่านทำอย่างนั้นแล้วพาลไปโกรธเคืองไม่พอใจ หรือไปถกเถียงท่านเลย การทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการเติมเชื้อไฟโกรธให้คนแก่ไปเสีย การเลี้ยงคนแก่ต้องอดต้องทน ท่านก็บ่นของท่านไปตามเรื่องตามราวเอานิยายอะไรไม่ได้นักหรอก

ท่านว่า จะเลี้ยงคนแก่ให้ได้ดีต้องพก "พระปิดทวาร" จึงจะเลี้ยงได้

การที่ท่านให้พกพระปิดทวารนั้น ท่านเปรียบให้เห็นว่าต้องทำตัวให้เหมือนกับพระปิดทวาร คือพระปิดทวารนั้นท่านปิดอวัยวะรับรู้อารมณ์ทั้งหมด ท่านปิดไว้มิดชิดดีนัก คือท่านปิดตา ปิดหู และปิดปากไว้ไม่ให้ตาเห็น ไม่ให้หูได้ยิน ไม่ให้ปากพูด ที่ให้พกพระแบบนี้เข้าไว้เท่ากับท่านแนะนำให้ดูพระปิดทวารเป็นตัวอย่างแล้วทำอย่างท่านบ้าง คือ ให้ปิดหูปิดตา ปิดปากบ้าง เพื่อให้จำง่ายๆ ถึงกับบอกไว้เป็นตำราว่า

- ปิดตาทั้งคู่ ปิดหูสองข้าง ปิดปาก เสียบ้าง นั่งนอนสบาย

- เปิดตาทั้งคู่ เปิดหูสองข้าง ไม่ปิดปากเสียบ้าง เป็นทุกข์จนตาย

คนเรานั้น บางครั้งแม้ตาจะไม่บอดก็ต้องทำเป็นตาบอดเสียบ้าง แม้หูไม่หนวกก็ต้องทำเป็นหนวกเสียบ้าง แม้ไม่เป็นใบ้ก็ต้องทำเป็นเหมือนใบ้เสียบ้าง เพื่อปิดกั้นอารมณ์ภายนอกไม่ให้เข้ามากระทบกระแทกให้กระเทือนใจได้

เลี้ยงคนแก่ต้องทำใจให้หนักแน่นและบางครั้งก็ต้องปิดตา ปิดหู ปิดปาก อย่างนี้จึงจะเลี้ยงท่านได้ เมื่อทำได้นอกจากจะเลี้ยงพ่อแม่ได้แล้ว ยังนั่งนอนสบาย ไม่รำคาญใจเมื่อได้เห็นเมื่อได้ยินท่านบ่น หรือทำไม่ถูกใจเพราะหลงๆ ลืมๆ อีกด้วย โดยมาคิดเห็นว่านั่นเป็นธรรมชาติเป็นธรรมดาของคนแก่ ท่านจู้จี้นักก็ทนฟังท่านไปสักครู่ ท่านเหนื่อยท่านก็หยุดไปเอง ท่านจะมานั่งบ่นเราได้ทั้งวันทั้งคืนเมื่อไร ท่านจะเอาแรงที่ไหนมา

สำคัญตอนที่ฟังอยู่นั้น อย่าให้พระปิดทวารหลุดหายไปได้เป็นดี หากหล่นหายเสียแค่เปิดตาเปิดหูขึ้นมาก็พอทำเนา หากเปิดปากขึ้นมาบ้าง คราวนี้แหละไฟประลัยกัลป์เชียวละ

(พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)
ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต)

แม่ย่ำ

คุณยายข้างบ้านอายุร่วม ๗๐ ปีแล้ว วันๆ ไม่ค่อยได้โผล่ไปไหน นอกจากร้านชำในหมู่บ้าน อยู่บ้านคนเดียวตลอด ทำงานจิปาถะเพราะไม่มีคนรับใช้ เห็นแล้วให้นึกเวทนา นึกถึงตัวเองยามแก่เฒ่าอย่างนั้นบ้าง ไม่ใช่คุณยายสิ้นไร้ไม้ตอกเสียทีเดียว เคยคุยกันหลายครั้งประสาเพื่อนบ้าน ก็ทราบว่าคุณยายเป็นข้าราชการบำนาญ มีรายได้เดือนละหมื่นกว่าบาท น่าจะเลี้ยงชีพได้มีความสุขตามอัตภาพ

คุณยายมีลูกสาวคนเดียว รับราชการเหมือนสามี ลูกชายเล็กๆ สองคนก็ติดรถพ่อแม่ไปโรงเรียน คิดว่าคุณยายคงเหงาไม่น้อย

ประหลาดที่ไม่ได้ยินเสียงวิทยุ ทีวี ทุกครั้งที่ดิฉันอยู่บ้าน

หรือคุณยายจะอ่านหนังสือธรรมะ ตามประสาคนแก่ เพราะเห็นสวมแว่นตาประจำ

แต่คงจะไม่มีเวลาหรอก

ไม่เคยเห็นคุณยายอยู่ว่าง ทำนั่นทำนี่อยู่ตลอด งานบ้านจุกจิกแค่ไหนใครๆ ก็ทราบ ยิ่งคนแก่ยิ่งอ่อนล้า เหน็ดเหนื่อยง่าย ไหนจะเก็บเสื้อผ้าเข้าเครื่อง ตากผ้า ไปซื้อกับข้าว เก็บผ้ารีด หุงข้าวทำกับข้าว กวาดบ้าน ถูเรือนจนเห็นแล้วสงสาร

เคยถามคุณยายว่าทำไมไม่จ้างลูกจ้างมาช่วยงาน คุณยายตอบว่าหมดเปลืองเปล่าๆ แค่นี้ลูกสาวก็บ่นแล้วว่าอะไรๆ ก็แพง ไม่ว่าค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่ากับขาว ฯลฯ

คุณยายเล่าเองว่า บำนาญออกก็ยกให้ลูกสาวหมด

แต่ลูกสาวกลับไม่ค่อยรัก และเคารพคุณยายเท่าที่ควรเหมือนบุตรพึงกระทำต่อผู้ให้กำเนิด บางวันได้ยินเสียงดุว่าดังๆ แรงๆ ไม่เกรงใจแม่ ไม่กลัวว่าข้างบ้านได้ยิน ไม่พอใจก็กระแทกกระทั้น หน้าบึ้งหน้างอ แต่เอาอกเอาใจบุตรกับสามีเป็นพิเศษ

คุณยายไม่เคยปริปากกับใครเลย แต่ดิฉันเคยเห็นคุณยายงกๆ เงิ่นๆ ออกมาเช็ดน้ำตานอกบ้านคนเดียว

ลูกสาว ลูกเขยกับหลานๆ กินอาหารกัน พูดคุยกันสนุกสนาน คุณยายหลบไปกินข้าวคนเดียวในครัว วันหยุดบางครั้งพวกลูกหลาน ออกไปเที่ยวนอกบ้าน คุณยายก็เงียบเหงาอยู่คนเดียวเช่นเคย

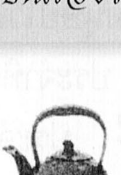
ที่พิเศษคือ คุณยายตื่นแต่เช้ามาหุงหาอาหารให้ลูกหลาน แล้วออกมาใส่บาตรพระวันละหนึ่งองค์เป็นประจำ เคยได้ยินลูกสาวบ่นว่าเรื่องหมดเปลือง แต่คุณยายนิ่งเฉยไม่ตอบโต้ คงทำบุญตักบาตรตลอดมา ไม่เคยหยุด ยกเว้นแต่จะเจ็บไข้จนลุกไม่ไหว

วันนั้นดิฉันพาลูกชายออกมาตักบาตร เนื่องในวันเกิดของแก มีโอกาสได้พูดคุยกับคุณยาย ดิฉันพูดอ้อมๆ ว่าคุณยายรักลูกมาก แต่ลูกไม่ค่อยรักแม่เลย คุณยายก็ตอบเบาๆ เหมือนกลัวใครได้ยิน

"ช่างเถอะคุณ ยายทำบุญแล้วกรวดน้ำ ขอให้ลูกอย่าต้องรับเวรรับกรรมที่ทำกับแม่แบบนี้เลยเมื่อเด็กๆ เขาก็เคยเห็นยายทำกับแม่ของยาย เหมือนเขาทำกับยายตอนนี้แหละ!"

แก้วผกา

"เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่า การทดแทนบุญคุณบิดา - มารดา เป็นเรื่องที่ท้าทายไม่น้อย ไม่ง่ายเกินไป และไม่ยากเกินไปจนเราทำไม่ได้ แต่คนในปัจจุบันนี้ส่วนมากมักปล่อยปละละเลยเรื่องนี้กันมาก ไม่ถือเอาเรื่องการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่เป็นเรื่องใหญ่ แต่กลับไปถือเอาเรื่องการเลี้ยงดูลูกเมียเป็นเรื่องใหญ่"

ยุคนี้ต้องยอมรับว่า เป็นยุคที่เทพเจ้าครองเมือง ไปไหนมาไหนเห็นแต่คนห้อย **จตุคามรามเทพ** ห้อยไปห้อยมากลายเป็นข่าวหน้าหนึ่งอยู่เสมอ...คนวิ่งราวจตุคามรามเทพ คนขโมยจตุคามรามเทพ *อย่างนี้จะเรียกว่า เทพช่วยคุ้มครองเราได้อย่างไร คนต่างหากที่ต้องคุ้มครองเทพ*

เอาเป็นว่าใครจะนับถือเทพองค์ใด หรือเทพในศาสนาใดก็ตามใจ แต่เทพองค์หนึ่งที่ถือว่า **สุดยอด** และ **ศักดิ์สิทธิ์**กว่าเทพองค์ใดๆ ในโลก คือ **พ่อแม่ พระพุทธเจ้าทรงถือว่าพ่อแม่เป็นพระของลูก ที่ลูกๆ ทุกคนจะได้เคารพกราบไหว้ท่านเป็นประจำ**

พ่อแม่ คือ พระพรหม พระผู้ประเสริฐศรี **พ่อแม่**สอนสั่ง ฟูมฟัก ให้รักดี สร้างชีวี ชี้อนาคต ให้งดงามเปรียบเหมือน **ร่มโพธิ์ใหญ่** เหนือใจลูก ให้รู้ผิด รู้ถูกครบองค์สาม ให้คิดดี ทำดี พูดดีตาม ให้พบความมงคลกุศลธรรมความเชื่อถือของคนโบราณมีว่า โลกนี้มีเทพที่เป็นใหญ่ คอยกำกับคุ้มครองมนุษย์ไว้เรียกว่า **ท้าวโลกบาล** มี ๔ ท่าน คือ **ท้าวธตรฐ** ประจำทิศตะวันออก **ท้าววิรุฬหก**ประจำทิศใต้ **ท้าววิรูปักษ์** ประจำทิศตะวันตก **ท้าวกุเวร**ประจำทิศเหนือ

ท้าวโลกบาล ซึ่งเป็นเทพเจ้าเหล่านี้ทำหน้าที่ปกป้องผองภัยให้ชาวโลกอย่างไร พ่อแม่ก็มีหน้าที่ปกป้องภัยให้แก่เลือดในอกของตน คือ ลูก อย่างนั้น และท่านก็ได้ทำหน้าที่มาก่อนใครทั้งหมด ก่อนท้าวโลกบาลทั้ง ๔ ด้วยซ้ำไป พ่อแม่ไม่เคยลืม และไม่เคยละทิ้งลูก ท่านจะปกป้องคุ้มครองเราตลอดมา คนโบราณจึงกล่าวว่า **ผู้ที่กตัญญูต่อพ่อแม่ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ แต่หากลูกคนใดทำให้พ่อแม่ต้องหลั่งน้ำตา ด้วยความเสียใจ ลูกคนนั้นสมควรได้ชื่อว่าลูกอกตัญญู**

จงเร่งรีบไปหาท่านผู้เป็น **พ่อแม่** และรีบตอบแทนพระคุณของท่านให้มากที่สุดเท่าที่ผู้เป็นลูกพึงกระทำได้ อย่ามัวแต่ผัดวันประกันพรุ่ง เพราะพวกเราไม่สามารถจะรู้ได้ว่าท่านจะจากพวกเราไปเมื่อใด หากถึงวันนั้นอาจสายเกินไป ***“จงกตัญญูเมื่อพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ ดีกว่าเซ่นไหว้ด้วยข้าวของมากมายเมื่อท่านตายแล้ว”***

จตุคามรามเทพ องค์ละเป็นร้อยเป็นพัน บางองค์สูงถึงหลักหมื่นหลักแสน ก็ยังแสวงหาซื้อมาได้ แต่อย่างไรเสียอาตมาก็ยังว่า **สู้องค์เทพที่บ้านไม่ได้** ศักดิ์สิทธิ์แน่นอน **ที่สำคัญคือ ไม่ต้องหาเงินมากๆ ไปเช่าซื้อ จนเหยียบกันตาย... ดังที่เป็นข่าวมาแล้ว**

พระพยอม กลฺยาโณ

บาป~บุญ มีจริงหรือ

เรื่องราวของบาปบุญมีจริงหรือไม่นี้ เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นจากคำบอกเล่าของตาเคลิ้ม ซึ่งได้เล่าให้อาตมาได้รับฟัง มาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๒

ตัวของตาเคลิ้มนั้น อาศัยอยู่ที่บ้านริมคลองแถวฝั่งธนบุรี และต้องใช้เรือในการเดินทาง ฝ่ายภรรยาของตาเคลิ้มชื่อ**ยายวาด** จะมีนิสัยชอบทำบุญให้ทานและช่วยกิจการงานวัดอยู่เสมอ ซึ่งแตกต่างจากตาเคลิ้มโดยสิ้นเชิง

ตาเคลิ้มนั้น นอกจากจะไม่ชอบทำบุญสุนทาน ไม่ศรัทธาพุทธศาสนา และไม่เชื่อในเรื่องของบาปบุญคุณโทษแล้ว ก็ยังจะรำคาญยายวาด ที่มักจะทำบุญตักบาตรอยู่เป็นประจำ และยังเห็นว่าการเข้าวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมนั้น เป็นการกระทำที่เสียเวล่ำเวลา และไม่ได้มีอะไรดีขึ้นมาเพราะทุกวันที่เป็นอยู่นั้น ฐานะทางบ้านของตาเคลิ้มก็ร่ำรวยมากพออยู่แล้ว เพราะการที่จะหมั่นทำบุญเพื่อให้มีกินมีใช้ไปถึงชาติหน้า ดูจะเป็นเรื่องที่ไร้สาระเสียเหลือเกิน

ถึงจะมีฐานะในขั้นร่ำรวย แต่ตาเคลิ้มก็ไม่ได้มีใจที่คิดจะแจกจ่ายทำบุญให้ทาน แม้กระทั่งการศึกษาเล่าเรียนของลูกๆ ก็ไม่เคยคิดจะส่งเสริม เพราะถือว่าครอบครัวมีเงินทอง

มีที่ดินเหลือกินเหลือใช้ การเข้าวัดของตาเคลิ้ม ก็เพียงเพื่อไปเล่นหมากรุกกับพระในวัดเท่านั้น ไม่สนใจการทำบุญและฟังธรรมแต่อย่างใด

ในวันหนึ่ง ขณะที่ตาเคลิ้มกำลังเล่นหมากรุกอยู่ที่วัด ก็มีคนเข้ามาบอกบุญ โดยบอกว่าทางวัดจะมีการสร้างศาลาหลังใหม่แทนหลังเก่า เลยอยากจะให้ตาเคลิ้มช่วยร่วมทำบุญด้วย แต่ตาเคลิ้มกลับเห็นว่าเป็นเรื่องเสียเวลา และรบกวนเวลาการเล่นหมากรุกของตน ไม่ใส่ใจแก่คนที่มาบอกบุญแม้สักนิดเดียว กลับยังบอกเขาไปว่า ตนเองยังไม่มีเงินทำบุญ ซึ่งก็ไม่มีใครเชื่อ จนในที่สุด **ตาเคลิ้มก็จำใจที่จะสละเงินทำบุญเพื่อช่วยซื้อสังกะสีถวายวัดไป ๑ แผ่น เสื่ออีก ๑ ผืนอย่างเสียไม่ได้**

รุ่งเช้า ตาเคลิ้มก็เห็นยายวาดยืนโงนเงนทำท่าจะเป็นลมอยู่หน้าบ้าน ในมือหอบข้าวของที่กำลังจะนำไปถวายพระเพื่อทำบุญ ครั้นจะบอกให้ยายวาดเข้าบ้านเพื่อพักผ่อน ยายวาดก็ดื้อดึงเพราะตั้งใจว่าจะนำของไปถวายพระให้ทันฉันเพล เมื่อถูกตาเคลิ้มห้ามปรามไว้ จึงได้ให้ตาเคลิ้มนั่นแหละ ช่วยนำข้าวของไปถวายแทนตนที่รู้สึกหนาวๆ ร้อนๆ จนสุดท้ายตาเคลิ้มก็ต้องยอมนำข้าวปลาอาหาร ไปถวายพระที่วัดอย่างเสียไม่ได้อีกตามเคย

หลังจากถวายเพลพระที่วัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตาเคลิ้มก็กลับบ้าน ระหว่างทางบังเอิญพบคนที่รู้จักกำลังจะลงเรือที่มีชายอีก ๒ คนมารอรับ **ตาเคลิ้มจึงทักทายคนๆ นั้น โดยที่ไม่ทันได้นึกถึงว่า หญิงคนนี้ได้ตายไปแล้ว**

เมื่อเอ่ยปากถามว่ากำลังจะไปไหน หญิงคนนั้นก็หันมาตอบตาเคลิ้มด้วยเสียงเย็นๆ ว่า ชาย ๒ คนนี้ เขามารับตัวและจะพาไปส่ง และได้ชักชวนให้ตาเคลิ้มไปด้วยกัน ตาเคลิ้มเห็นดังนั้นแล้ว จึงได้ตกลงและวิ่งไปลงเรือทันที

เรือลำนั้นได้พายผ่านมายังหน้าบ้าน ทันทีที่ยายวาดเห็นก็ได้ลงมาโบกมือเรียกตาเคลิ้มให้กลับมา พร้อมทั้งถามอยู่ตลอดว่าตาเคลิ้มกำลังจะไปไหน แต่ก็ไร้ประโยชน์ เพราะตาเคลิ้มไม่ได้เห็นยายวาดเลยแม้แต่นิดเดียว

หลังจากที่ตาเคลิ้มได้พบว่า เรือเข้ามาจอดในสถานที่แห่งหนึ่งที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน ก็ได้มีชายชุดแดงเดินเข้ามาบอกว่า จะเป็นผู้พาตาเคลิ้มไปเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ในที่นั้นตาเคลิ้มจึงเดินตามไป

ชายชุดแดงพาตาเคลิ้มไปเดินดูบ้านเรือนต่างๆ จนถึงบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งมีแต่เสียงด่าทอ ทะเลาะวิวาทดังออกมาจากในบ้าน ชายชุดแดงบอกให้ตาเคลิ้มฟังว่า คนในบ้านหลังนี้เมื่อตอนที่เป็นมนุษย์ คอยแต่ยุยงเสียดสีให้ร้ายคนอื่น ลูกเต้า

ก็ไม่ยอมให้เรียนหนังสือ ขาดความรู้เอาแต่สัมเลเทเมา ทะเลาะกันตลอดเวลา ตายแล้วก็ต้องมาอยู่ในที่ที่เร่าร้อนอย่างนี้

เมื่อผ่านมาอีกบ้านหนึ่ง กลับมีแต่เสียงดนตรีไทยอันไพเราะดังออกมา ชายชุดแดงจึงอธิบายต่อไปว่าบ้านหลังนี้ เมื่อตอนยังมีชีวิตคนในบ้านหลังนี้ จะมุ่งแต่ศึกษาเล่าเรียน มีวิชาความรู้ อุปนิสัยนอบน้อม สงบเสงี่ยม ไม่ชอบทะเลาะวิวาท ตายไปแล้วจึงได้มาอยู่ที่นี่อย่างนี้

ถึงตอนนี้ ตาเคลิ้มกลับย้อนคิดถึงตนเองว่า ตนเองนั้นมีลูกถึง ๙ คน แต่กลับไม่ได้ส่งเสียให้ลูกได้เรียนหนังสือเลย สมบัติทั้งหลายที่มีอยู่ต่อไปก็คงถูกผลาญจนหมดสิ้น เมื่อเดินต่อมาอีกก็พบกับของกินมากมาย ทำให้ตาเคลิ้มนึกหิวขึ้นมา คนที่นั่งกินอยู่ก็เชิญชวนให้กิน แต่เมื่อตาเคลิ้มหยิบอาหารจากโต๊ะเข้าปาก ก็รู้สึกร้อนจนกินไม่ได้ ชายชุดแดงจึงอธิบายให้ฟังว่าอาหารเหล่านี้ เขาทำบุญให้ทานไว้ตั้งแต่ในตอนที่ยังเป็นมนุษย์ จึงทำให้มีกินในตอนนี้ ดังนั้นเมื่อตาเคลิ้มไม่ได้ทำบุญไว้ ก็จะไม่มีอะไรกินแน่นอน และ**ที่สำคัญคือ มีอาหารของยายวาดที่ได้เคยทำบุญมานั้นวางอยู่ด้วย แต่ของภรรยาก็ใช่ว่าสามีจะกินได้ บุญนั้นเป็นของใครของมัน** แม้ยายวาดจะใช้เงินทองที่ช่วยกันหามาในการทำบุญ แต่ตาเคลิ้มกลับไม่เคยร่วมโมทนาด้วยเลย

ทันใดนั้นเอง ก็ได้มีฝนตกลงมาอย่างหนัก ตาเคลิ้มก็พยายามหาที่หลบฝน แต่ก็ไม่สามารถจะเข้าไปในที่กำบังได้ จนเห็นสังกะสียื่นออกมาแผ่นหนึ่ง จึงได้วิ่งเข้าไปหลบ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่พ้นสายฝนที่เป็นคล้ายดังของแหลมชิ้นเล็กๆ สาดเข้าทิ่มแทงด้านหลัง จนเจ็บปวดไปหมด ทำให้ตาเคลิ้มระลึกขึ้นได้ว่า เคยได้ทำบุญสังกะสีมุงศาลาไว้แผ่นหนึ่ง

คิดได้เช่นนั้น จึงได้บอกกับชายชุดแดงว่า ต่อไปจะไม่ทำบุญเพียงแค่สังกะสีแผ่นเดียวอีกแล้ว แต่จะสร้างทั้งวัดเลย ชายชุดแดงจึงกล่าวว่า การให้สัจจะเช่นนี้ หากผิดสัจจะของตนเอง บ้านช่องก็จะไฟไหม้ เงินทองทรัพย์สมบัติที่มีก็จะฉิบหายละลายไปหมดสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ชายชุดแดงจึงได้พาตาเคลิ้มกลับไปส่งยังบ้านที่ได้จากมา

จากการที่ตาเคลิ้ม หายไปต่อหน้าต่อตา ทำให้ยายวาดคิดว่าเกิดเรือล่ม แต่เมื่อให้คนลงงมค้นหาศพก็ไม่พบ และไม่มีใครเห็นหน้าตาเคลิ้มและเรืออีกเลยนับจากวันนั้น ยายวาดจึงคิดว่าตาเคลิ้มได้ตายไปแล้ว แม้จะยังไม่พบศพ แต่เมื่อครบ ๗ วัน ยายวาดก็เตรียมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้

แล้วจู่ๆ ยายวาดก็เห็นตาเคลิ้มมานอนสลบไสลอยู่หน้าบันไดท่าน้ำหน้าบ้าน ทุกคนต่างพากันตกใจ แต่ก็ได้ช่วยอุ้มร่างตาเคลิ้มเข้าบ้านด้วยความทุลักทุเล

เมื่อได้กลับมาบ้านอีกครั้ง ตาเคลิ้มก็คิดที่จะสร้างวัดตามที่ได้ให้สัญญาไว้กับชายชุดแดง โดยไม่ยอมเข้าหุ้นร่วมกับคนอื่น หรือคิดจะสร้างวัตถุสิ่งอื่นเลย

เมื่อเล่าถึงตรงนี้แล้ว อาตมาจึงอยากจะบอกว่า **บาปบุญคุณโทษนั้น ผู้ที่คอยจดบันทึกไว้ไม่ใช่ยมบาลแต่อย่างใด แต่สิ่งที่คอยจดบุญกรรมเหล่านี้ไว้ ก็คือ จิต ที่คอยจดอารมณ์ทุกกระเบียดนิ้วไม่ขาดเลย** หลักจากเราตายไปแล้ว วิญญาณออกจากร่างไปแล้ว ก็จะตีแผ่ขยายออกมาเป็นการชดใช้กรรม ถ้าเราทำดี เราก็ไปสวรรค์ แต่ถ้าเราทำชั่วเราก็ต้องลงนรกแน่นอน

เรื่องของตาเคลิ้มเกิดขึ้นมาเมื่อสองปีแล้ว และก็น่าจะเป็นเรื่องที่เตือนใจพุทธศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี ตาเคลิ้มนั้นเมื่อคิดจะสร้างวัด ก็ได้ให้ลูกชายไปติดต่อที่นั่นที่นี่ แต่ก็มีวัดที่ใครๆ เขาสร้างไว้แล้ว มีพระองค์หนึ่งมารับเงินของตาเคลิ้มไปเป็นจำนวน ๕ แสนบาท โดยจะนำไปซื้อที่แต่แล้วก็หายไปเลย งานนี้โดนพระหลอกนั่นเอง จนมามีพระอีกองค์หนึ่ง เอาไปอีก ๕ แสนบาท ก็หายไปอีกเช่นกัน

ในที่สุดตาเคลิ้มก็ฝันไปว่า มีหลวงพ่อองค์หนึ่ง ชื่อจรัญอยู่สิงห์บุรี จึงให้ลูกชายมาสืบสาวราวเรื่องดู ก็รู้ว่าองค์นี้จะช่วยได้ ลูกชายเขาก็ไปเจออาตมาที่วัดแจ้งพรหมนคร จังหวัดสิงห์บุรี

ลูกชายเขาก็มาแจ้งให้ทราบแล้วก็นิมนต์ไปที่บ้าน อาตมาก็ไปกับเขา

ไปถึงก็คุยกับตาเคลิ้ม อาตมาก็บอกไปตรงๆ ว่าคงรับไม่ได้หรอกที่จะสร้างวัดครั้งนี้ เลยชวนให้มาร่วมลงทุนสร้างโบสถ์ของวัดอัมพวัน เขาก็ไม่เอา เขาให้อาตมา ๑๐๐ ล้าน ให้ช่วยหาที่ดิน อาตมาก็ทำให้ไม่ได้ ตาเคลิ้มก็ไปเที่ยวหาที่อื่นๆ อีก เมื่อไม่ได้วัด อาตมาก็แนะนำให้ไปสร้างโรงพยาบาลแทน และค่อยเอาเงินไปรวมกับวัดอื่น แต่เขาไม่ยอม จนในที่สุด ตาเคลิ้มก็ได้ตายลง และขณะที่ศพยังตั้งอยู่บนบ้าน ก็เกิดไฟไหม้บ้านทั้งหมดเลย

เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่า **การที่เราจะทำบุญ เราต้องรู้จักคำว่าบุญเสียก่อน** รวมทั้งการใส่บาตรก็ต้องรู้ว่าหากจะใส่บาตรหรือจะถวายภัตตาหารก็ตาม ถ้าเจตนาแล้วต้องได้ทั้งนั้น **บุญคือความสุข ถ้าหากว่าทำเพราะเสียไม่ได้ก็จะไม่ได้ผล การทำบุญต้องมีศรัทธา มีความเลื่อมใส มีความเชื่อ มีความพอใจในการทำบุญนั้น จึงจะได้บุญ**

หรือแค่เราตั้งใจจะทอดกฐิน แต่เราฝากเขาไป อาจจะไม่ได้ไปเอง หรือฝากเขาไปทำบุญ ก็จะได้บุญ ๑๐๐% ส่วน**การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เขาก็ได้แน่นอน แต่การที่จะได้รับหรือไม่ได้รับก็จะมีเหตุผลในทาง**

ศาสนา ถ้าเขาตายไปเป็นเปรต เขาจะได้รับทุกเวลา แต่ถ้าตายไปตกนรกโลกันตร์ จะไม่ได้รับผลบุญ และถ้ายิ่งฆ่าตัวตายจะไม่ได้เลย ถ้าเรามีญาติที่ฆ่าตัวตาย ทำบุญใส่บาตรไปอย่างไร เขาจะไม่ได้รับเลยแม้แต่นิดเดียว แต่ถ้าเขาตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บแล้ว เราทำบุญไปให้ อันนี้ได้ทั้งนั้น แต่ต้องดูด้วยว่าเขาไปเป็นเปรตหรือเปล่า หรือถ้าเขาไปเกิดบนสวรรค์ ของนี้เขาได้รับอนุโมทนาอยู่แล้วแต่เขาจะรับอาหารไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. ตายไปเป็นเทพบุตร เราทำบุญไปเขาก็จะได้รับข่าวสารอนุโมทนา แต่อาหารนั้นเขารับไม่ได้ เพราะมันไม่ใช่อาหารของเขา

แต่ถ้าเป็นเปรตก็จะได้รับทั้งหมด เปรตจะเหมือนขอทานที่จะมาขออาหารจากเรา อยากจะบอกทุกคนว่า ขอทานมาถึงบ้านแล้วอย่ารังเกียจเลย ให้ทำบุญไปให้จะมากจะน้อยก็ได้เขาจะได้ไม่ผิดหวัง เราให้เขากินเขาจะได้อิ่ม

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ถ้าคุณพ่อเสียไปแล้ว และไปอยู่เมืองสวรรค์เราทำบุญสุนทานด้วยเจตนา เราเป็นลูกเราจะได้ถึง ๗ ชั่วโคตรบรรพบุรุษ คือ เราถือเป็นชั้นกลาง ปู่ย่าตายายไล่ลงไปลูกหลานเหลน จะถึงกันหมดแม้ไม่ต้องออกชื่อด้วยซ้ำ ถ้าเขาอยู่ในภพใดที่พอจะรับได้ เขาจะได้รับทั้งหมด ถ้าหากว่าคนในตระกูลของเรานี่ จะเป็นญาติจะเป็นพี่ก็ตาม **ถ้าผูก**

คอตายหรือฆ่าตัวตายก็ไม่ต้องทำเลย ทำบุญไปพวกเขาก็ไม่ได้รับแต่หากเราทำกรรมฐาน ก็จะเป็นวิธีเดียวที่เขาจะได้รับบุญ

ก่อนตักบาตรต้องอธิษฐานก่อน อธิษฐานเป็นภาษาไทยก็ได้ คือ ข้าพเจ้าขออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลที่ทำ ณ โอกาสนี้ให้แก่คนนั้นคนนี้ พูดชื่อด้วยก็ได้ แต่จริงๆ และบรรดาพ่อแม่พี่น้องหรือในสายโลหิตเดียวกัน เราไม่ต้องบอกชื่อเขาก็ได้ทั้งนั้น แต่ถ้าหากว่าเป็นศัตรู ก็ต้องออกชื่อทันที ให้เราอโหสิกรรมแก่เขา แล้วศัตรูก็จะเป็นมิตรกับเราทันที แผ่เมตตาไปให้ แต่ถ้าหากเป็นญาติใน ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่ต้องออกชื่อก็ได้ เพราะแม้แต่ลูกหนีพ่อแม่ไปบวช พ่อตายตกนรกยังขึ้นจากนรกได้

หรือถ้าเขายังไม่ตาย แต่เราก็อยากให้ชีวิตเขาดีขึ้น ก็เอ่ยชื่อเขาและแผ่เมตตาให้เขาอยู่เย็นเป็นสุขได้ บางครั้งที่เราใส่บาตรทำบุญให้เพื่อนหรือคนรัก เราแผ่เมตตาไป เขาจะอิ่มทันที และเขาก็จะสังหรณ์ใจว่าเราให้เขาได้ ไม่จำเป็นว่าเขาจะต้องตายไปแล้ว

วิธีที่เราจะแผ่ส่วนบุญ ให้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้เร็วที่สุดก็คือการนั่งเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ทานที่ไม่มีศีล ก็เหมือนส่งสินค้าไปด้วยเรือพาย **ถ้ามีศีล**ก็จะเหมือนสินค้าไปด้วย

รถยนต์ ยิ่ง**ถ้ามีภาวนา**ก็จะเหมือนสินค้าไปด้วยเครื่องบินไอพ่น แต่ใครที่ยังทำไม่ได้ในขั้นสูง ก็ให้เริ่มที่ขั้นต่ำไปก่อนได้

ส่วนเรื่องที่บางคน ทำบุญใส่บาตรแต่ลืมกรวดน้ำ บอกได้ว่าการกรวดน้ำเป็นแค่ศาสนพิธีเท่านั้น มือซ้ายจับล่าง มือขวาจับบนและค่อยเทน้ำในภาชนะลง *แต่คนไทยชาวพุทธมักจะกรวดน้ำไม่เป็น ไม่รู้ว่าจะเอามือไปอุดทำไม แล้วยังเอามือไปรองน้ำกัน เอามือไปแตะตัวต่อๆ กัน มันก็ทำได้ แต่มันเป็นภาพที่ไม่สวยงามเลย เพราะเพียงแค่พนมมือก็เพียงพอแล้ว* การกรวดน้ำก็คือน้ำใจ ให้เทไปเลย อุทกวารี เหนือปัฐพีดล เจตนาทำบุญแล้วเทออกไปเลย ค่อยๆ รินไป รินให้หมดก็ยังได้ ไม่จำเป็นให้จบคำกล่าวกรวดน้ำก็ได้เหมือนกัน ในความเป็นจริงแล้ว เพียงแค่เรานึกในใจก็ถึงแล้วข้าพเจ้าขอแผ่ส่วนบุญนี้ให้ใครก็บอกไป แล้วก็ส่งให้กับสรรพสัตว์โดยทั่วไปจะเป็นเทพเจ้า เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายที่ข้าพเจ้ามีเวรมีกรรมต่อกัน ก็ให้แผ่โดยการอโหสิกรรม ไม่มีเวรไม่มีกรรมต่อกัน อย่าไปจองเวรกรรมกันต่อไป

จาก หนังสือกฎแห่งกรรม ธรรมปฏิบัติ
ภาคคนตายแล้ว....ไปเกิดได้อย่างไร
หลวงพ่อจรัญ จิตธมฺโม

ชายคนหนึ่ง มีเพื่อนอยู่ ๓ คน

เพื่อนคนที่ ๑ เขารักมาก ทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเพื่อนคนนี้

เพื่อนคนที่ ๒ เขารักรองลงมาจากคนแรก

เพื่อนคนที่ ๓ เขาไม่สนใจ และไม่เคยทำอะไรเพื่อเพื่อนผู้นี้เลย

ต่อมาในไม่ช้าไม่นาน เมื่ออายุล่วงเลยถึงกาลเวลา เขาก็ได้เสียชีวิต ความที่จิตของเขาผูกพันอยู่กับเพื่อนคนที่ ๑ เขาจึงไปหาแต่เพื่อนคนนี้ แต่เพื่อนไม่ไยดีเขาเลย เขาพูดด้วยก็ไม่ยอมเจรจาตอบ เขารู้สึกเสียใจมาก และนึกเสียดายว่าขณะที่มีชีวิตอยู่ เขาไม่ควรทุ่มเทเพื่อเพื่อนคนนี้

จากนั้นเขาจึงไปหาเพื่อนคนที่ ๒ เพื่อนคนนี้ดีกว่าเพื่อนคนแรกตรงที่ตามไปส่ง เมื่อเขาเดินทางไปปรโลก แต่ส่งเพียงแค่ครึ่งทางก็กลับ

คงมีแต่เพื่อนคนที่ ๓ เท่านั้น ที่ติดตามเขามา และร่วมเดินทางไปกับเขาตลอดเส้นทาง ไม่เคยทอดทิ้งเขาแม้เพียงชั่วอึดใจเดียว

หลังจากอ่านจบ ขอถามว่า รู้ไหมเพื่อนทั้งสามคนนี้เป็นใครบ้าง ลองคิดกันก่อน แล้วค่อยดูเฉลย

เพื่อนคนที่ ๑ คือ **ทรัพย์สมบัติ** เพราะเวลาเรามีชีวิตอยู่ เราจะทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มันมา แต่พอเราเสียชีวิตไปแล้ว กลับไม่ไปกับเรา แถมเราพูดด้วย มันก็ไม่พูดกับเรา

เพื่อนคนที่ ๒ คือ **ภรรยา ลูก ญาติพี่น้อง** เพราะพอเราเสียชีวิตไป เขาก็ทำบุญให้เรา ทำพิธีศพให้ แปลว่าเขาไปส่งเราแค่ครึ่งทาง

เพื่อนคนสุดท้าย คือ **บุญ**กับ**บาป** เมื่อเราเสียชีวิตไป เราไม่สามารถเอาอะไรไปด้วยได้ **ยกเว้น** เพียงแค่บุญกับบาปเท่านั้น ที่จะตามเราไป

เพราะฉะนั้น เราต้องเอาใจใส่เพื่อนคนที่ ๓ ให้มาก โดยเฉพาะคนที่ ชื่อ**นายบุญ** ส่วน**นายบาป** เราต้องหนีให้ไกล อย่าได้เอาไปเป็นเพื่อนร่วมทางโดยเด็ดขาด

จงจำไว้ว่า ใครที่มัวหลงไหลเอาใจแต่เพื่อนที่หนึ่ง จึงเป็นคนโง่

ถ้าหมั่นเรียน เรียนอะไร ก็ต้องรู้
ถ้าหมั่นดู ดูอะไร ก็ต้องเห็น
ถ้าหมั่นทำ ทำอะไร ก็ต้องเป็น
ถ้าไม่เล่น หมั่นแต่ทำ จักจำเริญ
ถ้าคร้านเรียน เรียนอะไร ก็ไม่รู้
ถ้าคร้านดู ดูอะไร ก็ไม่เห็น
ถ้าคร้านทำ ทำอะไร ก็ไม่เป็น
ต้องลำเค็ญ เป็นขอทาน เพราะคร้านเอย

บทปลงสังขาร

มนุษย์เราเอ๋ย   เกิดมาทำไม
นิพพานมีสุข   อยู่ใยมิไป
ตัณหาหน่วงหนัก   หน่วงชักหน่วงไว้
ฉันไปมิได้   ตัณหาผูกพัน
ห่วงนั้นพันผูก   ห่วงลูกห่วงหลาน
ห่วงทรัพย์สินศฤงคาร   จงสละเสียเถิด
จะได้ไปนิพพาน   ข้ามพ้นภพสาม

ยามหนุ่มสาวน้อย   หน้าตาแช่มช้อย
งามแล้วทุกประการ   แก่เฒ่าหนังยาน
แต่ล้วนเครื่องเหม็น   เอ็นใหญ่เก้าร้อย
เอ็นน้อยเก้าพัน   มันมาทำเข็ญใจ
ให้ร้อนให้เย็น   เมื่อยขบทั้งตัว
ขนคิ้วก็ขาว   นัยน์ตาก็มัว
เส้นผมบนหัว   ดำแล้วกลับหงอก
หน้าตาเว้าวอก   ดูน่าบัดสี

จะลุกก็โอย   จะนั่งก็โอย
เหมือนดอกไม้โรย   ไม่มีเกสร

จะเข้าที่นอน พึงสอนภาวนา
พระอนิจจัง พระอนัตตา
เราท่านเกิดมา รังแต่จะตาย
ผู้ดีเข็ญใจ ก็ตายเหมือนกัน
เงินทองทั้งนั้น มิติดตัวไป

ตายไปเป็นผี ลูกเมียผัวรัก
เขาชักหน้าหนี เขาเหม็นซากผี
เปื่อยเน่าพุพอง หมู่ญาติพี่น้อง
เขาหามเอาไป เขาวางลงไว้
เขานั่งร้องไห้ แล้วกลับคืนมา
อยู่แต่ผู้เดียว ป่าไม้ชายเขียว
เหลียวไม่เห็นใคร เห็นแต่ฝูงแร้ง
เห็นแต่ฝูงกา เห็นแต่ฝูงหมา
ยื้อแย่งกันกิน ดูน่าสมเพช

กระดูกกูเอ๋ย เรี่ยรายแผ่นดิน
แร้งกาหมากิน เอาเป็นอาหาร
เที่ยงคืนสงัด ตื่นขึ้นมินาน
ไม่เห็นลูกหลาน พี่น้องเผ่าพันธุ์
เห็นแต่นกเค้า จับเจ้าเรียงกัน

เห็นแต่นกแสก ร้องแรกแหกขวัญ
เห็นแต่ฝูงผี ร้องไห้หากัน

มนุษย์เราเอ๋ย อย่าหลงนักเลย
ไม่มีแก่นสาร อุตส่าห์ทำบุญ
ค้ำจุนเอาไว้ จะได้ไปสวรรค์
จะได้ทันพระพุทธเจ้า จะได้เข้านิพพาน
อะหัง วันทามิ สัพพะโส
อะหัง วันทามิ นิพพานะ
ปัจจะโย โหตุ.

นามผู้บริจาคพิมพ์หนังสือ "แก่นสารชีวิต"

๑.	คุณทรงเกียรติ ตั้งโชคทรงชัย	๓๑,๕๐๐ บาท
๒.	คุณสุเทพ พงษ์ไพโรจน์ และครอบครัว	๓๐,๐๐๐ บาท
๓.	คุณจุลวิทย์ จีรังสุวรรณ และคุณนารี ประเทืองวงศ์	๑๕,๐๐๐ บาท
๔.	คุณเจริญ ก่อสวัสดิ์วรกุล และครอบครัว	๑๕,๐๐๐ บาท
๕.	จ.ส.อ. สมบุญ ดุลยวิทย์	๑๕,๐๐๐ บาท
๖.	คุณวุฒิกร-คุณสุวัจนา-คุณธโนรส-คุณตวงพร จีรังสุวรรณ	๑๐,๐๐๐ บาท
๗.	บริษัท เมทเทิลคอม จำกัด	๑๐,๐๐๐ บาท
๘.	บริษัท ธานิศร เอ ฟอร์ม จำกัด	๑๐,๐๐๐ บาท
๙.	คุณสันติ-คุณพัชนี เตชอัครกุล	๑๐,๐๐๐ บาท
๑๐.	คุณแซม-คุณญาณิศา คัมมิงส์ และครอบครัว	๖,๐๐๐ บาท
๑๑.	คุณสินชัย เต็มรังษี และครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
๑๒.	คุณโมก ขจีทวีทรัพย์ และครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
๑๓.	พี. เอ็น. ไทยบาติก	๕,๐๐๐ บาท
๑๔.	คุณแม่วัลลีย์ ทิพย์ถาวรนุกูล และครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
๑๕.	คุณกิตติ ภู่สิทธิศักดิ์	๕,๐๐๐ บาท
๑๖.	บริษัท ฟิลเทค เอ็นเตอร์ไพรส์ (1994) จำกัด	๕,๐๐๐ บาท
๑๗.	คุณบุญเลิศ วรรณานิภายน และครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
๑๘.	คุณอำนาจ และคุณสุกัญญา พัฒนพิฑูรย์ และครอบครัว	๕,๐๐๐ บาท
๑๙.	บริษัท มาเจสติคแวร์ จำกัด	๕,๐๐๐ บาท
๒๐.	บริษัท โลน่าการ์เม้นท์ จำกัด	๕,๐๐๐ บาท

๒๑. คุณกมล-ด.ช.กุลวัฒน์-ด.ช.ณัฐวัสส์-ด.ญ.ณัฐชลธร ใจเพชรดี - นางโชติรส ชัยชูโชติ ๕,๐๐๐ บาท

๒๒. คุณสุริยะ ศุภพาณิชวงศ์ และครอบครัว ๕,๐๐๐ บาท

๒๓. คุณวันเพ็ญ โรจนธรรม ๕,๐๐๐ บาท

๒๔. บริษัท พาเจริญอีควิปเม้นท์ จำกัด ๔,๐๐๐ บาท

๒๕. บริษัท แอล แอนด์ เอ็น การ์เม้นท์ จำกัด ๓,๐๐๐ บาท

๒๖. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรุ่งเรืองกิจ 2004 ๓,๐๐๐ บาท

๒๗. บริษัท คิสเม็ทการ์เมนท์ จำกัด ๓,๐๐๐ บาท

๒๘. คุณสุกัญญา วรวงค์ และครอบครัว ๓,๐๐๐ บาท

๒๙. คุณปัญญา-คุณศศิธร-คุณเพ็ญศศิ องค์พิเชฐเมธา ๓,๐๐๐ บาท

๓๐. อาม่าหยกกุง แซ่จึง ๓,๐๐๐ บาท

๓๑. บริษัท ฟาร์อีสท์ปั่นทออุตสาหกรรม จำกัด ๓,๐๐๐ บาท

๓๒. บริษัท โกลเด้นซีการ์เม้นท์ จำกัด ๓,๐๐๐ บาท

๓๓. บริษัท เกรท แฟมมิลี่ การ์เม้นท์ จำกัด ๓,๐๐๐ บาท

๓๔. คุณสมชาย บุญสงเคราะห์-คุณมัณฑนา อัศวเมธา ๓,๐๐๐ บาท

๓๕. คุณจารุวัฒน์ ศรีสลับ (ครูเมฆ ชมรมแบดมินตัน Enjoy Team) ๒,๕๐๐ บาท

๓๖. คุณแม่ย่งกิม แซ่อื้อ และลูกๆ ๒,๐๐๐ บาท

๓๗. บริษัท อู่ ส.วัฒนายนต์ จำกัด ๒,๐๐๐ บาท

๓๘. บริษัท อ.ยางไทย 1992 จำกัด ๒,๐๐๐ บาท

๓๙. บริษัท. ธนพัชร์การปัก จำกัด ๒,๐๐๐ บาท

๔๐. คุณปรีชา-คุณกาญจนา เราอุปถัมภ์ และครอบครัว ๒,๐๐๐ บาท

๔๑. เอส. ที. การ์เมนท์ ๒,๐๐๐ บาท

๔๒. บริษัท เชลซีอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ๒,๐๐๐ บาท

๔๓. บริษัท ไทยเอลเฟ่ จำกัด ๒,๐๐๐ บาท

๔๔. คุณสมศักดิ์ สุขสิริทรัพย์กุล และครอบครัว ๒,๐๐๐ บาท

๔๕. ด.ช.ธนภัทร-ด.ช.ธนบดี ใจยิ้ม ๒,๐๐๐ บาท

๔๖. คุณอัจฉรา วิโรจน์ชัยยนต์ ๒,๐๐๐ บาท

๔๗. คุณพรชัย ธรรมชื่นฤทัย ๒,๐๐๐ บาท

๔๘. คุณพยุงศักดิ์ กมลบุตร และครอบครัว ๒,๐๐๐ บาท

๔๙. คุณประภพพงศ์ โพธิกำจร และครอบครัว ๒,๐๐๐ บาท

๕๐. คุณเอนกลาภ-คุณอุทุมพร ปิยะโอภาพรหม และครอบครัว ๒,๐๐๐ บาท

๕๑. คุณสมศักดิ์ เหรียญไพศาล และครอบครัว ๒,๐๐๐ บาท

๕๒. คุณพิมพ์พิชชา พุ่มพวง ๑,๖๐๐ บาท

๕๓. คุณมนฑา-คุณศุภลักษณ์ อุ่นลีลาพันธุ์ ๑,๕๐๐ บาท

๕๔. คุณแม่แดง เลี่ยวไพโรจน์ ๑,๕๐๐ บาท

๕๕. MR. DEEPAK K.A.KHEMLANI ๑,๕๐๐ บาท

๕๖. คุณอธิศา สุรพณิช ๑,๕๐๐ บาท

๕๗. คุณปริญญา สุทธาเวศ ๑,๔๐๐ บาท

๕๘. คุณสิราวิชญ์ ธุวชิตอภิวิชญ์ และครอบครัว ๑,๒๐๐ บาท

๕๙. คุณสันติ หิรัญศรี และครอบครัว ๑,๒๐๐ บาท

๖๐. คุณมุ่ยจู แซ่ตั้ง และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๖๑. เฮียกิม แซ่ตั๊ง และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๖๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็กซ์สตรีมการ์เมนท์ ๑,๐๐๐ บาท

๖๓. คุณไสว-คุณวิมล โลจนะศุภฤกษ์ ๑,๐๐๐ บาท

๖๔. คุณนิพนธ์ บุญเพ็ง และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๖๕. คุณประภาส-คุณถาวร อยู่สำราญ ๑,๐๐๐ บาท

๖๖. คุณชวลิต ชัยนิวัฒนา ๑,๐๐๐ บาท

๖๗. คุณวิริทธิพล ธุวชิตอภิวิชญ์ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๖๘. คุณประจวบ ธิมา และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๖๙. คุณเทียนชัย จูทอง ๑,๐๐๐ บาท

๗๐. คุณสนั่น หาญอิทธินันท์ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๗๑. คุณอดิศักดิ์ วนะภูติ ๑,๐๐๐ บาท

๗๒. คุณประกิจ อนุสรหิรัญการ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๗๓. คุณสุวณีย์ วลีวงศ์โสธร ๑,๐๐๐ บาท

๗๔. คุณวิสา หรรษ์อิทธินันต์ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๗๕. คุณนารายณ์ คำทุม และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๗๖. คุณสุรพงษ์-คุณวริฏฐา เพียรเลิศ ๑,๐๐๐ บาท

๗๗. คุณชิน ชินโกมลสุข ๑,๐๐๐ บาท

๗๘. คุณวรลักษณ์ โรจนรัตน์ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๗๙. คุณชาญวิทย์ อาชาไนยกุล ๑,๐๐๐ บาท

๘๐. คุณจุฑาทิพย์-คุณสกาว อาชาไนยกุล ๑,๐๐๐ บาท

๘๑. คุณอดิศร นภาวรานนท์ ๑,๐๐๐ บาท

๘๒. คุณบุญโชค คงสุริยะภิญโญ ๑,๐๐๐ บาท

๘๓. คุณประดิษฐ เวชพนม ๑,๐๐๐ บาท

๘๔. คุณสมชาย สุขสิริทรัพย์กุล และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๘๕. คุณสมจิตร กมลปลื้ม ๑,๐๐๐ บาท

๘๖. ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัฒน์ ๑,๐๐๐ บาท

๘๗. คุณโสภณ ผลประสิทธิ์ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๘๘. คุณคมสัน ไตรปิยะวงษ์ ๑,๐๐๐ บาท

๘๙. คุณกาญจนา ทัพป้อม ๑,๐๐๐ บาท

๙๐. คุณพิชิต พงษ์พานิชนุกูล และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๙๑. คุณวิมลนันท์ วรรณเอกมงคล ๑,๐๐๐ บาท

๙๒. คุณเง็กเกียง แซ่ฮ้อ ๑,๐๐๐ บาท

๙๓. นางเกียว แซ่โล้ว-คุณสิริพันธุ์-คุณสมศรี-คุณสมบัติ วรางคณาภรณ์ ๑,๐๐๐ บาท

๙๔. คุณสาโรช-คุณสมพร นรนาทตระกูล และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๙๕. คุณศักดา พันธ์กล้า และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๙๖. คุณวันชัย ลีลากวีวงศ์ และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๙๗. คุณลาวัลย์ วิไลเวทวิทยากร และครอบครัว ๑,๐๐๐ บาท

๙๘. พระพิศิษฏ์ สุทธิธมฺโม ๙๐๐ บาท

๙๙. คุณไพโรจน์ ยิ่งยวด และครอบครัว ๙๐๐ บาท

๑๐๐. คุณอภิวัฒน์ เธียรพิรากุล และครอบครัว ๙๐๐ บาท

๑๐๑. คุณสมศรี-คุณวิชิต-คุณสรวิศ สารพรวิสิฐ ๕๐๐ บาท

๑๐๒. คุณอาทิตย์ อิงคุทานนท์ และครอบครัว ๕๐๐ บาท

๑๐๓. คุณภาคภูมิ-คุณศศิธร-คุณตรีภูมิ ไกรสรทองศรี ๕๐๐ บาท

๑๐๔. คุณปราณี วันทนียกุล และครอบครัว ๕๐๐ บาท

๑๐๕. เพียวยางยนต์ ๕๐๐ บาท

๑๐๖. คุณปรีชา รุ่งรัตน์ และครอบครัว ๕๐๐ บาท

๑๐๗. คุณพงษ์ศักดิ์ สนทราพรพล และครอบครัว ๕๐๐ บาท

๑๐๘.	คุณชาญชัย กาญจนพันธุ์ และครอบครัว	๕๐๐ บาท
๑๐๙.	คุณสุขเกษม พ่วงพลับ และครอบครัว	๕๐๐ บาท
๑๑๐.	คุณทาวัน ทวีถาวรสวัสดิ์ และครอบครัว	๕๐๐ บาท
๑๑๑.	นายชิว แซ่เหลี่ยง และนางเหนบซอย แซ่เนียม	๕๐๐ บาท
๑๑๒.	คุณสมรวย ชื่นแสงสว่าง และครอบครัว	๕๐๐ บาท
๑๑๓.	คุณจิรวัฒน์ บุปผาพรหม	๕๐๐ บาท
๑๑๔.	คุณศุภวิทย์ อุปถัมภากุล	๕๐๐ บาท
๑๑๕.	คุณประเสริฐ ตปนียางกูร	๕๐๐ บาท
๑๑๖.	คุณวีระยศ อุตรนคร และครอบครัว	๕๐๐ บาท
๑๑๗.	คุณไชยา เมธากุล	๕๐๐ บาท
๑๑๘.	คุณหมอปาน-คุณแม่สอิ้ง ปากพลีนอก และครอบครัว	๕๐๐ บาท
๑๑๙.	คุณประมวล พุ่มพวง-คุณชมพู เหลี่ยมมณี	๔๐๐ บาท
๑๒๐.	คุณวิชัย ชวนเสงี่ยม และครอบครัว	๓๐๐ บาท
๑๒๑.	คุณมีสวัสดิ์ กำภู ณ อยุธยา และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๒.	คุณวิรัช แท่นงาม และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๓.	คุณทูลธรรม งามผิว และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๔.	คุณวรกิจ ยอดมิ่งมงคล และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๕.	คุณอภิสิทธิ์ พึ่งสวัสดิ์ และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๖.	คุณกัมปนาท รุ่งเรืองชัยศรี และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๗.	คุณเดชา พิมพิสุทธิ์ และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๘.	คุณพัสนันท์ วงษ์ไพบูลย์ และครอบครัว	๒๐๐ บาท
๑๒๙.	คุณอรรถยา หมดมลทิน และครอบครัว	๒๐๐ บาท

๑๓๐. คุณสมภพ ศิริพรอมาตย์ และครอบครัว ๒๐๐ บาท

๑๓๑. คุณปานเทพ นาคสวัสดิ์ และครอบครัว ๒๐๐ บาท

๑๓๒. คุณณัฏยา นิ่งสมบูรณ์ ๒๐๐ บาท

๑๓๓. คุณจีรวรรณ นภานุเคราะห์ ๒๐๐ บาท

๑๓๔. คุณอำนวย นภานุเคราะห์ ๒๐๐ บาท

๑๓๕. คุณประภากร พงพันศธร ๒๐๐ บาท

๑๓๖. คุณชุติมา พุ่มพวง ๑๕๐ บาท

๑๓๗. คุณจันทิมา เพ็ชธนวงศ์ ๑๕๐ บาท

๑๓๘. คุณประสงค์ นรจิตร์ ๑๐๐ บาท

๑๓๙. คุณวรรณา รอดรัตน์ ๑๐๐ บาท

๑๔๐. คุณสุดากาญจน์ ณรงค์ศักดิ์ศรี ๑๐๐ บาท

๑๔๑. คุณสุนันทา ลิขิตประยูรพงศ์ ๑๐๐ บาท

๑๔๒. คุณอำพล-คุณอัญชลี-ด.ช.อชิระ ภาวสุทธิวงศ์ ๑๐๐ บาท

๑๔๓. คุณภาสกร พงพันศธร ๑๐๐ บาท

๑๔๔. คุณลักษณาวดี วีวัน ๑๐๐ บาท

๑๔๕. คุณภัทรวุฒิ วัชชริยา ๑๐๐ บาท

๑๔๖. คุณนวรัตน์ แซ่โค้ว ๑๐๐ บาท

๑๔๗. คุณมาลี เกษกมล ๑๐๐ บาท

๑๔๘. คุณเฮง ๑๐๐ บาท

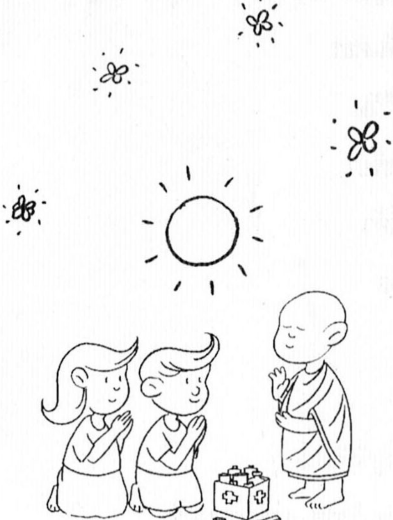
๑๔๙. คุณหมู ๑๐๐ บาท

๑๕๐. คุณรังรอง ภิญโญพิพัฒน์ ๑๐๐ บาท

๑๕๑. คุณชุณหวัน วรรณวิลาส และครอบครัว ๑๐๐ บาท

๑๕๒. ร้านขายหนังสือในโรงอาหาร กรมโรงงานอุตสาหกรรม ๑๐๐ บาท
๑๕๓. คุณรัตนวดี พรหมประเทศ ๑๐๐ บาท
๑๕๔. คุณสุภรา เตียงทอง และครอบครัว ๑๐๐ บาท
๑๕๕. คุณชาญศักดิ์ ชื่นแสงสว่าง ๑๐๐ บาท
๑๕๖. คุณสมสิทธิ์ ชื่นแสงสว่าง ๑๐๐ บาท
๑๕๗. คุณอรพรรณ ชื่นแสงสว่าง ๑๐๐ บาท
๑๕๘. คุณพัชญา ชื่นแสงสว่าง ๑๐๐ บาท
๑๕๙. คุณสมศักดิ์ ชื่นแสงสว่าง ๑๐๐ บาท
๑๖๐. ด.ช.ศรัณยวิทย์ ชื่นแสงสว่าง ๑๐๐ บาท

(ถ้านาม~นามสกุล~บริษัทของท่านผู้ใดผิดพลาด ผู้จัดพิมพ์หนังสือกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้)

วัดหน้าพระเมรุ

แก่นสารชีวิต

"ไม่มีความสุขใดเสมอด้วยความสงบ
ความสุขชนิดนี้หาได้ในตัวเรานี้เอง ตราบใด
ที่มนุษย์ยังวิ่งวุ่น แสวงหาความสุขจากที่อื่น
เขาจะไม่พบความสุขที่แท้จริงเลย มนุษย์ได้
สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นไว้เพื่อล่อให้ตัวเอง
วิ่งตามแต่ก็ตามไม่เคยทัน....."

พิมพ์เผยแผ่เป็นธรรมทาน